

”Et tuli niinku semmonen innostus et
kyl mäkin osaan ja kyl mäkin pystyn”

Murkkufoorumi-vertaisryhmät vanhemmuuden
minäpystyvyyden tukena

Anne-Elina Salo

Pro gradu -tutkielma

Turun yliopisto

Kasvatustieteiden laitos

Kasvatustiede

Huhtikuu 2015

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun
alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck-järjestelmällä

TURUN YLIOPISTO
Kasvatustieteiden tiedekunta

SALO, ANNE-ELINA: ”Et tuli niinku semmonen innostus et kyl mäkin osaan ja kyl mäkin pystyn” –
Murkkufoorumi-vertaisryhmät vanhemmuuden minäpystyvyyden tukena

Pro gradu, 130 sivua, 7 liitesivua
Kasvatustiede
Huhtikuu 2015

Tiivistelmä

Murrosikään liittyy paljon ristiriitaista tietoa sekä negatiivisia stereotyyppioita, jotka aiheuttavat vanhemmissa helposti epävarmuutta. Vanhemmuuden minäpystyvyys eli luottamus kykyyn edistää nuoren kasvua ja kehitystä on tärkeää koko perheen hyvinvoinnille. Tarkastelen nuorten vanhemmille suunnattua Varsinais-Suomen Lastensuojelujärjestöt ry:n RAY:n tuella kehittämää matalan kynnyksen tukimuotoa, ammatillisesti ohjattua Murkkufoorumi-vertaisryhmää, 8 ryhmään osallistuneen vanhemman teemahaastattelun avulla. Kartoitan sisällönanalyysia käyttäen minäpystyvyysuskomusten rakentumiselle merkityksellisiä tekijöitä ja ammatillisesti ohjatun vertaisryhmän mahdollisuuksia vanhemmuuden minäpystyvyyden tukemisessa. Ohjaavana teoriana toimii Banduran (1977) minäpystyvyysteoria. Tutkimuksessa havaittiin, että vanhemmat kokevat epävarmuutta pyrkiessään tukemaan nuorensa kehitystä ihmissuhteiden, rajojen, koulutuksen sekä vapaa-ajan tehtäväalueilla. Vanhemman oma hyvinvointi, nuoreen liittyvät tekijät sekä vanhemman sosiaaliset verkostot nousivat merkityksellisiksi minäpystyvyyden rakentumisen prosessissa. Tutkimuksessa hahmottui kaksi vanhempien ryhmää – vanhemmat, joiden minäpystyvyys on heikko ja vanhemmat, joilla on vakiintumaton minäpystyvyys. Murkkufoorumissa saatiin tukea erityisesti välillisten kokemusten mahdollistaman sosiaalisen vertailun kautta. Vertailun arvioiva vaikutus kyettiin välttämään ja vanhemmat hahmottivat vanhemmuuttaan myönteisemmästä näkökulmasta sekä saivat kannustusta ja uskoa merkitykseensä vanhempana. Murkkufoorumin etuna voidaan pitää sen ennaltaehkäisevää luonnetta, jolloin vanhempi määrittää itse tuen tarpeensa. Ryhmän avulla voitiin vaikuttaa myös yksinäisyyden tunteeseen, jota osa vanhemmista koki vanhemmuudessaan. Vahvistus ja tuki minäpystyvyydelle sekä myönteinen palaute vanhemmuudesta edistivät vanhemman hyvinvointia ja lisäsivät myös hänen ymmärrystään nuorta kohtaan.

Asiasanat: vanhemmuuden minäpystyvyysuskomukset, murrosikä, vertaisryhmä, minäpystyvyyden tukeminen

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO.....	1
1.1. Tutkimuksen tarkoitus ja rakenne.....	3
2. VANHEMMUUDEN MUUTTUVA ROOLI LAPSEN TULLESSA MURROSIKÄÄN.....	6
2.1. Vanhemmuutta määrittävät tekijät.....	7
2.2. Nuoruus kehitysvaiheena vanhemmuuden näkökulmasta.....	11
2.3. Nuoruuden myötä vanhemmuudelle asettuvat yhteiskunnalliset ja kulttuuriset haasteet.....	14
3. VANHEMMUUDEN MINÄPYSTYVYYSUSKOMUKSET.....	16
3.1. Vanhemmuuden minäpystyvyyssuskomusten käsitteellistäminen.....	17
3.2. Vanhemmuuden minäpystyvyyssuskomusten merkitys.....	18
3.3. Mitä jo tiedetään? – Vanhemmuuden kyvykkyydentunne murrosikäisten nuorten vanhemmilla.....	22
4. VANHEMMUUDEN TUKEMINEN KUN PERHEESSÄ ON MURROSIKÄINEN NUORI.....	25
4.1. Näkökulmia minäpystyvyyssuskomusten tukemiseen murrosikäisten nuorten vanhemmilla.....	26
4.2. Vanhemmuuden minäpystyvyyssuskomusten tukeminen.....	29
4.3. Vertaistuen mahdollisuudet minäpystyvyyssuskomusten tukemisessa.....	36
4.3.1. <i>Murkkufoorumi-vertaisryhmä murrosikäisten nuorten vanhemmille</i>	40
5. TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	43
5.1. Tutkimuksen teoreettinen ja metodologinen paikantuminen.....	43
5.2. Aineistonkeruumenetelmä ja haastateltavien valinta.....	45
5.2.1. <i>Teemahaastattelu aineistonkeruumenetelmänä</i>	47
5.3. Haastatteluun osallistuneet ja haastatteluiden toteutus.....	48
5.4. Tutkimusaineiston käsittely, analyysimenetelmä ja analyysiprosessin kuvausta.....	49
5.5. Tutkimuksen luotettavuus ja tutkimusetiikka.....	52
6. MINÄPYSTYVYYSUSKOMUSTEN RAKENTUMINEN MURROSIKÄISEN NUOREN VANHEMMALLA.....	55
6.1. Vanhemmuuden haasteet lapsen murrosiässä.....	56
6.1.1. <i>Nuoren ihmissuhteiden tukeminen</i>	57
6.1.2. <i>Vanhemman rooli rajojen asettajana</i>	61

6.1.3. Nuoren vapaa-ajan uudenlainen seuranta.....	64
6.1.4. Kuinka saada nuori ymmärtämään koulutuksen merkitys?.....	66
6.2. Minäpystyvyyssuskomusten näkökulmasta merkitykselliset tekijät arjessa murrosikäisen nuoren vanhemmalla.....	69
7. MURKKUFOORUMI-VERTAISRYHMÄSTÄ SAATU TUKI VANHEMMUDELLE.....	81
7.1. Murkkufoorumi-vertaisryhmän tuki vanhemmuudelle minäpystyvyysteorian tiedonlähteiden kautta hahmotettuna.....	81
7.1.1. <i>Omaakohtaiset kokemukset</i>	83
7.1.2. <i>Välilliset kokemukset</i>	87
7.1.3. <i>Verbaalinen vakuuttelu</i>	90
7.1.4. <i>Tunnetilat ja niiden tulkinta</i>	93
7.2. Murkkufoorumi-ryhmästä saadun tiedon integroituminen osaksi vanhemmuuden minäpystyvyyssuskomuksia.....	97
7.3. Heikko ja vakiintumaton vanhemmuuden minäpystyvyys – ryhmän kautta saatu tuki ja vahvistus.....	107
8. JOHTOPÄÄTÖKSET.....	113
LÄHTEET.....	122
LIITTEET.....	131
Liite 1: Tutkimuspyyntö.....	131
Liite 2: Teemahaastattelun runko.....	133
Liite 3: Sisällönanalyysi: vanhemmuuden tehtäväalueet.....	135
KUVIOT	
Kuvio 1: Minäpystyvyyden vuorovaikutuksellisuus.....	22
Kuvio 2: ”Murkkufoorumi on hyvä tapa tukea vanhemmuutta” – palaute.....	42
Kuvio 3: Vanhemmuuden merkitykselliset tehtäväalueet.....	56
Kuvio 4: Murkkufoorumin tuki Banduran (1977) minäpystyvyysteorian tiedonlähteiden kautta hahmotettuna.....	82
Kuvio 5: Murkkufoorumista saadun tiedon sisäistyminen osaksi vanhemmuuden minäpystyvyyttä – merkitykselliset tekijät.....	98
Kuvio 6: Murkkufoorumista saatu tuki ja sen merkitys kun vanhemmuuden minäpystyvyys heikko.....	108
Kuvio 7: Murkkufoorumista saatu tuki ja sen merkitys kun vanhemmuuden minäpystyvyys vakiintumaton.....	110

1. JOHDANTO

Murrosiässä useita hämmentäviä muutoksia tapahtuu nopeaa tahtia ja se vaatii sopeutumista ja mukautumista uudenlaiseen tilanteeseen – sekä nuoren että hänen vanhempiansa näkökulmasta. Vanhemman merkitys ei katoa tai heikkene lapsen murrosiän myötä, mutta uusi kehitysvaihe vaatii vanhemmilta periaatteiden uudelleenmuotoilemista, joustavuutta sekä oman vanhemmuuden uudelleen hahmottamista. (Aalberg & Siimes 2007; Coleman 1997; Steinberg & Silk 2002.)

Murrosikä sujuu suurimmalla osalla nuorista ilman vakavampia sosiaalisia, emotionaalisia tai käytökseen liittyviä ongelmia (ks. Rutter & Smith 1995; Steinberg & Morris 2001). Tutkimusten mukaan murrosikä on kuitenkin usein erityisen rankkaa ja kuormittavaa juuri murrosikäisen vanhemmille, jopa enemmän kuin nuorelle itselleen (Grotevant 1998; Steinberg 2001).

Myös yhteiskunta ja sosiaalinen ympäristö asettavat omanlaisensa haasteet vanhemmuudelle. Vanhemmista voi tuntua, että yhteiskunta ja nuoruus ovat muuttuneet heidän ajoistaan niin paljon, että he eivät enää ristiriitaisen tietotulvan keskellä tiedä mitä nuorelle tulisi sallia, mitä nuorelta voi vaatia ja mikä on oma rooli vanhempana. Murrosikään ja murrosikäisen vanhempana toimimiseen liittyykin paljon ristiriitaista tietoa ja odotuksia. (Rönkä, Viheräkoski, Litsilä & Poikkeus 2002, 66–67.)

Vanhemmuuden minäpystyvyyttä on pidetty tutkimuksissa merkittävänä tekijänä ennustamassa ja selittämässä sekä vanhemman että lapsen hyvinvointia (Coleman & Karraker 1998; Jones & Prinz 2005; Teti & Gelfand 1991). Junttilan,

Vauraksen ja Laakkosen (2007, 56) mukaan olisi hyvä, että suunniteltaessa toimenpiteitä vanhemmuuden tukemiseksi otettaisiin huomioon myös vanhemmuuden minäpystyvyyssuositukset. Vaikuttamalla vanhemman kyvykkyydentunteeseen voidaan todennäköisesti tukea vanhemmuutta monella osa-alueella. Äitien ja isien minäpystyvyyden vahvistaminen joko suoraan tai epäsuorasti heidän sosiaalisten suhteidensa laatuun vaikuttamalla johtaa todennäköisesti myönteisiin vaikutuksiin sekä vanhempien että heidän lastensa hyvinvoinnissa (emt., 56).

Murrosikä asettaa vanhemmuudelle uudenlaisia haasteita ja vaatii vanhemmuuden uudelleen muotoilemista. Näiden haasteiden myötä vanhemmat voivat tuntea tarvetta peilata omaa vanhemmuuttaan muiden samankaltaisessa elämäntilanteessa olevien kanssa. Vanhemmuuskuvan uudelleenmuotoiluun voidaan kaivata tukea ja tietoa myös ammattilaisten taholta. (Rönkä ym. 2002.)

Murkkufoorumi on Varsinais-Suomen Lastensuojelujärjestö ry:n RAY:n tuella kehittämä ja koordinoima toimintamalli, joka on tarkoitettu matalan kynnyksen kohtaamispaikaksi murrosikäisten nuorten vanhemmille. Murkkufoorumi on ammatillisesti ohjattu vertaisryhmä ja tapaamiskerrat rakentuvat nuoruuteen ja murrosikään liittyvien teemojen ympärille. Tapaamisissa vanhemmilla on mahdollisuus keskustella ammattilaisten ja muiden murrosikäisten nuorten vanhempien kanssa arjessa kokemistaan haasteista, jakaa kokemuksiaan vanhemmuudesta sekä saada tukea ja neuvoja arkeen. Ryhmä on toiminta-ajatukseltaan ennaltaehkäisevä ja suunnattu kaikille murrosikäisten nuorten vanhemmille.

Murkkufoorumi-vertaisryhmän tavoitteiksi on asetettu tuen ja tiedon tarjoaminen murrosikäisten nuorten vanhemmille,

vanhemmuuden voimavarojen lisääminen, nuoren ja vanhemman välisen myönteisen suhteen tukeminen, nuorille ja vanhemmille suunnattujen palvelujen tunnetuksi tekeminen sekä vanhempien verkostoitumisen ja keskinäisen vuorovaikutuksen mahdollistaminen.

Murkkufoorumi-vertaisryhmän ottaminen tarkasteluun tarjoaa hyvän mahdollisuuden tutkia palvelua, jossa yhdistyy sekä asiantuntijatieto että kokemuksellinen, vertaistuen kautta saavutettava tieto ja tuki. Vertaistuen merkitys vanhemmuuden tukemisessa tulee esiin useissa vertaisryhmiä koskevissa tutkimuksissa. Kuuskosken (2003) mukaan elämän muutostilanteet tai uuden identiteetin rakentumisen vaiheet ovat kriittisiä kohtia tuen tarpeelle. Tällöin vertaisryhmästä voi hänen mukaansa olla suurta apua muutokseen liittyvän stressin kohtaamisessa ja oman jaksamisen kannalta.

Tarkastelen tässä tutkimuksessa laadullisen tutkimuksen keinoin Murkkufoorumi-ryhmään osallistuneiden vanhempien vanhemmuuden minäpystyvyysuskomusten rakentumista sekä ryhmän kautta mahdollisesti saatua tukea vanhemmuudelle. Aineistona toimivat kahdeksan ryhmään osallistuneen vanhemman haastattelut. Haastattelut on toteutettu yksilöteemahaastatteluina.

1.1. Tutkimuksen tarkoitus ja rakenne

Ensimmäisenä tutkimuskysymyksenäni on, *mitkä tekijät muodostuvat merkityksellisiksi vanhemmuuden minäpystyvyysuskomusten rakentumisessa, kun perheessä on murrosikäinen lapsi*. Taustalla on ajatus siitä, että jokainen lapsen kehitysvaihe tuo mukanaan omanlaisiaan haasteita vanhemmuudelle ja tätä kautta myös ne tekijät, joiden kautta

omaa kyvykkyyttä vanhempana peilataan, muuttuvat osittain lapsen kasvaessa. Näiden yhteisten murrosiän myötä asettuvien haasteiden lisäksi perheillä on yksilölliset tilanteensa, resurssinsa ja voimavaransa, jotka voivat toimia joko minäpystyvyyttä suojaavina tai heikentävinä tekijöinä.

Toisena tutkimuskysymyksenäni on *ovatko Murkkufoorumi-vertaisryhmään osallistuneet vanhemmat saaneet ryhmän kautta tukea vanhemmuuden minäpystyvyydelleen*. Lähestyn tutkimuskysymystä Banduran (1977) minäpystyvyysteorian tiedonlähteiden näkökulmasta. Tarkastelen, onko Murkkufoorumi-ryhmässä koettu tuki vanhemmuudelle saavutettu joko omien onnistumiskokemusten, toisten onnistumisten havainnoimisen, toisten kannustuksen tai omien tunnetilojen tulkintojen muutosten kautta. Lisäksi nostan esiin, millaiset tekijät ovat merkityksellisiä siinä, että tiedonlähteiden kautta saavutettu tieto vahvistaa vanhemmuuden minäpystyvyyttä.

Tavoitteenani on avata keskustelua murrosikäisten nuorten vanhempien vanhemmuuden minäpystyvyyssuskomusten merkityksellisyydestä sekä kartoittaa millaisia erityisiä asioita murrosikä tuo mukanaan vanhemmuuden minäpystyvyyden näkökulmasta. Lisäksi tavoitteenani on pohtia, millaisia mahdollisuuksia ammatillisesti ohjattu vertaisryhmä, Murkkufoorumi, tarjoaa murrosikäisten nuorten vanhempien minäpystyvyyssuskomusten tukemiseen.

Luvussa 2 tuon esiin Belskyn (1984) vanhemmuutta määrittäviä tekijöitä ja tarkastelen nuoruuden kehitystehtävien aiheuttamia haasteita sekä muutoksia vanhemmuuden roolin ja tehtävien näkökulmasta. Lisäksi nostan esiin yhteiskunnallisia ja kulttuurisia tekijöitä, jotka vaikuttavat murrosikäisen nuoren

vanhempana toimimiseen, sillä vanhemmuutta määrittää aina myös se yhteiskunnallinen, historiallinen ja kulttuurinen ympäristö, jossa vanhemmuus toteutuu (Schmitt 2003, 301).

Kolmannessa luvussa määrittelen mitä vanhemmuuden minäpystyvyyssuskomuksilla tarkoitetaan, millä eri tavoin käsitettä voidaan tarkastella ja tuon myös esiin vanhemmuuden minäpystyvyyssuskomusten merkityksellisyyttä. Luon kuvaa siitä, mitä murrosikäisten nuorten vanhempien minäpystyvyyssuskomuksista jo tiedetään, ja mihin oma tutkimukseni kentällä paikantuu.

Neljännessä luvussa pohdin vanhemmuuden minäpystyvyyssuskomusten tukemista murrosikäisten nuorten vanhemmilla. Lisäksi esittelen Banduran (1977) minäpystyvyysteorian mukaiset neljä tiedonlähdettä. Neljännen luvun loppuun erittelen aikaisemman tutkimuksen pohjalta vertaistuen merkitystä tukimuotona ja pyrin yhdistämään tarkasteluun myös minäpystyvyyssuskomusten näkökulman.

Viidennessä luvussa avaan tutkimuksellisia ratkaisujani sekä kuvaan aineistonkeruumenetelmäni ja sisällönanalyysia analyysimenetelmänä. Pohdin myös tutkimukseni luotettavuutta sekä tutkimuseettisiä kysymyksiä.

Kuudennessä luvussa kuvaan minkälaiset haasteet muodostuvat aineiston pohjalta tarkasteltuna murrosikäisten nuorten vanhemmilla merkityksellisiksi oman kyvykkyydentunteen arvioinnin näkökulmasta. Tarkastelen myös Belskyn (1984) esittämien vanhemmuutta yleisesti määrittävien tekijöiden merkitystä vanhemmuuden minäpystyvyyssuskomusten rakentumisen kannalta.

Seitsemännessä luvussa pohdin, onko Murkkufoorumi-vertaisryhmällä ollut vaikutusta haastattelemieni vanhempien vanhemmuuden minäpystyvyyssuskomuksiin. Tarkastelen, minkä Banduran (1977) minäpystyvyysteorian mukaisten tiedonlähteiden kautta on saatu tukea sekä tietoa ja mitkä tekijät ovat vaikuttaneet tiedon integroitumiseen osaksi vanhemmuuden minäpystyvyyttä. Esittelen lisäksi aineiston perusteella hahmottuneet vanhempien ryhmät – vanhemmat, joilla minäpystyvyys on heikko ja vanhemmat, joilla minäpystyvyys on vakiintumaton. Erittelen Murkkufoorumissa koettua tukea ja sen merkitystä minäpystyvyyssuskomusten näkökulmasta näiden ryhmien välillä.

Viimeisessä luvussa vedän yhteen tekemiäni havaintoja ja tulkintoja sekä pohdin tutkimuksen merkityksellisyyttä ja mahdollisia jatkotutkimusaiheita.

2. VANHEMMUUDEN MUUTTUVA ROOLI LAPSEN TULLESSA MURROSIKÄÄN

Luvun tarkoituksena on antaa kuvaa vanhemmuuteen yleisesti vaikuttavista tekijöistä ja tuoda esiin erityisiä haasteita ja tehtäviä, joita nuoruus kehitysvaiheena asettaa vanhemmuudelle. Gondolin ja Silverbergin (1997) mukaan näiden tekijöiden kartoittaminen on tärkeää vanhemmuuden minäpystyvyyttä tutkittaessa. Lisäksi pohdin niitä nuoriin ja nuoruuteen liittyviä yhteiskunnallisia ja kulttuurisia tekijöitä, jotka muodostavat kontekstin vanhemmuuden toteutumiselle – tämä on Colemanin (1997) mukaan tärkeää vanhemmuudelle asettuvia haasteita kartoitettaessa, sillä vanhemmuus toteutuu

aina tietyssä yhteiskunnallisessa ja kulttuurisessa tilanteessa (Schmitt 2003, 301).

2.1. Vanhemmuutta määrittävät tekijät

Belskyn (1984) vanhemmuutta määrittävien tekijöiden prosessimalli sisältää oletuksen siitä, että vanhemmuutta määrittävät lukuisat eri tekijät ja ne ovat keskenään vuorovaikutuksellisessa suhteessa. Lisäksi kukin tuen ja stressin lähteistä voi toimia joko suoraan tai välillisesti. Belskyn (1984) mukaan nämä tekijät toimivat suojaavina tekijöinä lapsen ja vanhemman väliselle suhteelle ja siinä koetulle stressille. Vanhemman omat psykologiset resurssit ovat Belskyn mukaan merkityksellisin suojaava tekijä, sen jälkeen ympäristön tuki ja viimeisenä lapsen ominaisuudet. Käyn seuraavaksi tarkemmin läpi, mitä nämä tekijät pitävät sisällään, erityisesti kun perheessä on murrosikäinen nuori.

Vanhemman omat ominaisuudet ja hyvinvointi

Vanhemman kehityksellinen historia ja kokemukset vanhemmuuden kohteena olemisesta muovaavat hänen käsityksiään hyvästä vanhemmuudesta, hänen persoonallisuuttaan sekä hyvinvointiaan (Belsky 1984, 85 – 86; Schmitt 2003). Vanhemman psykologisella hyvinvoinnilla on merkitystä myös tutkimukseni aiheen, vanhemmuuden minäpystyvyyden näkökulmasta.

Gondolin ja Silverbergin (1997) mukaan äideillä, jotka kokevat ahdistusta, on myös heikompi minäpystyvyys. Ahdistus ja stressi voivatkin vaikuttaa niin, että vanhempi alkaa pitää itseään kyvyttömänä monella elämänalueella, vanhemmuus mukaan lukien. Colemanin ja Karrakerin (1998) mukaan myös

vanhemman masennus vaikuttaa minäpystyvyyteen negatiivisesti.

Colemanin (1997, 45) mukaan 11–18-vuotiaiden vanhempana toimimista voidaan pitää yhtenä suurimmista haasteista vanhemmille. Steinbergin (2001) ja Grotevantin (1998) mukaan murrosiän on osoitettu olevan erityisen rankkaa ja stressaavaa aikaa nimenomaan vanhemman näkökulmasta, jopa enemmän kuin nuoren. Tämä voi heijastua myös vanhemman henkiseen hyvinvointiin.

Sosiaaliset verkostot

Belskyn (1984, 86) mukaan sosiaalinen tuki on merkityksellistä, ja vaikuttaa positiivisesti vanhemman hyvinvointiin ja tätä kautta myös vanhemmuuteen. Hänen mukaansa vanhemmuuden kompetenssin kannalta merkittäviksi tukeviksi tai uhkaaviksi tekijöiksi nousevat vanhemman parisuhde, työ sekä sosiaaliset verkostot.

Sosiaalisten verkostojen osalta näyttäisi olevan erityisen merkityksellistä, että vanhempi kokee ne tarpeitaan vastaaviksi. French, Rodgers ja Cobb (1974) käyttävät tässä yhteydessä termiä sosiaalisten verkostojen oikeamittaisuudesta (*goodness-of-fit*). Tällä tarkoitetaan sitä, että vanhemmalla on omasta mielestään riittävästi henkilöitä, joiden puoleen hän voi kääntyä ja että hän on tyytyväinen saamaansa tukeen.

Hyvän parisuhteen kautta vanhempi voi saada emotionaalista tukea ja hyväksyntää. Parisuhde voi tukea vanhemmuutta myös suoraan, esimerkiksi puolison kannustavien kommenttien kautta. (Belsky 1984.) Jos taas parisuhteessa on hankaluuksia ja ristiriitoja, niiden on todettu olevan yhteydessä myös vanhemmuuteen (Conger, Patterson & Ge 1995; Cummings,

Keller & Davies 2005; Krishnakumar & Buehler 2000). Joidenkin tutkimusten mukaan nuoruuden kehitysvaiheen aiheuttamat paineet vanhemmuudelle voivat heijastua myös vanhempien parisuhteeseen konflikteina, erityisesti mikäli vanhemmilla on keskenään paljon konflikteja nuoren kasvatukseen liittyen (Cui & Donnellan 2009; Olson ym. 1983; Whiteman, McHale & Crouter 2007).

Sosiaalisilla verkostoilla on suora yhteys minäpystyvyyden käsitteeseen, sillä sosiaalisen tuen merkitys vanhemmuuden minäpystyvyydelle on noussut esiin useissa tutkimuksissa (Cutrona & Troutman 1986; Gross, Conrad, Fogg & Toker 1995; Jones & Prinz 2005; Junttila ym. 2007; Lutz & Hock 2002). Myös parisuhteen tuki sekä kasvatusvastuun jakaminen ovat merkittäviä tekijöitä vanhemmuuden toteutumisessa ja myös vanhemmuuden minäpystyvyyden näkökulmasta (Engfer 1988).

Monet murrosikäisten nuorten vanhemmat elävät kiireistä ja hektistä aikaa työelämässä. Työ voikin asettaa omat haasteensa myös vanhemmuudelle. Tasapainoilu työn, vapaa-ajanvieton ja eri perheenjäsenten tarpeiden huomioimisen välillä voi olla hyvin uuvuttavaa, erityisesti jos omat tarpeet ovat aina ne, jotka jäävät viimeiselle sijalle. (Cacciatore 2005, 29; Rönkä & Sallinen 2008, 64.)

Nuoren ominaisuudet ja luonteenpiirteet

Nuori ei ole vanhemman kasvatustoimenpiteiden passiivinen vastaanottaja, vaan osallistuu itse vuorovaikutuksessa aktiivisesti muovaamaan ja luomaan tilanteita, joissa vanhemmuus toteutuu (Kakihara, Tilton-Weaver, Kerr & Stattin 2010). Schoenrockin, Bellin, Sunin ja Averyn (1999) mukaan nuori on aktiivisena vaikuttajana vanhempansa käytökseen sekä

uskomukseen omista vanhemmuuden kyvyistään. Vanhemmuus on hyvin yksilöllistä ja toteutuu Sinkkosen (2002a, 292) mukaan samankin perheen vanhempien ja lasten välillä hyvin eri tavoin.

Lapsen haastavaksi koettu temperamentti voi heikentää vanhemman toimintakykyä (Bates 1980). Vaikeaksi koettu temperamentti ja lapsen haastava käytös voivat myös vaikuttaa negatiivisesti vanhemmuuden minäpystyvyyssuskomuksiin (Ardelt & Eccles 2001; Cutrona & Troutman 1986; Jones & Prinz 2005), sillä tunne omasta kyvykkyydestä on vaikeampaa säilyttää, mikäli kohtaa jatkuvasti epäonnistumisen tunteita kasvattajana. Vastaavasti jos nuori kehittyy hyvin ja menestyy, se todennäköisesti vahvistaa vanhemman uskoa kyvykkyydestään ja omien kasvatuskäytäntöjensä toimivuudesta. (Ardelt & Eccles 2001, 945.)

Myös Bogenschneiderin, Smallin ja Tsayn (1997) mukaan nuoren luonteenpiirteillä ja ominaisuuksilla on suuri merkitys vanhemmuuden minäpystyvyyssuskomuksille. Tämä näyttäisi korostuvan, kun nuoren lisääntyvä autonomia pakottaa vanhemmat tukeutumaan yhä enemmän nuoren yhteistyökykyyn ja vastaanottavuuteen.

On tärkeää huomioida, että myös vanhemman subjektiivisella tulkinnalla lapseensa liittyen on merkitystä. Erityisesti vanhemmat, joilla on heikko minäpystyvyys tulkitsevat helposti lapsensa ongelmallista käytöstä merkinä asioista, joihin ei voi vaikuttaa – esimerkiksi osoituksena lapsen liittyvistä sisäsyntyisistä, muuttumattomista tekijöistä. Tällöin vanhemmat voivat tuntea avuttomuutta ja kokea, ettei tilanteesta ole ulospääsyä. Mikäli vanhemmalla on vahva minäpystyvyys, hän tulkitsee todennäköisemmin lapsen vaikean käytöksen

haasteena, joka vaatii lisäponnistelua ja tämä saa hänet pyrkimään kehittämään omaa vanhemmuuttaan edelleen. (ks. Coleman & Karraker 1998; Donovan, Leavitt & Walsh 1990.)

2.2. Nuoruus kehitysvaiheena vanhemmuuden näkökulmasta

Nuoruus on Aalbergin ja Siimeksen (2007, 67) mukaan ikävuosien 12–22 välille sijoittuva ajanjakso, jonka päämääränä on itsenäistyä ja irtautua vanhemmista. Nuoruus asettaa Steinbergin ja Silkin (2002) mukaan haasteita koko perheelle. He ovat jakaneet nuoruuteen kuuluvat kehitykselliset haasteet 1) puberteetin aiheuttamiin muutoksiin, 2) muutoksiin itsensä määrittelyssä sekä 3) sosiaalisiin muutoksiin. Näiden kehitystehtävien kautta mahdollistuu myös nuoren vanhemmalle olennaisten tehtävien kartoittaminen.

Puberteetin aiheuttamat muutokset ovat näkyvin ja selkein muutos. Lapsen fyysinen kehitys toimii vanhemmille jatkuvana muistutuksena siitä, että lapsi on kasvamassa aikuiseksi. (Steinberg & Silk 2002.) Tunnetilojen nopeat muutokset aiheutuvat nuorella siitä, että keskushermosto tuottaa voimakkaita ja uusia yllykkeitä, joita se ei ole vielä valmis säätelemään (Sinkkonen 2012). Fyysinen kehitys, kuten myös älyllinen ja tiedollinen kehitys kulkevat nuorella usein tunne-elämän kehitystä edellä (Aalberg & Siimes 2007).

Kognitiivisten muutosten myötä nuorella mahdollistuu vanhempien tapojen ja sääntöjen kyseenalaistaminen ja haastaminen uudella tavalla (Steinberg & Silk 2002). Nämä kognitiiviset muutokset tukevat myös nuoren irtautumista vanhemmista ja uudenlaisen, aikuisemman suhteen löytämistä (Aalberg & Siimes 2007; Steinberg & Silk 2002). Vanhemmille

asettuu haaste löytää uudenlainen tapa kommunikoida nuoren kanssa sekä sopia säännöistä. Nuori kyseenalaistaa ehdottomat säännöt helposti ja kaipaa perusteluja, miksi asiat tulisi tehdä tietyllä tavalla. (ks. Aalberg & Siimes 2007; Coleman 1997; Steinberg & Silk 2002.)

Steinbergin & Silkin (2002, 106) mukaan monet ristiriidat vanhemman ja nuoren välillä liittyvät erilaiseen tapaan katsoa asioita – esimerkiksi oman huoneen siivoaminen ja pukeutuminen voivat nuoren näkökulmasta näyttäytyä henkilökohtaisina valintoina, kun taas vanhempi saattaa nähdä, että kyse on ”oikeasta” ja ”väärästä”, tärkeistä periaatteista ja arvoista. Vaikka suurin osa konflikteista liittyykin arkisista asioista kinasteluun, voi kinastelun jokapäiväisyys ja toistuvuus käydä vanhemmalle raskaaksi ja ahdistavaksi. Vanhempi voi kokea, että nuori on hylkäämässä hänen arvonsa ja tuntea epäonnistumista vanhemmuudessaan. (Arnett 1999, 320; Steinberg 2001, 5–6.)

Nuoren itsenäistyessä hän alkaa yhä enemmän irrottautua vanhempiensa otteesta ja haluaa kokea itsensä ainutlaatuiseksi. Vanhemman ja nuoren välillä voi tulla yhteentörmäyksiä, kun vanhempi haluaisi edelleen säilyttää tiukemman otteen nuorensa ja siirtää hänelle omat arvonsa ja toiveensa. Nuori ei välttämättä tahdo toimia juuri vanhemman ohjaamalla tavalla tai omaksu suoraan tämän tärkeinä pitämiä arvoja. Vanhemman voi olla vaikeaa hyväksyä, että nuori ei välttämättä toteuta niitä toiveita, joita vanhempi on hänelle asettanut. (Kaimola 2005, 18; Steinberg & Silk 2002.)

Nuoruuden mukanaan tuomien sosiaalisten muutosten myötä nuoren maailma avautuu uudella tavalla ja mahdollistaa nuorelle yhä enemmän valvomatonta aikaa. Vanhemman näkökulmasta tämä voi tuntua haastavalta, sillä suoran valvonnan tilalle olisi löydettävä uusi tapa olla perillä nuoren

asioista. (Steinberg & Silk 2002.) Nuoren käyttäytymistä kodin ulkopuolella on entistä vaikeampaa kontrolloida, samoin hänen saamiaan ulkopuolisia vaikutteita. Kaveripiirin merkitys kasvaa ja vanhemmista voi tuntua vaikealta jakaa aikaisemmin vain itselleen kuuluneita rooleja neuvojen, ohjeiden ja tuenantajina. (Aalberg & Siimes 2007; Steinberg & Silk 2002.)

Uusia ilmiöitä ja vaikutteita nousee median kautta kiihtyvään tahtiin nuorten ulottuville ja vanhemmille asettuu haaste ottaa kantaa nopealla tahdilla ilmiöihin, joihin he eivät ole koskaan aikaisemmin törmänneet. Vanhemmilla ei myöskään ole samalla tavalla mahdollisuutta kontrolloida niitä sisältöjä, joihin nuoret pääsevät median kautta käsiksi. Näissä tilanteissa vanhemmat joutuvat myös vastakkain sen tosiasian kanssa, että heidän nuorensa ovat todennäköisesti paremmin perillä uusista ilmiöistä, kuin he itse. (Korhonen 2008; Steinberg & Silk 2002.)

Vanhemman ja nuoren luottamus joutuukin murrosiässä äärimmäiseen testiin. Vanhemman ja nuoren välinen luottamus ja nuoren halukkuus kertoa vanhemmilleen spontaanisti ja avoimesti asioistaan nousevat merkityksellisiksi tekijöiksi sekä vanhempi-nuori suhteen että molempien oman hyvinvoinnin kannalta. (ks. Kerr, Stattin & Trost 1999; Kerr, Stattin & Burk 2010; Shumow & Lomax 2002; Stattin & Kerr 2000; Steinberg & Silk 2002.)

Vanhemman näkökulmasta nuoruus merkitsee uudenlaiseen vanhemman rooliin sopeutumista. Uusi rooli voi olla näkymättömämpi, mutta kuitenkin yhtä tärkeä. (Steinberg & Silk 2002.) Itsenäistyminen on nuoruuden kehitystehtävänä, mutta nuoren ja vanhemman näkemys oikeasta itsenäistymisen tahdistista voi poiketa huomattavastikin (Arnett 1999, 322). Tämä näkyy usein erityisesti vanhemman tarpeessa säilyttää tunne siitä, että hänellä on edelleen kontrolli nuoren päätöksiin ja tekemisiin (Coleman 1997).

2.3. Nuoruuden myötä vanhemmuudelle asettavat yhteiskunnalliset ja kulttuuriset haasteet

Korhosen (2008) mukaan yhteiskunnan nopea muutos ja epävarmuus tulevaisuudesta asettavat haasteita murrosikäisen nuoren vanhemmalle. Vanhemmat eivät välttämättä koe saavansa riittävästi tukea omista lapsuuden kokemuksistaan ja tuntevat hämmennystä ja epätietoisuutta nopean muutoksen keskellä (Sinkkonen 2002b, 7–8). Yhteiskunnallinen epävarmuus taas näkyy esimerkiksi kohonneena nuorisotyöttömyytenä, eikä koulutuskaan ole enää varma tae työpaikasta. Myös kilpailu koulutuspaikoista on koventunut.

Vanhempia voi mietityttää, millaiset ominaisuudet ovat tulevaisuudessa tärkeitä ja mihin suuntaan nuorta kannattaisi kannustaa ja ohjata. Dencik (1989) käyttää ilmaisua tulevaisuuden ”tyhjentyemisestä” nopeasti muuttuvissa yhteiskunnissa. Colemanin (1997, 46) mukaan vanhemmat voivat kokea ahdistusta jo tiedostaessaan, että lapsi lähenee ikää, jolloin hänen on tehtävä useita vaikeita, elämänsä suuntaan merkittävästi vaikuttavia päätöksiä ja kohdattava monia uusia haasteita.

Kasvatuksen ammatillistumisen myötä vanhemmille virtaa yhä enemmän mielikuvia ja ohjeita siitä, millainen on hyvä ja riittävä vanhempi. Murrosikään ja murrosikäisen vanhempana toimimiseen liittyy Rönkän ym. (2002) mukaan paljon ristiriitaista tietoa ja odotuksia. Kasvatuksen ammatillistumisen myötä kasvaa myös riski ylitulkintaan – vanhempi voi pelätä pilaavansa lapsensa tulevaisuuden, mikäli ei pysty noudattamaan ohjeistuksia kirjaimellisesti. Väärien valintojen pelossa voi olla vaikeaa päättää, mitä kussakin tilanteessa tulisi

tehdä. (Korhonen 2008.) Alasuutarin (2003) mukaan kasvatuksen ammatillistuminen on myös johtanut lapsen näkemiseen projektina. Tällöin vanhempi suhtautuu lapsensa kasvatukseen intensiivisesti, tavoitteita ja keinoja arvioiden, ja lapsen onnistumisista tai epäonnistumisista muodostuu helposti vanhemman omaa arvoa ja pystyvyyttä määrittävä tekijä.

Haasteet vanhemman roolin määrittelyssä ovat Colemanin (1997) mukaan erityisen näkyviä juuri murrosikäisen nuoren kohdalla. Hänen mukaansa on selkeämpää, mitä kuuluu 2-vuotiaan vanhemman rooliin, kuin 15-vuotiaan vanhemmalla. Sinkkosen (2002) mukaan riittävä tieto ja ymmärrys lapsen kehityksestä ovat vanhemmalle erittäin tärkeitä, erityisesti itsenäistymistarpeiden voimistuessa.

Vanhemman roolin määrittelyyn liittyy läheisesti myös auktoriteettien muuttunut rooli (Coleman 1997). Korhosen (1999) mukaan kasvatuskulttuurissa voidaan nähdä tapahtuneen siirtymä tottelevaisuus- ja kuuliaisuuskulttuurista keskustelu- ja neuvottelukulttuuriin. Tasapainottelu aikuisena olemisen ja nuoren kanssa neuvottelun välillä voi aiheuttaa vanhemmissa epävarmuutta siitä, kenellä päätösvalta kuuluisi olla missäkin asioissa (Wahlberg 2005, 86). Lisäksi, kun aikuisten ylemmyys on purkautunut, ei arvovalta kasvatuksessa lankea enää kenellekään automaattisesti (Korhonen 2008).

Muutokset perherakenteissa merkitsevät sitä, että perheistä on tullut yhä moninaisempia. Isien ja äitien on jaettava roolinsa uudella tavalla ja toisaalta osa vanhemmista jää myös yksin, omilleen. Korhosen (2008) ja Colemanin (1997) mukaan perherakenteiden muutokset ovat myös osaltaan lisänneet neuvotteluja siitä, kenen tulisi kasvattaa nuorta. Nuori ei myöskään välttämättä automaattisesti suostu isä- tai äitipuolen kasvatettavaksi, vaikka tämä olisikin halukas ottamaan vanhemman roolin lapsen elämässä.

Nuoruus esitetään mediassa usein ongelmakäyttäytymisen, alkoholin, syrjäytymisen ja huumeiden kautta. Stereotypiat ovat sitkeitä, vaikka tutkimukset osoittavatkin, että vakavampaa ongelmakäyttäytymistä on vain pienellä osalla nuorista (ks. Rutter & Smith 1995; Steinberg & Morris 2001). Vanhemmille tämä tarkoittaa, että odotukset lapsen murrosikää kohtaan saattavat olla pelonsekaiset. Jos ennakko-odotukset keskittyvät lähinnä ongelmiin, se lietsoo helposti ahdistusta ja laskee vanhemman itseluottamusta kyvystään selviytyä vanhempana. (Coleman 1997, 45–46.)

3. VANHEMMUUDEN MINÄPYSTYVYYSUSKOMUKSET

Teoria minäpystyvyydestä on Albert Banduran kehittänyt osa-alue sosiaalikonkognitiivisessa teoriassa. Bandura esitteli minäpystyvyysteoriaansa ensimmäistä kertaa artikkelissaan ”Toward a Unifying Theory of Behavioral Change” vuonna 1977. Sittemmin Bandura on soveltanut teoriaa minäpystyvyydestä usealle eri toiminnan alueelle, kuten myös oman tutkimukseni alueelle, vanhemmuuden minäpystyvyyssuskomuksiin.

Colemanin ja Karrakerin (1998) mukaan vanhemmuuden minäpystyvyys sisältää sekä erityisen lapsen käyttäytymiseen, kehitykseen ja kasvuun liittyvän tiedon että myös luottamuksen omiin kykyihinsä kohdata vanhemmuuden rooliin kuuluvat haasteet turhautumatta tai kokematta kykenemättömyyttä. Vanhemmuuden minäpystyvyyden voi määritellä myös vanhemman uskomukseksi kyvystään vaikuttaa lapseensa ja hänen ympäristöönsä edistääkseen lapsen kasvua ja kehitystä (Ardelt & Eccles 2001, 945; Teti & Gelfand 1991).

Käyn tässä kappaleessa läpi tarkemmin vanhemmuuden minäpystyvyyssuskomusten rakennetta, käsitteellistämistä sekä mittaamista. Lisäksi avaan vanhemmuuden minäpystyvyyden merkityksellisyyttä ja paikannan omaa tutkimustani murrosikäisten nuorten vanhempien minäpystyvyyssuskomuksista tehtyjen tutkimusten alueella.

3.1. Vanhemmuuden minäpystyvyyssuskomusten käsitteellistäminen

Vanhemmuuden minäpystyvyyssuskomuksia on perinteisesti arvioitu pyytämällä vanhempia itseään raportoimaan kyvykkyydentunteestaan vanhempana. Arviointi voidaan tehdä joko mittaamalla yleistä vanhemmuuden minäpystyvyyttä (*general parenting self-efficacy*), tehtäväkohtaista vanhemmuuden minäpystyvyyttä (*task-related parenting self-efficacy*) tai kapea-alaista vanhemmuuden minäpystyvyyttä (*narrow-domain parenting self-efficacy*). (Jones & Prinz 2005, 343.) Joskus yleisen minäpystyvyyden nähdään olevan yleistettävissä suoraan eri alueille, myös vanhemmuuteen (Coleman & Karraker 2000, 13).

Yleisen vanhemmuuden minäpystyvyyden kohdalla ollaan kiinnostuneita siitä, kuinka kyvykkääksi vanhempi kokee itsensä vanhemman roolissa yleisesti. Tehtäväkohtaista minäpystyvyyttä kartoitettaessa arviointiasteikko koostuu tehtäväkohtaisista väittämistä, mutta niistä yhdistetään yleistä vanhemmuuden minäpystyvyyttä koskeva mittari. Kapea-alaista minäpystyvyyttä tarkasteltaessa kohdistetaan huomio tiettyyn vanhemmuuden osa-alueeseen, esimerkiksi vuorovaikutukseen. (Coleman & Karraker 2000, 13; Jones & Prinz 2005, 343.)

Suomessa Junttila ym. (2007) ovat käyttäneet ala-asteikäisten lasten vanhempien minäpystyvyyssuskomusten mittaamisessa 'the Self-Efficacy for Parenting Tasks Index' (Coleman & Karraker 2000) mittarista Suomen oloihin muokattua versiota. Heidän käyttämässään mittarissa vanhemmuuden tehtäväalueita on neljä: 1) lapsen emotionaalisen kehityksen tukeminen (*nurturance*), 2) sääntöjen asettaminen ja niistä kiinnipitäminen (*discipline*), 3) vapaa-ajallisen toiminnan ja sosiaalisen kehityksen tukeminen (*recreation*) sekä 4) osallistuminen lapsen elämään (*participation*), joka sisältää väittämiä Colemanin ja Karrakerin (2000) mittarin tehtäväalueista 'lapsen fyysisestä terveydestä huolehtiminen' ja 'koulunkäynnin tukeminen'.

Lähtökohtana omassa tutkimuksessani on, että vanhemmuuden minäpystyvyyssuskomukset ovat oma, erityinen alueensa, ja että vanhemman kyvykkyydentunne vanhemmuudesta voi vaihdella tehtäväkohtaisestikin. Peilaan oman tutkimukseni tuloksia Junttilan ym. (2007) käyttämään mittarin tehtäväalueisiin saadakseni ymmärrystä siitä, näyttäisivätkö murrosikäisten nuorten vanhempien kohdalla nousevan esiin samantyyppiset tehtäväalueet.

3.2. Vanhemmuuden minäpystyvyyssuskomusten merkitys

Jonesin ja Prinzin (2005, 342) mukaan vanhemmuuden minäpystyvyys voidaan nähdä neljän eri vaikutustavan mukaisesti: minäpystyvyys ennustavana tekijänä, seurauksena, välittävänä tekijänä tai vuorovaikutuksellisenä tekijänä. Avaan tässä kappaleessa tarkemmin, mitä nämä pitävät sisällään. On kuitenkin korostettava, että yhteyksien suunnat ja vaikutustavat eivät ole suurimmassa osassa tutkimuksia aukottomasti

todettavissa eivätkä yksiselitteisesti lokeroitavissa. Jako neljään eri kategoriaan on kuitenkin selkeytensä vuoksi toimiva tapa esittää nämä vaikutustavat.

Vanhemmuuden minäpystyvyys ennustavana tekijänä

Tarkasteltaessa vanhemmuuden minäpystyvyyttä *ennustavana* tekijänä nähdään, että vanhemman luottaessa kykyihinsä hän toimii todennäköisesti tehokkaammin vanhempana (Coleman & Karraker 1998; Jones & Prinz 2005). Vastaavasti, jos vanhemmalla on heikko minäpystyvyys hän voi kokea haasteita toimia vanhempana erityisesti vaikeissa tilanteissa. (Jones & Prinz 2005.) Vahva vanhemmuuden minäpystyvyys on yhteydessä muun muassa tyytyväisyyteen vanhemman roolissa, herkkyyteen lapsen tarpeille, vastavuoroiseen aktiiviseen vuorovaikutukseen ja kommunikointiin sekä lapsen elämään osallistumiseen (Coleman & Karraker 1998; Gross ym. 1995; Jones & Prinz 2005).

Bandura (1997, 37) toteaaakin, että minäpystyvyysuskomukset toimivat avaintekijänä kyvykkyydessä. Mikäli vanhempi ei luota omaan kyvykkyyteensä vanhempana, menettävät parhainkin tieto, taito ja osaaminen merkitystään (emt., 35.) Banduran (1997, 191) mukaan on tärkeää, että vanhemmat uskovat, että heillä on avainrooli lapsensa kehityksessä – tällöin he toimivat sen uskomuksen varassa vahvistaen kykyjään vanhempana. Minäpystyvyysuskomukset vaikuttavatkin motivaatioon, tunnetiloihin ja toimintaan jopa enemmän kuin se, mikä on objektiivisesti totta (Bandura 1997, 2).

Heikko minäpystyvyys voi johtaa siihen, että henkilö jää omien olettamiensa puutteiden vangiksi, eikä suuntaa ajatteluaan siihen, kuinka asiat olisivat hallittavissa ja voitettavissa. Uhkakuvat ja pelko tilanteita kohtaan suuntaavat huomion mahdollisiin epäonnistumisiin ja se heikentää sekä motivaatiota

että sinnikkyyttä vaikeuksien edessä. Vahva minäpystyvyys auttaa kohtaamaan vaikeitakin tilanteita voitettavina haasteina. (Bandura 1997, 39.)

Vanhemmuuden minäpystyvyys seurauksena

Vanhemmuuden minäpystyvyyden voidaan myös nähdä muokkautuvan ympäristötekijöiden tai lapsen ominaisuuksien seurauksena (Jones & Prinz 2005). Nämä liittyvät läheisesti Belskyn (1984) vanhemmuuden prosessimallissa esiin tulleisiin vanhemmuuden toteutumista määrittäviin tekijöihin. Vanhemman kyvykkyydentunteeseen vanhemmuudestaan voivat vaikuttaa lapsen temperamentti tai ominaisuudet (Cutrona & Troutman 1986; Jones & Prinz 2005; Schoenrock ym. 1999), sosiaalisen tuen riittävyys (Bandura 1997; Cutrona & Troutman 1986; Gross ym. 1995; Jones & Prinz 2005; Junttila ym. 2007; Lutz & Hock 2002), vanhemman psykologinen hyvinvointi (Jones & Prinz 2005) sekä lapsen terveydelliset ongelmat (Jones & Prinz 2005).

Coleman ja Karraker (1998, 65) ovat esittäneet mielenkiintoisen näkökulman siitä, miten äidin valmistautuminen vanhemman rooliin voi toimia minäpystyvyysuskomuksia ennustavana tekijänä. Olisikin kiinnostavaa pohtia, voisiko sama päteä myös murrosiän aiheuttamien muutosten kohdalla – voisiko vanhemman valmistautuminen murrosiän mukanaan tuomiin muutoksiin henkisesti sekä hankkimalla aiheeseen liittyvää tietoa tukea kyvykkyydentunnetta vanhemmuudesta.

Vanhemmuuden minäpystyvyys välittävänä tekijänä

Vanhemmuuden minäpystyvyys on mahdollista hahmottaa myös *välittävänä* tekijänä, jolloin ympäristötekijät joko heikentävät tai tukevat vanhemmuuden minäpystyvyysuskomuksia, ja heikentynyt tai vahvistunut

minäpystyvyys vanhemmuudessa vaikuttaa lopulta kykyyn toimia vanhempana (Jones & Prinz 2005).

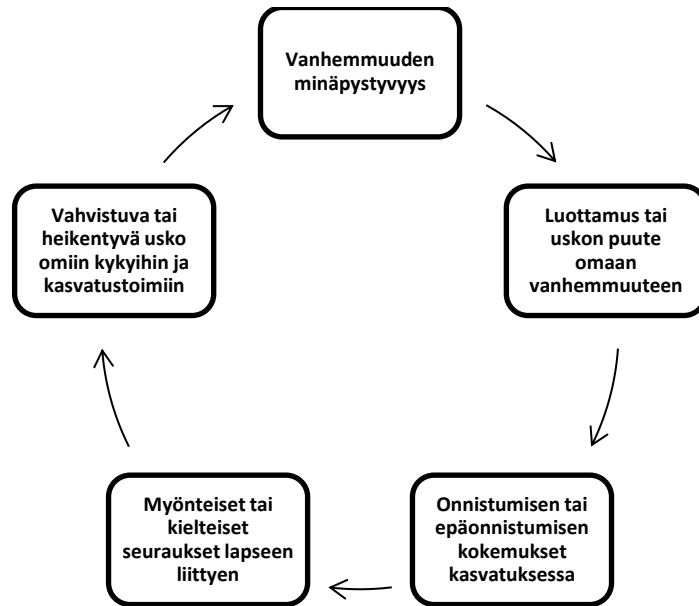
Colemanin ja Karrakerin (1998) mukaan vanhemmuuden minäpystyvyysuskomukset toimivat välittävänä tekijänä myönteiselle vanhemmuudelle esimerkiksi äidin masennuksen, lapsen temperamentin, sosiaalisen tuen sekä köyhyyden kohdalla. Vanhemmuuden minäpystyvyysuskomukset siis selittävät näiden tekijöiden välistä suhdetta vanhemman toimintaan. Näyttääkin siltä, että psykososiaaliset tekijät kuten parisuhteen tuki, köyhyys, lapsen temperamentin vaikeus tai masennus eivät suoraan heikennä kykyä toimia vanhempana, vaan vaikutus tapahtuu näiden tekijöiden heikentäessä koettua vanhemmuuden kyvykkyyttä. (emt., 60.)

Kun vanhemman minäpystyvyysuskomukset nähdään välittävänä tekijänä, voidaan minäpystyvyysuskomusten vahvistamisella ajatella saatavan aikaan merkittäviä tuloksia vanhemmuuden myönteisen toteutumisen kannalta. Asioihin, joihin ei välttämättä voida suoraan vaikuttaa, voidaan tarjota tukea vanhemman minäpystyvyysuskomuksia vahvistamalla. (Coleman & Karraker 1998.)

Vanhemmuuden minäpystyvyys vuorovaikutuksellisenä tekijänä

Tarkasteltaessa vanhemmuuden minäpystyvyyttä *vuorovaikutuksellisenä* tekijänä voidaan vaikutus nähdä kuvion 1 mukaisesti. Vahva vanhemmuuden minäpystyvyys ennustaa onnistumisen kokemuksia kasvatuksessa ja onnistumisen kokemusten sekä lapsessa havaittujen myönteisten seurausten kautta saatava positiivinen palaute taas toimii edelleen minäpystyvyyttä vahvistavana tekijänä. Jos taas vanhemmalla on heikko vanhemmuuden minäpystyvyys hän kohtaa todennäköisemmin epäonnistumisia ja kielteisiä kokemuksia

lapsen kanssa, turhautuu ja menettää entisestään uskoaan kykyinsä toimia vanhempana. (Jones & Prinz 2005, 342.)

Kuvio 1: Minäpystyyvyyden vuorovaikutuksellisuus (lähde: Jones & Prinz 2005, mukaillen)

Ardeltin ja Ecclesin (2001, 945) mukaan vanhempien, joilla on huonosti sopeutuvia ja tasapainottomia nuoria, voi olla vaikeampaa säilyttää kyvykkyydentunnetta vanhemmuudestaan, kun he joutuvat jatkuvasti vastakkain epäonnistumisten tunteiden kanssa. Uskoa omiin kasvatuksellisiin valintoihin ja ratkaisuihin on vaikeaa säilyttää, mikäli ei saa positiivista palautetta kasvatustilanteissa tai nuoren myönteisen käyttäytymisen kautta.

3.3. Mitä jo tiedetään? – Vanhemmuuden kyvykkyydentunne murrosikäisten nuorten vanhemmilla

Vanhemmuuden minäpystyyvyyttä on tutkittu erityisesti pienten lasten vanhempien kohdalla (esim. Bloomfield & Kendall 2007; Cutrona & Troutman 1986; Hess, Teti & Hussey-Gardner 2004;

Teti & Gelfand 1991; Sinclair & Naud 2005), mutta löytyy myös tutkimusta esi- ja alakouluikäisten lasten vanhempien kyvykkyydentunteesta vanhemmuudessaan (esim. Ardelt & Eccles 2001; Bloomfield & Kendall 2007; Coleman & Karraker 2000; Junntila ym. 2007).

Murrosikäisten nuorten vanhempien kohdalla tutkimusta minäpystyvyysuskomuksista on melko niukasti. Kotimaisessa tutkimuskirjallisuudessa aiheen kohdalla näyttäisi olevan aukko – en löytänyt yhtään kotimaista tutkimusta, jossa olisi kartoitettu murrosikäisten nuorten vanhempien minäpystyvyysuskomuksia. Suomessa ei myöskään, ainakaan tietääkseni, ole testattu tai kehitetty murrosikäisten nuorten vanhemmille soveltuvaa mittaria minäpystyvyysuskomusten kartoittamiseen.

Näen, että aiheen esiin nostaminen on tärkeää, ja tällaiselle tutkimukselle on mielestäni selkeä tarve. Vanhemmuuden minäpystyvyysuskomuksia koskevaa tietoa ja sovelluksia hyödyntämällä voitaisiin saada lisää tietoa ennaltaehkäisevään työhön nuorten vanhempien parissa (Coleman & Karraker 1998, 49).

Gondolin ja Silverbergin (1997) tutkimuksen valossa ahdistusta kokevien murrosikäisten nuorten äitien vanhemmuuden minäpystyvyysuskomusten kohottamiseen suunnattu tuki näyttäisi tukevan äitien kykyä vastata nuorensa tarpeisiin ja tunnetiloihin. Minäpystyvyysuskomukset toimivat tutkimuksen mukaan välittävinä tekijöinä äidin kokeman ahdistuksen ja nuoren tunteiden ja tarpeiden vastaanottavaisuuden välillä.

Shumown ja Lomaxin (2002) tutkimuksen mukaan vanhemman kyvykkyydentunte vaikuttaa lapsensa elämään: 1) vertaisryhmän mahdollisten negatiivisten vaikutusten torjunnassa ja 2) nuoren koulutukseen ja muihin nuoreen

liittyviin virallisiin asioihin liittyen, oli riippuvainen nuoren iästä siten, että kyvykkyydentunne oli sitä matalampi mitä vanhempi nuori oli kyseessä. Tutkimuksen tarkoituksena oli kartoittaa vanhempien minäpystyvyysuskomusten, vanhempien käyttäytymisen ja nuoren hyvinvoinnin sekä koulutuksellisen menestyksen yhteyksiä. Tutkimuksessa myös vanhempien oma aktiivisuus ja nuoren seuranta (*monitoring*) näyttivät ilmentävän vanhempien uskoa oman toimintansa merkityksellisyydestä nuoren kehitykseen yllä mainituilla osa-alueilla.

Bogenschneider ym. (1997) tutkivat vanhemmuuden minäpystyvyysuskomusten rakentumista Belskyn (1984) vanhemmuutta määrittävien tekijöiden prosessimallin kautta. Heidän tutkimuksensa mukaan nuoren luonteenpiirteet ja ominaisuudet näyttäytyivät merkityksellisimpinä vaikuttajina. Heidän mukaansa nuoren lisääntyvä autonomia pakottaa vanhemmat tukeutumaan nuoren yhteistyöhön ja vastaanottavuuteen. Tutkimuksessa kaikkein merkittävimäksi yksittäiseksi ennustajaksi vanhemman kokemalle kyvykkyydentunteelle vanhemmuudessaan nousikin nuoren avoimuus ja vastaanottavaisuus.

Vanhempien, joilla on vahva minäpystyvyys on todettu osallistuvan aktiivisemmin nuorensa elämään ja valvovan hänen menemisiään ja tekemisiään, käyttämättä kuitenkaan vahvaa psykologista kontrollointia (Shumow & Lomax 2002). Näyttäisikin siltä, että vahva minäpystyvyys on yhteydessä myönteisiin ja nuoren kehitystä paremmin tukeviin kasvatuksen tapoihin (Coleman 1997).

Aikaisempi tutkimus vahvistaa, että vanhemmuuden minäpystyvyysuskomukset ovat merkittäviä myös murrosikäisen nuoren vanhemmalla - sekä vanhemman oman että nuoren hyvinvoinnin näkökulmasta. Lisäksi tutkimuksen kautta nousee esiin minäpystyvyysuskomusten kannalta

merkityksellisiä tekijöitä, kuten nuoren ikä ja ominaisuudet. Tutkimuksen kautta on myös tuotu esiin, millaisia vaikutuksia vanhemman vahvalla minäpystyvyydellä on nuoren kehitykselle ja hyvinvoinnille.

Oman tutkimukseni tarkoituksena on osaltaan lisätä ymmärrystä siitä, mitkä tekijät muodostuvat merkityksellisiksi murrosikäisen nuoren vanhemmalla kyvykkyudentunteessa vanhemmuudesta. Lisäksi haluan avata keskustelua siitä, voisiko vertaistuki toimia murrosikäisten nuorten vanhemmille minäpystyvyyssuskomuksia vahvistavana tukimuotona.

4. VANHEMMUUDEN TUKEMINEN KUN PERHEESSÄ ON MURROSIKÄINEN NUORI

Aikaisemmissa kappaleissa on noussut esiin, että lapsen murrosikä voi aiheuttaa vanhemmissa monenlaisia huolia (ks. esim. Steinberg 2001; Steinberg & Silk 2002). Vanhempi voi Rönkän ym. (2002) mukaan kaivata tukea vanhemmuuskuvansa uudelleenmuotoilulle sekä ammattilaisilta että toisiltaan. Luvussa 2 ja 3 tuli myös esiin, että sosiaalisilla verkostoilla ja minäpystyvyyssuskomuksilla on yhteys toisiinsa.

Junttilan ym. (2007, 56) mukaan vanhempien minäpystyvyyssuskomuksiin voitaisiin pyrkiä vaikuttamaan joko epäsuorasti tai suoraan heidän sosiaalisten suhteidensa laatuun vaikuttamalla. Sekä Coleman ja Karraker (1998) että Shumow ja Lomax (2002) tuovat esiin, että vanhemmuuden minäpystyvyyssuskomusten tukemisen tulisi olla tärkeä tekijä suunniteltaessa vanhemmuuden tukemiseen tarkoitettuja tukimuotoja. Näistä lähtökohtaoletuksista käsin on mielenkiintoista lähteä pohtimaan kuinka vertaisryhmät, jotka

perustuvat sosiaalisen tuen tarjoamiselle, toimivat minäpystyvyyssuskomusten näkökulmasta käsin.

Ensimmäisessä luvussa pohdin yleisesti minäpystyvyyssuskomusten tukemista murrosikäisten nuorten vanhempien kohdalla. Toisessa alaluvussa esittelen Banduran (1977) minäpystyvyysteorian mukaiset tiedonlähteet ja avaen tiedonlähteiden kautta tarjoutuvia mahdollisuuksia vahvistaa vanhemmuuden minäpystyvyyssuskomuksia. Kolmannessa alaluvussa tuon esiin aiemman tutkimuksen pohjalta vertaistuen mahdollisuuksia vanhemmuuden tukemisessa, ja pyrin yhdistämään tähän myös minäpystyvyyssuskomusten näkökulman.

4.1. Näkökulmia minäpystyvyyssuskomusten tukemiseen murrosikäisten nuorten vanhemmilla

Vanhemmuuden ja lapsesta huolehtimisen voidaan nähdä asettavan vanhemmalle merkittäviä vaatimuksia. Colemanin ja Karrakerin (1998, 47) mukaan vanhemmuus onkin todennäköisesti yksi elämän vaativimmista sosiaalisista rooleista. Lapsen tullessa murrosikään vanhempi voi kokea, että hänellä on yhä vähemmän vaikutusvaltaa lapseensa. Tällöin vanhempi saattaa turvautua kovempiin kasvatuksellisiin menetelmiin ja kokea ahdistusta. Tunne siitä, ettei pysty vaikuttamaan lapsen asioihin voi toisaalta johtaa myös masennukseen, avuttomuuden tunteeseen ja periksi antamiseen. (Coleman 1997, 49.)

Banduran (1997) mukaan henkilö, jolla on heikko tunne kyvykkyydestään, kokee suurempia vaikeuksia myös uudenlaisten roolien omaksumisessa sekä strategioidensa mukauttamisessa ja toimintansa seurausten ennakoinnissa.

Murrosikäisten nuorten vanhempia ajatellen vahvan vanhemmuuden minäpystyvyyden voidaan ajatella olevan erittäin merkityksellinen tekijä, sillä murrosikä kehitysvaiheena asettaa vanhemmalle uudenlaisia roolivaatimuksia sekä pakottaa muovaamaan kasvatuksellisia periaatteita.

Banduran (1997) mukaan vanhemmuuden kyvykkyydentunteen vahvistaminen voi auttaa korjaamaan lapsen käyttäytymiseen liittyviä ongelmia vielä kun ne ovat vähäisiä. Tältä kannalta vanhemmuuden minäpystyvyyssuomusten vahvistaminen olisi tärkeää, ennaltaehkäisevää työtä. Lisäksi, vanhemman hyvinvoinnin näkökulmasta käsin, vanhemmuuden minäpystyvyyssuomusten tukeminen muodostuu tärkeäksi, sillä vanhemmuus on yhteiskunnassamme hyvin keskeinen ulottuvuus ja omasta kyvykkyydentunteesta vanhempana tuleekin usein tiivis osa yksilön itseään koskevia käsityksiä. (Bandura 1997, 191; Coleman & Karraker 1998, 68.)

Colemanin ja Karrakerin (1998, 50) mukaan kolmen asian on toteuduttava, että vanhempi voi kokea itsensä kyvykkääksi vanhempana: 1) vanhemmalla on oltava tietoa sopivista kasvatuksellisista menetelmistä, 2) luottamusta omaan kykyynsä käyttää niitä ja 3) uskoa siihen, että menetelmillä on vaikutusta lapseen ja että myös muut läheiset tukevat häntä näissä pyrkimyksissä. Tärkeää tietoa lapsen kasvatuksen kannalta on Colemanin ja Karrakerin mukaan esimerkiksi se, millaisia rajoja tietyn ikäiselle lapselle tulisi laittaa, ja kuinka säännöistä voidaan pyrkiä pitämään kiinni.

Tästä näkökulmasta tarkasteltuna vanhemmuuden tukemisessa on merkityksellistä myös se, että tukimuodon kautta tarjotaan selkeää tietoa murrosiästä, nuoruuden kehitystehtävistä sekä vanhemmuuden roolista tässä vaiheessa. Pelkkä tieto ei kuitenkaan vielä merkitse, että tuki heijastuisi perheen arkeen ja vanhemmuuden käytäntöihin, vaan vanhemmalla pitää myös

olla uskoa itseensä kasvattajana. Colemanin ja Karrakerin (1998, 79) mukaan onkin tärkeää, että tukimuotojen kautta vanhemmat saavat tiedon lisäksi myös rohkaisua ja tukea kyvykkyydentunteelle omasta vanhemmuudesta.

Tärkeä näkökulma vanhemmuuden tukemista tarkasteltaessa on myös se, kenelle tukea voidaan tarjota ja ketkä tukea ottavat vastaan. Murrosikäisten nuorten vanhemmat ovat saattaneet tottua ajattelemaan, että on pakko pärjätä omillaan, sillä valtaosa erityisesti ennaltaehkäisevistä palveluista on kohdistettu pikkulasten vanhemmille.

Lisäksi on vanhemman omasta aktiivisuudesta kiinni, hakeeko hän tukea. Spoth ja Conroy (1993) ovat todenneet, että minäpystyvyys voi olla yhteydessä siihen, että vanhemmat hakevat tietoa lapsen kehitykseen liittyen ja osallistuvat vanhemmille tarkoitettuihin ohjelmiin. Myös Banduran (1997) mukaan erityisesti sosiaalinen minäpystyvyys on yhteydessä siihen, hakeutuuko yksilö tilanteisiin, joissa hänellä on mahdollista saada tukea. Näin vahva (sosiaalinen) minäpystyvyys edesauttaa sitä, että henkilö päätyy tilanteisiin, joissa hän voi hyötyä sosiaalisesta tuesta.

Vahva minäpystyvyys luo vanhempiin toivoa ja myönteisyyttä tulevaisuutta kohtaan. Heikko minäpystyvyys taas johtaa herkästi syyllisyyden tunteisiin, toivottomuuteen ja kokonaisvaltaiseen hyödyttömyyden tunteeseen. Minäpystyvyyttä ei pitäisikään käsittää sivutekijänä, vaan sen merkityksellisyys yleisenä ohjaavana voimana vanhemmuuden kokemuksissa ja tuntemuksissa tulisi ymmärtää. (Coleman & Karraker 1998; 70, 78.)

4.2. Vanhemmuuden minäpystyvyysuskomusten tukeminen

Bandura (1977) on määritellyt neljä eri tekijää, jotka toimivat tiedonlähteinä minäpystyvyyden muodostumisessa: yksilön aikaisemmat onnistumis- ja epäonnistumiskokemukset, muiden kautta saadut välilliset kokemukset, verbaalinen vakuuttelu ja vahvistus sekä tunnetilat ja niiden tulkinta. Käyn tässä luvussa läpi näiden kaikkien merkitystä minäpystyvyysuskomusten muodostumisessa. Banduran (1997, 88) mukaan on kuitenkin tärkeä huomioida, että nämä tiedonlähteet toimivat harvemmin yksittäin, itsenäisesti, vaan ihmiset luottavat useampiin tiedonlähteisiin arvioidessaan kyvykkyyttään.

Shumown ja Lomaxin (2002) mukaan olisi hyödyllistä tutkia interventioiden vaikuttavuutta näistä tiedonlähteistä käsin. Tähän pyrin myös omassa tutkimuksessani. On kuitenkin pidettävä mielessä, että näiden tiedonlähteiden kautta välittyvä tieto ei sellaisenaan suoraan muuta minäpystyvyysuskomuksia, vaan tieto integroituu minäpystyvyyskäsitteisiin vasta käytyään läpi kognitiivisen prosessoinnin, jossa sen merkitys ja arvo punnitaan. Tähän prosessiin vaikuttavat lisäksi henkilökohtaiset, sosiaaliset sekä tilannesidonnaiset tekijät. Siksi onkin tehtävä ero sen tiedon kohdalla, jota ihmiset saavat ja sen tiedon, joka punnitaan ja integroituu osaksi minäpystyvyysuskomuksia. (Bandura 1997, 79.)

Suurinta osaa vanhemmuuden tukemiseksi kehitetyistä interventioista ei ole suunniteltu nimenomaan minäpystyvyyden vahvistamista ajatellen. Sinclairin ja Naudin (2005) mukaan tukimuodot, jotka on suunniteltu vanhempi-lapsisuhteen tukemiseen sisältävät kuitenkin aina, jos ei nimenomaista, niin implisiittisen tavoitteen vanhemman kyvykkyydentunteen lisäämisestä. Colemanin ja Karrakerin (1998, 74) mukaan

monet olemassa olevat tukimuodot voivatkin edistää minäpystyvyyssuskomusten vahvistumista sitä kautta, että vanhemmat kokevat kotona enemmän onnistumisia uusien tietojen ja taitojen myötä.

Myöskään Murkkufoorumin tavoitteissa ei mainita vanhemmuuden minäpystyvyyssuskomusten vahvistamista, mutta kyvykkyyssuskomukset ovat vahvasti yhteydessä muihin ryhmän tavoitteisiin, kuten vanhemman omien voimavarojen lisäämiseen, sosiaalisten verkostojen luomiseen sekä vanhempi-nuori suhteen tukemiseen.

Omakohaisten kokemusten merkitys

Banduran (1997) sekä Colemanin ja Karrakerin (1998) mukaan omakohtaisia onnistumisen kokemuksia pidetään useimmiten vahvimpina minäpystyvyyssuskomusten muokkaajina. Tämä perustuu Banduran mukaan siihen, että omakohtaiset onnistumiset ja epäonnistumiset pohjautuvat yksilön autenttiseen kokemustietoon siitä, onko hänellä mahdollisuudet onnistua tietyissä tehtävissä. Banduran mukaan tietty määrä vaikeuksia ja haasteita on hyväksi minäpystyvyyssuskomusten kehittymiselle – silloin yksilö saa käsityksen siitä, että sinnikkyys ja yritys palkitaan. (Bandura 1997, 80.)

Shumown ja Lomaxin (2002, 148) mukaan tällaisten omakohtaisten onnistumiskokemusten tarjoaminen tai varmistaminen voi olla käytännössä hankala ja pitkäaikainen tehtävä, kun kyseessä ovat murrosikäisten nuorten vanhemmat, joilla on jo pitkä historia ja valtavasti omakohtaisia kokemuksia vuorovaikutus- ja kasvatustilanteista lapsensa kanssa. He suosittavatkin, että omakohtaisten positiivisten kokemusten varmistamiseksi tuki olisi hyvä aloittaa jo lasten ollessa esimurrosiässä, jolloin tuella voisi olla suurempi vaikuttavuus.

Banduran (1997, 84) mukaan on tärkeää huomata, että ihmiset käyttävät yleisesti useampia tiedonlähteitä muodostaessaan käsityksiä omasta kyvykkyydestään. Usein henkilö käyttää sekä toisten mallin pohjalta saatua tietoa, sosiaalista vertailua että sosiaalista arviointia omien suoritustensa lisäksi, muodostaessaan käsitystä henkilökohtaisesta kyvykkyydestään.

Välilliset kokemukset

Toisten kokemusten mallintaminen ja havainnoiminen on toinen Banduran (1977) minäpystyvyysteorian määrittämistä minäpystyvyyssuskomusten tiedonlähteistä. Muiden saavutusten havainnointi mahdollistaa myös sosiaalisen vertailun. Banduran (1997, 86 – 87) mukaan erityisesti sellaisissa toiminnoissa, joissa absoluuttinen kyvykkyyden mittaaminen ei ole mahdollista, toisten suoritukset toimivat henkilölle mittarina myös omista kyvyistä. Kun kyvyt on arvioitava suhteessa toisten suorituksiin, muodostuu sosiaalisesta vertailusta jopa tärkein oman kyvykkyyden arvioinnin kriteeri.

Vanhemmuus muodostaa alueen, jolla objektiivinen taitojen tai kyvykkyyden arviointi on mahdotonta. Ei ole selkeää mittaristoa, johon vanhempi voisi omaa kyvykkyyttään peilata. Voisi olettaa, että vanhemmuuden alueella monilla on myös harhaanjohtavia ja vääristyneitä käsityksiä omasta heikkoudestaan ja kyvyttömyydestään vanhempana, sillä itseä ja omaa kyvykkyyttä voidaan verrata esimerkiksi median kautta esitettyihin mallivanhempiin tai asiantuntijatiedon kautta havainnoituihin tarkkoihin ohjeistuksiin hyvästä vanhemmuudesta. Banduran mukaan media tarjoaakin osaltaan symbolisia malleja, joihin omaa kyvykkyyttä peilataan (Bandura 1997, 93).

Sosiaalinen vertailu toimii yksinkertaistettuna niin, että kun yksilö kokee kykyjensä ylittävän ryhmän normitason hänen

kyvykkyydentunteensa kasvaa – jos hän taas kokee jäävänsä alle tämän tason, hänen kyvykkyydentunteensa laskee (Bandura 1997, 87). Toisten suoritusten näkeminen vaikuttaa myös siihen, millaiseksi yksilö arvioi riittävän suorituksen. Oman suorituksensa lisäksi yksilö näkee aina myös, kuinka muut pärjäävät samankaltaisissa tehtävissä. Tällä tavoin muiden suoritusten havainnointi voi muuttaa yksilön arviointikriteerejä ja näkemystä myös omista taidoistaan ja auttaa näkemään aikaisemmat kokemuksetkin eri näkökulmasta – aikaisempi epäonnistumiseksi tulkittu kokemus voi näyttäytyä tätä kautta normaalina suorituksena. Omien kokemusten tulkinta uudesta näkökulmasta voi auttaa yksilöä toimimaan tilanteissa tehokkaasti parantuneen itseluottamuksen myötä. (Bandura 1997, 88.)

Voidaan myös ajatella, että kun yksilö näkee toisten itsensä kaltaisten onnistuvan, on todennäköistä, että hän vakuuttuu myös omista kyvyistään suoriutua vastaavista tehtävistä. (Bandura 1997, 87). Banduran (1982, 126 – 127; 1997) mukaan toisten toiminnan ja kokemusten havainnoiminen voikin tarjota tehokkaita strategioita selviytyä haastavalta tuntuvista tilanteista. Toisten tarjoaman esimerkin voima ei Banduran (1982, 127) mukaan rajoitu ainoastaan uusien taitojen tai tilanteiden hallinnan omaksumiseen. Myös seurattavan henkilön toimintaan liittyvällä asenteella, esimerkiksi periksi antamattomuudella, ja sen välittymisellä seuraajalle on merkitystä. Mikäli yksilö havaitsee, että toisetkin kohtaavat vaikeuksia, mutta selviytyvät niistä ponnistelujen avulla, se auttaa lievittämään myös ongelmalliseksi tai haastavaksi arvioidun tilanteen kuormittavuutta ja ahdistavuutta.

Banduran (1997, 87) mukaan välillisten kokemusten lähteellä on merkitystä – mitä suurempi samankaltaisuus henkilöiden välillä on, sitä suurempi on myös seurattavan henkilön

onnistumisten vaikutus seuraajan minäpystyvyyteen. Vanhemmuuden minäpystyvyyden tukemisen kannalta ajateltuna tämä voisi tarkoittaa esimerkiksi vanhempien perhetilanteen samankaltaisuutta tai samanikäisiä ja samaa sukupuolta olevia lapsia.

Banduran (1997) mukaan välilliset kokemukset ja havainnointi tarjoavat erityisen suuren mahdollisuuden vaikuttaa minäpystyvyyssuskomuksiin, kun yksilön käsitys omasta kyvykkyydestään on epävakaa – vahvistumatonta käsitystä kyvykkyydestä on helpompaa muuttaa, kuin sitkeästi juurtunutta. Epävarmuus omasta kyvykkyydestä voi olla lyhyen kokemuksen lisäksi seurausta myös esimerkiksi muuttuneesta tilanteesta. Sosiaalisen vertailun arvo tiedonlähteenä säilyykin läpi elämän, koska tehtävät muuttavat luonnettaan, ja vaativat täten uusia arviointeja kyvykkyyssuskomusten pohjaksi. (Bandura 1997, 87.) Murrosiässä, kun vanhempi joutuu muovaamaan uudelleen vanhemmuuskuvaansa, tällainen sosiaalisen vertailun mahdollistama oman vanhemmuuden peilaaminen voi tulla hyvin ajankohtaiseksi.

Banduran (1997) mukaan sosiaalisen vertailun kohdalla on tärkeää, millaisia tunteita se herättää. Mikäli yksilö kokee jatkuvasti olevansa huonompi kuin muut, eikä usko kykyynsä ja mahdollisuuksiinsa parantaa suorituksiaan, se voi entisestään masentaa. Jos taas yksilö uskoo, että hänelläkin on mahdollisuudet samoihin asioihin, toisten onnistumisten seuraaminen voi toimia tärkeänä motivaation lähteenä. Mieliala vaikuttaakin paljon, ja positiivisessa ilmapiirissä minäpystyvyyssuskomukset vahvistuvat huomattavasti paremmin. (emt., 90–91.)

Vanhemmuuden tukemisessa mallintamista olisikin hyvä hyödyntää niin, että sosiaalisen vertailun neuvoa-antavaa tarkoitusta korostetaan ja sen arvioivaa funktiota vältetään. Näin

voidaan pyrkiä välttämään sosiaalisen vertailun mahdollisia haittavaikutuksia. Mallintamistilanne toimii erityisen tehokkaasti, jos tuodaan esiin, että tarkoituksena on kehittää tietojaan ja taitojaan, ja mallintamisen tukena on mahdollisesti myös kognitiivista harjoitusta. (Bandura 1997, 93.)

Verbaalisen vakuuttelun merkitys

Kolmantena minäpystyvyyden tiedonlähteenä Bandura (1977) mainitsee verbaalisen vakuuttelun ja rohkaisun, joiden avulla yksilön uskoa omaan kyvykkyyteensä voidaan pyrkiä vahvistamaan. Colemanin ja Karrakerin (1998) mukaan kyse on toisten antamasta sanallisesta palautteesta, joka kohdistuu yksilön mahdollisuuksiin ja kykyihin selviytyä tietyllä alueella. Erityisesti vaikeuksia kohdatessaan yksilön on helpompaa uskoa kykyihinsä, jos merkittävät toiset ilmaisevat uskonsa siihen, että hänellä on vaadittavat kyvyt ja taidot (Bandura 1997, 101). Shumown ja Lomaxin (2002, 148) mukaan rohkaisun tarjoaminen vanhemmille voisikin olla hyödyllistä vanhemmuuden minäpystyvyyssuskomusten vahvistumisen näkökulmasta.

Verbaalinen vakuuttelu ei Banduran mukaan välttämättä johda pysyvään minäpystyvyyden kasvuun, mutta jos kannustus on realistisessa mittakaavassa se voi edesauttaa henkilöä onnistumaan rohkaisemalla tätä yrittämään. Tätä kautta henkilö tulee myös kasvattaneeksi taitojaan alueella. (Bandura 1997, 101; Shumow & Lomax 2002, 148.) Lisäksi verbaalisen vakuuttelun vaikuttavuuden kannalta on merkityksellistä, että yksilö pitää vakuuttelijaa uskottavana ja asiantuntevana. Kun vakuuttelijalla uskotaan olevan alueelta paljon tietoa tai monipuolista kokemusta, se vaikuttaa todennäköisemmin minäpystyvyyksityksiin. (Bandura 1997, 105).

Tunnetilat ja niiden tulkintojen merkitys

Viimeisimpänä minäpystyvyyssuskomuksiin vaikuttavana tekijänä Bandura mainitsee tunnetilat ja niiden tulkinnan merkityksen. Tunnetilat ja kehon fyysiset tuntemukset antavat yksilölle tietoa hänen jännittyneisyytensä ja stressin määrästä, ja näiden tietojen avulla henkilö myös tekee tulkintoja, jotka vaikuttavat hänen pystyvyyden tunteeseensa. (Bandura 1997, 106; Coleman & Karraker 1998.)

Banduran (1997, 4–5) mukaan on olennaista, kuinka henkilö tulkitsee fyysiset ja psyykkiset tuntemuksensa. Mikäli henkilöllä on oletus heikosta osaamisestaan, siihen liittyy usein negatiivisia ajatuksia ja pelkoja, jotka entisestään lisäävät jännittyneisyyttä ja näin madaltavat minäpystyvyyttä entisestään. Tällainen kehä taas lisää osaltaan epäonnistumisten mahdollisuutta. (Schunk & Pajares 2009, 37.)

Minäpystyvyyden vahvistamisen kannalta on olennaista, että yksilölle voidaan luoda myönteisempi tunnetila ja vähentää stressaavia tekijöitä hänen elämässään sekä hänen taipumustaan negatiiviseen ajatteluun. Myös tunnetiloihin liittyvien väärinkäsitysten korjaaminen on tärkeää. (Bandura 1997.) Vanhemmilla voi esimerkiksi olla oletus, etteivät muut vanhemmat koe väsymystä tai turhautumista ja hän voi pitää turhautumisen ja uupumuksen tunteitaan merkinä ja osoituksena kyvyttömyydestä hoitaa vanhemman tehtäviään. Tällöin voisi ajatella, että vanhempaa helpottaisi tieto siitä, että myös muut vanhemmat ovat ajoittain huolestuneita, uupuneita ja turhautuneita.

4.3. Vertaistuen mahdollisuudet minäpystyvyyssuskomusten tukemisessa

Nostan tässä kappaleessa esiin tutkimuskirjallisuuden kautta esiin nousseita vertaisryhmien myönteisiä vaikutuksia. Pyrin pitämään näkökulman minäpystyvyyssuskomusten vahvistamisessa, ja peilaamaan saavutettuja hyötyjä minäpystyvyyssuskomusten kannalta merkittäviin rakenteisiin ja tiedonlähteisiin.

Vertaistuen perusajatuksena on, että jokaisella on oikeus omaan kokemukseensa ja hän voi jakaa sen muiden ryhmäläisten kanssa. Vertaistuen toimivuuden kannalta on tärkeää, että ryhmässä on avoin, toisia kunnioittava ilmapiiri. (Kuuskoski 2003.) Nämä ajatukset osuvat hyvin yhteen myös Banduran (1997) määrittelemiin minäpystyvyyssuskomusten vahvistumisen kannalta merkittäviin asioihin. Banduran mukaan minäpystyvyyssuskomukset vahvistuvat erityisen tehokkaasti myönteisessä ilmapiirissä, jossa vältetään sosiaalisen vertailun arvioivaa muotoa.

Vertaistuen etuna nähdään usein se, että se on ennaltaehkäisevää. Erityisesti mikäli vertaistukiryhmään pääsemiselle ei aseteta tiukkoja kriteerejä, vanhemmalla on itsellään mahdollisuus arvioida, tarvitseeko tai haluaako hän tukea. Monien muiden palvelujen kohdalla tuen tarpeen arvioinnin tekee ammattilainen, vanhemman sijaan. Banduran (1997, 191) mukaan ennaltaehkäisevyys on olennaista, sillä vanhemmuuden kyvykkyudentunteen vahvistaminen voi auttaa korjaamaan lapsen käyttäytymiseen liittyviä ongelmia vielä kun ne ovat vähäisiä.

Ihmisellä on mahdollisuus, ja tarvekin, pohtia jo ennakkoon haasteita ja omia voimavarojaan niiden edessä (Bandura 1997,

2). Kun vertaistukiryhmään on mahdollista hakeutua jo ennen kuin varsinaisia ongelmia edes on - vain pelkkä huoli tai epävarmuus riittää - on mahdollista, että henkilö saa tilaisuuden pohtia huoliaan tulevaisuutta kohtaan ja myös valmistautua mahdollisiin tuleviin muutoksiin. Coleman ja Karraker (1998) ovat nostaneet esiin näkökulman, että äidin valmistautuminen vanhemmuuteen jo ennen lapsen syntymää voi tukea minäpystyvyysuskomuksia. On mahdollista, että myös murrosikään valmistautuminen henkisesti ja tiedollisesti tukee vanhemman kyvykkäisyyksiä.

Vertaisryhmillä voi olla merkitystä tuen lähteenä, vaikka osallistujalla olisi ennestään omia sosiaalisia verkostoja luotuna. Nylundin (1999) mukaan esimerkiksi sukulaisten tai asiantuntijan kanssa keskusteltaessa vastapuolen omakohtainen kokemus saattaa jäädä puuttumaan, jolloin vuorovaikutusta ja kokemuksellisen tiedon jakamista ei synny samalla tasolla kuin vertaisten kanssa. Myös Viljamaan (2003; 25, 47) mukaan sosiaalinen tuki on tehokkainta kun henkilöt ovat samankaltaisissa elämäntilanteissa, jolloin toisen ymmärtäminen tunnetasolla on helpompaa. Tämä on linjassa myös Banduran (1997) sosiaalisen vertailun toimivuuden kriteerien kanssa – sosiaalisen vertailun funktio minäpystyvyysuskomusten vahvistamisessa on erityisen vahva, kun henkilöt ovat keskenään samankaltaisia.

Vertaisryhmässä vanhemmalla on arkikokemuksia jakaessaan mahdollisuus huomata, että haasteellisistakin tilanteista voi selvitä. Omien kokemusten jakaminen muiden kanssa voi myös avata uudenlaisia näkökulmia, mahdollistaa oman elämäntilanteen tarkastelun erilaisessa valossa ja auttaa tunnistamaan paremmin omia vahvuuksiaan. Kun vanhempi näkee, että muut painivat samankaltaisten haasteiden kanssa, hänen uskonsa itseensä vanhempana voi vahvistua ja

huonommuuden ja kyvyttömyyden tunteet helpottua. (Jyrkämä 2010; Laimio & Karnell 2010; Rönkä ym. 2002.)

Banduran (1997) mukaan mallintamisen ja sosiaalisen vertailun kautta saavutettavan tiedon kautta on mahdollisuus muuttaa henkilön omia käsityksiä omasta kyvykkyydestään ja se voi myös auttaa häntä hahmottamaan aikaisemmat kokemuksena eri tavalla. Vertaisryhmä tukimuotona voi tarjota mahdollisuuden sosiaaliseen vertailuun ja omien kokemusten suhteuttamiseen. Vertaistoiminnan voi ajatella myös toimivan eräänlaisena vastapainona mediassa esitetyille vanhemmuuden malleille ja myynteille ihannevanhemmuudesta kun vertaistuki keskittyy nimenomaan jokapäiväiseen elämään ja arkisiin haasteisiin, joita jokainen kohtaa omalla tavallaan. (Juvakka 2005, 28; Kuuskoski 2003).

Ammatillisesti ohjattujen vertaisryhmien etuna voidaan pitää sitä, että ammattilainen tuo ryhmän käyttöön ryhmäläisten kokemustiedon ohelle myös ammatillista tietoa (Jyrkämä 2010, 34). Colemanin ja Karrakerin (1998, 50) mukaan kyvykkyyden tuntemisen kannalta olisi tärkeää, että vanhemmalla olisi tietoa tehokkaista lapsen kasvatuksen ja hoidon tavoista, mutta tärkeää on toki myös se, että heillä on luottamusta omiin kykyihin toteuttaa tällaiset tehtävät. Banduran (1997) mukaan minäpystyvyyssuskomusten tukemisen kannalta on tärkeää, että sosiaalinen vertailu ja mallintaminen tapahtuvat neuvoo-antavassa, ennemmin kuin arvioivassa mielessä. Ammatillisesti ohjatussa ryhmässä ohjaajalla on mahdollisuus ohjata ryhmän keskustelua niin, että se toimii tarkoituksenmukaisesti.

Sosiaalisen tuen positiiviset vaikutukset eivät ole seurausta ainoastaan henkilön saamasta tuesta, vaan myös tunteesta, että hänelläkin on merkitystä toisten ihmisten hyvinvoinnin kannalta (Weiss 1973). Vertaisryhmissä avun voi ajatella olevan vastavuoroista – auttajan ja autettavan rooleja ei ole eroteltu.

Vastavuoroinen, tasa-arvoinen vuorovaikutus ja tuki lisäävät Laimion ja Karnellin (2010) mukaan osallistujien tunnetta omasta pystyvyydestään.

Sinclairin ja Naudin (2005) mukaan vertaisryhmien etuna voidaan pitää sitä, että niissä mahdollistuu yhteisöllisen, vanhempien kokemukselliseen tietoon pohjautuvan tiedon jakaminen ja useiden erilaisten ratkaisujen tunnistaminen ja hyväksyminen. Niissä ei tarjota yhtä oikeaa ratkaisua ja kerrota ylhäältä käsin miten ihmisten tulisi toimia, vaan jokaisella on mahdollisuus yhdessä keskustelun ja asioiden prosessoinnin jälkeen hyödyntää arjessaan niitä asioita, jotka hän itse kokee hyödyllisiksi. Vanhempien voidaankin ajatella olevan, ei ainoastaan tiedonlähteitä, vaan myös yhtäläillä todellisia asiantuntijoita lapsensa kehitykseen liittyen. Näin on erityisesti, kun kyseessä on vanhempien laajempi yhteisö. (emt., 196.)

Sinclair ja Naud (2005, 201) uskovat, että yhteisön sosiaalista tukea hyödyntämällä ja antamalla vanhemmille mahdollisuus jakaa yhteisiä, moninaisia kokemuksia valmiiden hyvän vanhemman mallien tarjoamisen sijaan annetaan mahdollisuus oman kyvykkyydentunteen kasvuun. Asioiden yhdessä pohdiskelu ja tilan jättäminen omalle reflektoinnille vahvistavat todennäköisesti enemmän, kuin se, että annetaan vain ohjeet, joiden mukaan yksilön tulisi toimia.

Toin aiemmin esiin, että vanhempi, jolla on heikko kyvykkyydentunne, kokee todennäköisesti suurempia vaikeuksia kasvatuksellisten strategioiden mukauttamisessa ja vanhemman roolin omaksumisessa, perustuen siihen, että Banduran (1997) mukaan sopeutuminen uudentilanteisiin ja tilanteisiin on vaikeampaa, mikäli henkilöllä on heikko minäpystyvyys. Kuuskosken (2003, 31) mukaan elämän muutostilanteet tai uuden identiteetin rakentumisen vaiheet ovat kriittisiä kohtia tuen tarpeelle. Hänen mukaansa vertaisryhmä

voi olla suurena apuna muutokseen liittyvän stressin kohtaamisessa ja oman jaksamisen apuna. Myös murrosikä voidaan nähdä eräänlaisena muutostilanteena, joka vaatii oman vanhemmuuden roolin uudelleen muotoilua (Steinberg & Silk 2001).

4.3.1. Murkkufoorumi-vertaisryhmä murrosikäisten nuorten vanhemmille

Varsinais-Suomen Lastensuojelujärjestöt ry kehittää ja koordinoi vuosina 2011 – 2015 RAY:n tuella Linkki-toimintaa, jonka tarkoituksena on kehittää pysyviä varhaisen ja matalan tuen toimintamalleja ja palveluita 12 – 18 -vuotiaille nuorille sekä heidän vanhemmilleen. Linkki-toiminnan tavoitteeksi on asetettu tukea vanhemman ja nuoren keskinäistä suhdetta sekä vanhemmuutta ja nuoren omaa kasvua ja hyvinvointia.

Linkki-toiminnan palvelut ovat perheille maksuttomia ja niihin voi hakeutua joko itse tai ammattilaisen ohjaamana. Tukimuotoja ovat ohjaus ja neuvonta, keskusteluapu, Omin Jaloin -toiminta nuorille, nuorten vertaisryhmät, Eväitä vanhemmuuteen -illat sekä vanhemmille suunnattu ammatillisesti ohjattu vertaisryhmä Murkkufoorumi. Murkkufoorumi-vertaisryhmät käynnistyivät vuonna 2012 ja ryhmiä on tähän mennessä järjestetty Turussa, Salossa ja Raisiossa. Murkkufoorumi-vertaisryhmiä on järjestetty sekä avoimen että suljetun ryhmän periaatteella. Suljettuun ryhmään ei oteta sen käynnistymisen jälkeen uusia vanhempia, mutta avoimeen ryhmään voi osallistua kuka tahansa, missä vaiheessa vain.

Murkkufoorumin ohjaajana toimii sosiaali-, terveys- tai kasvatusalan ammattilainen. Lisäksi Murkkufoorumeissa voi

olla mukana ohjaajapari, jona voi toimia esimerkiksi nuorten ja perheiden parissa työskentelevä kunnan tai järjestön ammattilainen. Murkkufoorumi rakentuu kymmenen teeman ympärille: 1) Arki sujumaan murkkuperheessä, 2) Lapsesta nuoreksi, 3) Netinkäyttö ja digipelaaminen, 4) Kuuluvatko päihteet nuoruuteen?, 5) Nuoren mielen vuoristorata – milloin on syytä huoleen?, 6) Kodin pelisäännöt, 7) Kaverisuhteet ja seurustelu, 8) Nuoren itsetunto, 9) Nuori rahankäyttäjänä sekä 10) Vanhemman oma jaksaminen. Murkkufoorumi-vertaisryhmää voidaan toteuttaa kymmenen tapaamiskerran mittaisena hyödyntäen kaikkia teemoja tai lyhyempänä kokonaisuutena ja käyttää vain osaa teemoista.

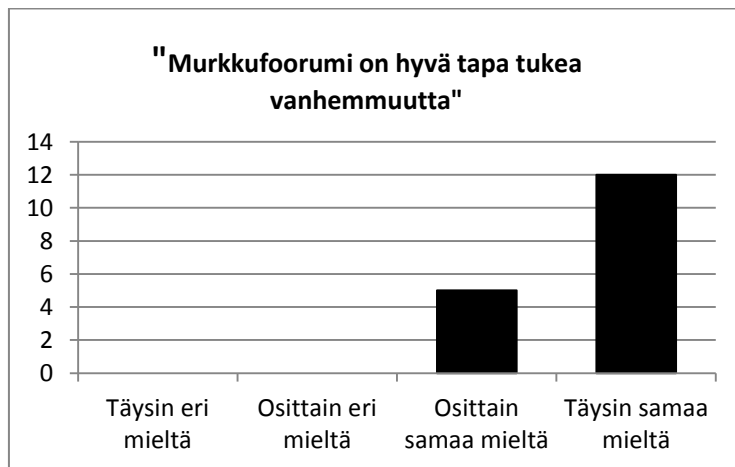
Murkkufoorumi-tapaamiset etenevät kahvitarjoilun, osallistujien ja ohjaajan esittäytymisen sekä ryhmän toimintaperiaatteiden läpikäynnin myötä ohjattuun keskusteluun. Ryhmän ohjaaja alustaa tapaamisen alussa teemaa ja johdattaa keskustelun aiheen pariin. Tarkoituksena on, että vanhemmille jää myös vapaasti aikaa keskustella ja jakaa kokemuksiaan. Ryhmätapaamisen lopuksi ohjaaja kokoaa vielä illan keskustelua yhteen ja nostaa esiin keskeisiä asioita ja erilaisia löydettyjä ongelmanratkaisukeinoja haastaviin tilanteisiin. Osallistujille jaetaan myös kotiin vietäväksi tapaamiskerran teemaan liittyvää materiaalia.

Murkkufoorumi-vertaisryhmien tavoitteeksi on asetettu vanhemman voimavarojen lisääminen. Lisäksi tavoitteena on tarjota vertaistukea, antaa vanhemmille tietoa nuoruudesta ja sen erityispiirteistä, antaa mahdollisuus verkostoitua muiden nuorten vanhempien kanssa, tukea nuoren ja vanhemman välistä myönteistä suhdetta sekä tehdä nuorille ja vanhemmille suunnattuja palveluja tunnetuksi.

Ryhmään osallistuneilta vanhemmilta on kerätty palautetta Murkkufoorumi-ryhmistä kevästä 2012 alkaen. Nostan tässä

kohtaa esiin keväällä 2014 annettua palautetta soveltuvin osin. Keväällä 2014 kyselyyn on vastannut 17 vanhempaa, joista 13 on ollut lasten äitejä, yksi on ilmoittanut ”muu” vanhempi ja 3 vastaajista on ollut isä. Palautetta antaneista neljä on kirjannut perhemuodokseen yksinhuoltajaperheen, 3 vastaajista on uusperheellisiä, 9 vastaajaa kuuluu ydinperheeseen ja yksi mainitsee perhemuodokseen ”muu”,

Vastaajat ovat ilmoittaneet saaneensa tietää Murkkufoorumista Wilman kautta, vanhempainillassa, internetin kautta sekä lehti-ilmoituksen kautta. Kyselyssä on esitetty väite ”Murkkufoorumi on hyvä tapa tukea vanhemmuutta” ja väittämää on pyydetty arvioimaan asteikolla 1 – 4 (täysin eri mieltä – täysin samaa mieltä). Alla olevassa kuviossa 2 on esitetty vanhempien vastausten jakautuminen.

Kuvio 2: ”Murkkufoorumi on hyvä tapa tukea vanhemmuutta” - palaute

Vastanneet ovat myös kokeneet Murkkufoorumin aiheet ja teemat hyödyllisiksi (3,76/4), ilmapiirin avoimeksi ja turvalliseksi (3,71/4), ohjaajan tarpeelliseksi (3,65/4) sekä saaneensa lisää voimavaroja vanhemmuuteen ja tukea jaksamiseen vanhempana (3,53/4).

Tarkoitukseni on avata Murkkufoorumin mahdollisuuksia tukea vanhemmuutta tarkemmin toteuttamieni haastattelujen avulla.

5. TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

5.1. Tutkimuksen teoreettinen ja metodologinen paikantuminen

Avaan tässä luvussa tutkimukseni teoreettista ja metodologista paikantumista. Tätä kautta voidaan hahmottaa millaista tietoa ja millä perusteilla olen tutkimuksessani tuottanut (ks. Ronkainen, Pehkonen, Lindblom-Ylänne & Paavilainen, 2011). Pyrin tuomaan esiin erityisesti sitä, millaiseen tietokäsitykseen tutkimukseni perustuu. Tämä on oman tutkimukseni kannalta olennaista, sillä tutkimukseni rakentuu vahvasti Banduran (1977) minäpystyvyysteorian lähtökohtaoletusten pohjalle.

Ajatus tutkimukseeni lähti liikkeelle ollessani työharjoittelussa Varsinais-Suomen Lastensuojelujärjestöt ry:llä. Kiinnostuin erityisesti yhdestä heidän toimintamuodostaan, Murkkufoorumi-vertaisryhmästä, sillä koin ajatuksen murrosikäisten nuorten vanhemmille suunnatusta ennaltaehkäisevästä tukimuodosta mielenkiintoiseksi. Päädyin tutustumaan tarkemmin vertaisryhmiä ja vanhemmuuden tukemista koskevaan tutkimuskirjallisuuteen, jolloin törmäsin vanhemmuuden minäpystyvyyden tutkimukseen.

Havaitsin, että tutkimuksessa on selkeä aukko murrosikäisten nuorten vanhempien kohdalla. Sosiaalisen tuen merkitys on jo aikaisemmassa tutkimuksessa yhdistetty vanhemmuuden minäpystyvyyden käsitteeseen (Bandura 1997; Cutrona & Troutman 1986; Gross ym. 1995; Jones & Prinz 2005; Junttila

ym. 2007; Lutz & Hock 2002), mutta vertaisryhmien vaikuttavuutta minäpystyvyyden tukemisessa on tutkittu vain vähän. Halusin osaltani täydentää tutkimuskeskustelua lisäämällä ymmärrystä alueelta murrosikäisten nuorten vanhempien näkökulmasta. Murkkufoorumi-vertaisryhmä tarjosi hyvän mahdollisuuden tutkia tällaista murrosikäisten nuorten vanhemmille suunnattua tukimuotoa, jonka tarkoituksena on tukea vanhemmuutta.

Tutkimukseni liikkuu kasvatopsykologian maastossa. Tarkastelen tutkimuksessani minäpystyvyyttä, sen rakentumista ja muutoksia kontekstissa, jossa toiminnan tavoitteena on vanhemmuuden tukeminen. Tuki on tässä määrin luokiteltavissa myös kasvatukselliseksi toiminnaksi, joka tapahtuu tiedon välityksen ja sosiaalisen oppimisen kautta. Huomioni kohdistuu yksilön käyttäytymisen, kognition ja ympäristön vaikutteiden keskinäiseen vuorovaikutukseen. Banduran sosiokognitiivisen teorian tapaan näen, että yksilön toimintaan vaikuttavat sekä yksilö itse että se ympäristö ja yhteisö, jossa hän toimii. Yksilö ei siis vain reagoi ympäristöönsä, vaan myös muokkaa sitä omalla toiminnallaan aktiivisesti. (Bandura 1997.)

Lähtökohtaoletuksia määritelläkseni koin Madduxin ja Gosselinin (2012) esittelemän erittelyn sosiaalikognitiivisen teorian neljästä lähtökohtaoletuksesta hyödylliseksi. Näitä lähtökohta-oletuksia ovat:

- 1) Yksilöllä on kyky arvioida ajatuksiaan, kehittää ennako-odotuksia sekä uudelleen arvioida näitä odotuksiaan,
- 2) Ympäristön tapahtumat, yksilöön liittyvät tekijät sekä käyttäytyminen ovat vastavuoroisia tekijöitä,
- 3) Yksilön käsitys itsestään muovautuu ja luodaan sosiaalisissa kohtaamisissa, sekä

4) Yksilö ei ainoastaan reagoi ympäristöön vaan hän myös toimii aktiivisesti sitä muuttaen – yksilöllä on kyky ennakoida ja käyttää aikaisempaa tietämystään ja kokemuksiaan kun hän muodostaa käsityksiä omasta kyvykkyydestään.

Näiden lähtökohtaoletusten pohjalta käsin uskon, että Murkkufoorumin kaltaisessa vertaisista koostuvassa ryhmässä yksilöllä on mahdollisuus luoda ja muokata käsitystä itsestään uudelleen. Yksilön on myös mahdollista, Murkkufoorumissa näkemänsä ja kuulemansa pohjalta, muokata uudelleen omia odotuksiaan ja arvioitaan sekä peilata aikaisempia kokemuksiaan ryhmässä mahdollisesti saamaansa uuteen tietämykseen ja kokemuksiin. Näin kokemukset, vinkit, tieto ja sosiaalinen vuorovaikutus ryhmässä voivat mahdollistaa myös muutokset yksilön minäpystyvyysuskomuksissa. Tutkimuksessani olen kiinnostunut selvittämään, pitävätkö nämä oletukset paikkansa Murkkufoorumi-vertaisryhmän kohdalla.

5.2. Aineistonkeruumenetelmä ja haastateltavien valinta

Ronkaisen ym. (2011, 47) mukaan aikaisemmat aihepiiristä tehdyt tutkimukset antavat tutkijalle esimerkkejä siitä, millaisia vaihtoehtoja ja mahdollisuuksia tutkijalla on tutkimuksen metodia valitessaan. Vanhemmuuden minäpystyvyysuskomusten tutkimuksen alueella on yleisimmin käytetty määrällistä tutkimusotetta ja mitattu minäpystyvyysuskomuksia ennalta määritettyjen mittareiden pohjalta. Päädyin omassa tutkimuksessani toisenlaiseen lähestymistapaan - laadulliseen tutkimukseen ja haastatteluun - kahdesta syystä: 1) murrosikäisten nuorten vanhempien vanhemmuuden minäpystyvyyden mittaamiseen ei ole Suomessa kehitetty mittaria, ja 2) aiheesta tiedetään vielä vähän, joten halusin lähestyä aihepiiriä haastattelun keinoin,

jolloin mahdollistuu paremmin tutkittavien omien merkitysten ja tulkintojen hahmottaminen. Aineistonkeruutapana haastattelu soveltuu siis mielestäni parhaiten vastaamaan tutkimuskysymyksiini.

Tutkimusprosessin alkuvaiheessa on tärkeää muuttaa käsitteet muotoon, jossa niitä voidaan havainnoida eli luoda teoreettisille käsitteille empiiriset vastineet (Ronkainen ym. 2011, 55). Omassa tutkimuksessani tämä on tarkoittanut sen pohtimista, kuinka minäpystyvyyttä voidaan mitata. Olen hyödyntänyt aikaisempaa vanhemmuuden minäpystyvyyssuskomuksia koskevaa tutkimusta kartoittamalla niitä tekijöitä, jotka on havaittu merkityksellisiksi ilmiön hahmottamisen ja ymmärtämisen kannalta ja millaisia tekijöitä vanhemmuuden minäpystyvyyden mittaamisessa on pidetty merkityksellisinä. Tätä kautta on mahdollistunut sen hahmottaminen, mitä haastattelussa tulisi kartoittaa, jotta pystyn vastaamaan tutkimuskysymyksiini ja kykenen saamaan nimenomaan vanhemmuuden minäpystyvyyssuskomusten näkökulmasta tarpeellista tietoa.

Lähetin Varsinais-Suomen Lastensuojelujärjestöt ry:n Linkki-toiminnan sähköpostin kautta liitetiedostona tutkimuspyynnön (Liite 1), jossa kerroin yleisesti tutkimukseni aiheesta, tarkoituksesta sekä haastattelujen toteutuksesta. Oletin, että jos viesti tulisi vanhemmille vieraasta sähköpostiosoitteesta, he eivät välttämättä päädy lukemaan viestiä. Viestin saatteessa toin selkeästi esiin, että kyse on opiskelijan tekemästä pro gradu -tutkielmasta, eikä esimerkiksi Linkki-toiminnan omasta arviointitutkimuksesta. Lisäksi Murkkufoorumi-vertaisryhmien ohjaajat jakoivat ryhmien kokoontumisissa tutkimuspyyntöjä.

Tutkimuspyynnössä asetin ainoaksi vaatimukseksi sen, että vanhempi on osallistunut vähintään kerran Murkkufoorumi-vertaisryhmään. Alun perin oli odotettavissa, että

haastateltavien saaminen voisi olla haastavaa. Sain Varsinais-Suomen Lastensuojelujärjestöt ry:ltä jaettavaksi haastatteluun osallistuville lahjakortit Naantalın kylpylään ja ilmoitin jo tutkimuspyynnössä, että haastatteluun osallistuvat saavat vaivannäöstään kiitokseksi kyseisen lahjakortin.

Laadullisessa tutkimuksessa aineistot ovat yleensä suhteellisen pieniä, sillä ajatuksena on usein nimenomaan tulkita ja ymmärtää merkityksiä osana asiayhteyksiä ja kokonaisuuksia, jolloin liian laaja aineisto tekisi tulkintojen tekemisestä vaikeasti hallittavaa (Ronkainen ym. 2011, 83). Oman tutkimukseni kohdalla aineiston koko rajautui kahdeksaan vanhempaan myös siitä syystä, että kahden tutkimuspyyntökierroksen jälkeen haastateltavia ilmoittautui mukaan tutkimukseen yhdeksän. Näistä yhden kohdalla selvisi haastattelussa, että hän ei ollut osallistunut Murkkufoorumivertaisryhmään vaan Eväitä vanhemmuuteen -iltoihin, joten hän rajautui pois lopullisesta aineistosta. Koen, että aineistoni oli riittävä hahmottamaan ilmiötä ja vastaamaan tutkimuskysymyksiini, sillä aineisto kykenee mielestäni kuvaamaan hyvin tutkimaani ilmiötä Murkkufoorumivertaisryhmän kontekstissa (vrt. Ronkainen ym. 2011, 117).

5.2.1. Teemahaastattelu aineistonkeruumenetelmänä

Haastattelun etu aineistonkeruumenetelmänä on se, että haastattelussa informantit kuvaavat kokemuksiaan ja tätä kautta saadaan esiin nimenomaan yksilöiden subjektiivisia kokemuksia (Janhonen & Nikkonen 2003). Minäpystyvyyssuskomukset ja vanhemmuuden kokeminen ovat hyvin subjektiivisia kokemuksia – tästä syystä niiden lähestyminen laadullisen tutkimuksen keinoin, haastattelemalla, on antoisaa. Haastattelun etuna on, että siinä on mahdollista toistaa kysymykset, muotoilla ne tarvittaessa uudelleen ja

varmistaa, että on ymmärtänyt informantin tarkoittaman merkityksen. Tällöin mahdollistuu myös väärinkäsitysten oikaiseminen. (Hirsijärvi & Hurme 2010.)

Teemahaastattelussa etuna on, että se mahdollistaa haastattelurungon rakentamisen tutkittavan ilmiön perusteella, mutta vapauttaa kuitenkin tietyllä tavalla tutkijan näkökulmasta, koska kysymykset eivät ole tarkkaan rajattuja ja kaikille samoja. (Hirsijärvi & Hurme, 2010). Teemahaastattelussa on siis mahdollista keskittyä nimenomaan haastateltavien näkökulmasta merkityksellisiin kokemuksiin ja tulkintoihin, pysyen kuitenkin ilmiön puitteissa. Minäpystyvyyssuskomusten rakentumista ja tukemista ei ole Suomessa tutkittu murrosikäisten nuorten vanhemmilla, joten koin tärkeäksi saada mahdollisimman vapaasti esiin vanhempien omaa ääntä ja omia kokemuksia.

Haastattelun varsinaisia teemoja olivat perhetilanteen, sosiaalisen verkoston, perheen arjen, vanhempi-nuorisuhteen, oman vanhemmuuden, Murkkufoorumiin hakeutumisen syiden sekä Murkkufoorumiin osallistumisen kautta saadun tuen kartoittaminen.

5.3. Haastatteluun osallistuneet ja haastatteluiden toteutus

Aineistoon liittyvät tuotantoehdot ja rajoitukset on tärkeää tunnistaa, jotta tuloksia voidaan hyödyntää parhaalla mahdollisella tavalla – tässä kohtaa tulee siis hahmottaa, millaiseen todellisuuteen aineisto on sijoitettavissa ja kenen merkityksistä ja kokemuksista se koostuu (Ronkainen ym. 2011; 112, 145). En ole halunnut rajata vanhemmuutta koskemaan vain lapsen huoltajaa, vaan näen vanhempana

henkilön, joka on lapsesta kasvatusvastuussa. Kaikki vastaajat asuvat lapsen kanssa samassa taloudessa.

Kaikki haastatteluun osallistuneet ovat naisia ja kantaväestöön kuuluvia. Aineiston rajoituksena voidaankin pitää, että aineiston tulkinnat koskevat kantaväestöön kuuluvien naisten kokemuksia. Toisaalta aineiston rikkautena voidaan pitää, että vaikka aineisto on kooltaan pieni, siinä on sekä yksinhuoltajavanhempi (1), uusperheen vanhempia (3), ydinperheen vanhempia (3) että myös yksi lapsen ”muu huoltaja”. Perhemuotojen suhteen aineisto on siis varsin kattava. Lasten lukumäärä perheessä vaihtelee yhdestä kolmeen ja lasten iät ovat välillä 1 – 18 vuotta. Jokaisella vanhemmalla on kuitenkin ainakin yksi vähintään 12-vuotias lapsi.

Haastattelut toteutettiin Turussa, Salossa ja Raisiossa haastateltavien toivomassa paikassa. Osa haastatteluista pidettiin kirjastojen tutkimushuoneessa, osa Linkki-toiminnan tiloissa ja osa haastateltavien omassa kodissa. Haastattelussa aineisto syntyy aina tutkijan ja tutkittavan vuorovaikutuksessa (Ronkainen ym. 2011, 107). Halusin, että haastateltava itse kokee tilanteen mahdollisimman rennoksi, jolloin hänen on myös helpompaa kertoa avoimesti kokemuksistaan ja tuntemuksistaan. On kuitenkin todennäköistä, että kerrontaa on muokattu ainakin jonkun verran sen mukaan, mitä on pidetty sosiaalisesti hyväksyttävänä.

5.4. Tutkimusaineiston käsittely, analyysimenetelmä ja analyysiprosessin kuvausta

Haastattelut toteutettuani minulla oli nauhoitettuna hiukan alle kahdeksan tuntia ääninauhaa. Aloitin litteroimalla eli kirjoittamalla haastattelut tekstiksi. Koska tarkoitukseni oli luokitella ja ryhmitellä aineiston pohjalta minäpystyvyyteen

liittyviä merkityksiä koin riittäväksi kirjata vain puhutun sisällön, en esimerkiksi puheen sävyjä tai katkoksia. Litteroinnin jälkeen aineisto (yhteensä 177 sivua litteroitua tekstiä) oli järjestettävä hallittavaan muotoon. (Ronkainen ym. 2011, 118 – 119.) Itse päädyin antamaan kullekin vanhemmalle koodin numeroimalla vanhemmat välillä 1-8 ja käyttämällä aineistossa eri värejä, kullakin vanhemmalla omaansa. Näin vanhemmat oli helppo tunnistaa jo tekstin värin perusteella.

Luin aineistoa ensin useamman kerran läpi saadakseni aineistosta paremman kokonaiskuvan. Tätä kautta on mahdollista hahmottaa, millaisia asioita aineistossa on ja mistä aineisto kokonaisuutena kertoo (Ronkainen ym. 2011, 124). Tämän jälkeen alleviivasin tekstistä ajatuskokonaisuudet, jotka olivat merkityksellisiä oman tutkimukseni näkökulmasta käsin ja tein näiden alleviivausten pohjalta teksteistä tiivistetyt versiot. Palasin vielä myöhemmin poistamiini teksteihin, varmistaakseni, että jotakin tärkeää ei ollut jäänyt huomaamatta.

Analyysiprosessini suurimmaksi haasteeksi muodostui luoda ymmärrettävää ja tiivistettyä kuvaa siitä, kuinka vanhemmuuden minäpystyvyysuskomukset rakentuvat tutkimillani vanhemmilla. Minäpystyvyysuskomusten rakentuminen on moniulotteinen prosessi, johon vaikuttavat odotukset ja käsitykset monelta eri taholta. Pyrin tavoittamaan tätä monimuotoisuutta käyttämällä myös analyysiprosessissani useammanlaista lähtökohtaa. Molempien tutkimuskysymysten kohdalla pyrin vastaamaan kysymykseen sekä aineistolähtöisen että teorialähtöisen sisällönanalyysin avulla.

Käytännössä toteutin aineiston analyysiprosessin leikkaamalla tulostetuista tiivistetyistä teksteistä liuskoja, joissa kussakin oli yksi ajatuskokonaisuus. Vanhemmat erotti näistä teksteistä liuskojen värin mukaan, sillä kuten aikaisemmin totesin, olin määrittänyt jokaiselle vanhemmalle oman värikoodin.

Yksinkertaistettuna analyysi kulki asettamalla näitä liuskoja eri pinoihin ja yhdistelemällä näitä pinoja niin kauan, kun se oli mahdollista kadottamatta informaatiota. Kuvaan alla analyysiprosessia tarkemmin.

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen kohdalla käytin vanhemmuudessa koettujen haasteiden kartoittamiseen aineistolähtöistä sisällönanalyysia (Liite 3). Tavoitteenani oli siis nostaa aineistosta esiin uutta näkökulmaa tutkittavaan ilmiöön ja paikantaa murrosikäisten nuorten vanhempien näkökulmasta merkityksellisiä tehtäväalueita ja haasteita vanhemmuudessa. Haasteena oli nimetä nämä aineistosta nousseet tehtäväalueet niin, että ne kuvaavat vanhemmuuden haasteita mahdollisimman osuvasti. (vrt. Ronkainen ym. 2011, 56 – 57.)

Lähestyin ensimmäistä tutkimuskysymystäni myös teorialähtöisesti, ryhmittelemällä aineistosta nousseita merkityksiä ja ajatuskokonaisuuksia Belskyn (1984) esiin nostamien, vanhemmuutta määrittävien tekijöiden alle. Belskyn (1984) vanhemmuutta määrittäviä tekijöitä on käytetty hyödyksi myös aikaisemmassa murrosikäisten nuorten vanhempien minäpystyvyyttä koskevassa tutkimuksessa (Bogenschneider ym. 1997). Tavoitteenani oli siis näiden teoreettisten käsitteiden – vanhemman hyvinvointi, sosiaaliset verkostot sekä nuoren ominaisuudet – vastineiden määrittäminen oman aineistoni pohjalta.

Toisen tutkimuskysymyksen kohdalla lähestyin aineistoa tulkitsemalla sitä teoreettisen kehikon lävitse (vrt. Ronkainen ym. 2011, 101), käyttäen Banduran (1977) minäpystyvyysteorian tiedonlähteitä. Ryhmittelin Murkkufoorumi-vertaisryhmässä saatuun tukeen ja tietoon liittyvät ajatuskokonaisuudet näiden neljän minäpystyvyysteorian tiedonlähteen alle.

Banduran (1997, 79) mukaan tiedonlähteiden kautta omaksuttu tieto muokkaa minäpystyvyyssuskomuksia vasta käytyään läpi kognitiivisen prosessoinnin, jossa sen merkitys ja arvo punnitaan. Tavoittaakseni tähän prosessiin vaikuttavat tekijät kartoitin Murkkufoorumiin liittyviä, merkitykselliseksi koettuja tekijöitä aineistolähtöisesti. Yhdistelin näitä ryhmiä, kunnes jäljellä olivat enää ryhmän toimintaperiaatteisiin, ilmapiiriin, ryhmän ohjaajaan, vertaisiin sekä osallistujaan itseensä liittyvät tekijät – nimesin nämä ryhmät merkityksellisiksi siinä prosessissa, jossa kyvykkyyttä koskeva tieto omaksutaan osaksi vanhemmuuden minäpystyvyyssuskomuksia.

Analyysiprosessin edetessä siirsin analyysin tuottamat havainnot sekä käyttämiini Banduran (1977) ja Belskyn (1984) teoreettisiin kehikoihin että myös tutkimuskeskustelujen yhteyteen, keskustelemaan aikaisempien havaintojen kanssa ja hakemaan yhtäläisyyksiä ja eroja (vrt. Ronkainen ym. 2011, 124).

5.5. Tutkimuksen luotettavuus ja tutkimusetiikka

Ronkainen ym. (2011, 5 – 6) vertaavat tutkimusprosessia palapelin kokoamiseen – sillä erotuksella, että tutkimuksen kohdalla kuvio ei ole ennalta tiedossa, eikä myöskään se kuuluvatko kaikki palat samaan kokonaisuuteen, tai ovatko kaikki palat ylipäänsä koossa. Jokaisen tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa on heidän mukaansa tärkeää huomioida, että tutkijan tuottama tieto sisältää aina tulkintoja ja näiden tulkintojen rakentumiseen ovat vaikuttaneet tutkijan aiempi ymmärrys ja aihepiiristä hankittu teoreettinen tietämys.

Omalla kohdallani Banduran minäpystyvyysteoria (1977) sekä siihen liittyvät tavat tulkita todellisuutta ja sen rakentumista

ovat suunnanneet tutkimusprosessiani aina tutkimuskysymysten muotoilusta haastattelukysymysten pohdintaan, ja aineiston tulkinnasta kirjoitusprosessiin. Olen pyrkinyt läpi tekstin nostamaan esiin niitä lähtökohtia ja ajatusprosesseja, joiden varassa olen toiminut.

Tällä tavoin pyrin siihen, että tutkimukseni olisi perusteltavissa ja että se täyttäisi tieteelliseltä tutkimukselta vaadittavan kommunikoitavuuden siinä mielessä, että valinnat sekä metodiset ratkaisut olisi avattu riittävästi (Ronkainen ym. 2011, 12). Lisäksi pyrin keskusteluttamaan ja suhteuttamaan tekemiäni tulkintojani aikaisemman tutkimuksen kanssa välttääkseni tutkimuksen ajautumista liialliseen subjektiiviseen tulkintaa (vrt. emt., 73).

Tutkimuksen luotettavuuden kannalta on tärkeää tuoda esiin myös tuotetun tiedon rajoitukset sekä mahdollisuudet. Omassa tutkimuksessani näkökulmani on minäpystyvyyssuskomusten rakentumisessa ja tukemisessa. Tällainen rajattu tapa tarkastella tutkimuskohdetta mahdollistaa monimuotoisen ilmiön tutkittavuuden, mutta samalla se myös tekee tiedosta aina osittaista – toisaalta tutkimusta, joka kuvaisi ilmiötä kokonaan, kaikkine vaikutusyhteyksineen ei ole edes mahdollista tehdä. (Ronkainen ym. 2011; 14, 74.) Pyrin peilaamaan tulkintojani laajemmin yhteiskunnalliseen kontekstiin ja vallitsevaan kasvatuskulttuuriin, sillä vanhemman subjektiivinen kokemus kyvykkyydestä sisältää aina myös jotakin yleistä ympäröivästä maailmasta.

Painottaessani tutkimuksessani minäpystyvyyden merkitystä tarkoitukseni ei ole sivuuttaa muiden tekijöiden merkityksellisyttä vanhempien ja nuorten elämässä. Jokaisella vanhemmalla ja perheellä on oma yksilöllinen tilanteensa, jossa he toimivat ja erilaiset resurssit vanhemmuuden toteutumiselle. Olen valinnut näkökulmakseni minäpystyvyyden tarkastelun,

koska minäpystyvyyssuskomusten on osoitettu olevan yhtenä merkittävänä tekijänä ennustamassa ja selittämässä sekä vanhemman että lapsen hyvinvointia (Coleman & Karraker 1998; Jones & Prinz 2005; Teti & Gelfand 1991).

Pyrin nostamaan tutkimuksessani esiin haastattelemilleni vanhemmille merkityksellisiä asioita sekä tuomaan esiin heidän äänensä. Tutkimuksen keinoin tuotettu tieto on kuitenkin aina väistämättä myös tutkijan omaa tulkintaa. Tutkijan tehtävänä on pyrkiä kuuntelemaan aineistoaan ja pitämään huoli siitä, että oma tulkintakehys ei peitä alleen tutkittavana olevien omia merkityksiä asiaan liittyen. (Ronkainen ym. 2011; 17, 131.) Tähän olen pyrkinyt omassa tutkimuksessani kannustamalla vanhempia kertomaan avoimesti mieleessään olevista asioista, rajoittamatta liian yksityiskohtaisilla kysymyksillä heidän omaa tulkintaansa, ja myös tuomalla tutkimustekstiini runsaasti lainauksia.

Tutkimusetiikan toteutumisen kannalta on erittäin tärkeää, että haastateltavat eivät ole tunnistettavissa tekstistä (Ronkainen ym. 2011, 48). Tämän olen omassa raportoinnissani varmistanut useammalla tavalla. Ensinnäkin, olen poistanut jo litterointivaiheessa kaikki tunniste- ja nimitiedot. Käytän haastateltavista nimiä vanhempi1-vanhempi8. Lisäksi kerron kustakin haastateltavasta vain sen verran kuin tulkintojen tekemisen ja avaamisen kannalta on tarpeellista. Tästä syystä en ole myöskään tehnyt haastateltavista taulukointia, jossa toisin esiin esimerkiksi lasten iät, perhesuhteet, sosiaaliset verkostot ja niin edelleen. Tällainen taulukointi olisi sinällään mielenkiintoinen, muttei oman tutkimukseni näkökulmasta millään tavalla olennainen, ja se voisi myös vaarantaa tutkittavien anonymiteetin, erityisesti toisten ryhmään osallistuneiden silmissä.

Tutkimusetiikan kannalta on tärkeää mainita, että vaikka tutkimus keskittyykin haasteiden kartoittamiseen, ei tarkoitukseni ole maalata nuoruudesta ja murrosiästä negatiivista kuvaa. Päinvastoin tarkoitukseni on tuoda esiin, että murrosikä on yksi kehitysvaihe muiden joukossa, siihen liittyy omia haasteitaan, ja vanhemmilla voi olla tarvetta tuelle, kuten muissakin lapsen kehitysvaiheissa. Kaikista aineiston vanhemmista välittyy haastatteluissa kuva rakastavina vanhempina, jotka haluavat nuorelleen parasta. Olen pyrkinyt siihen, että tutkimukseni pysyy mahdollisimman uskollisena sille, mitä vanhemmat ovat halunneet kertomallaan minulle välittää. Tulkinnoillani en missään nimessä halua kritisoida kenenkään vanhemmuutta, vaan nostaa esiin, kuinka haasteellista vanhemmuus voi olla kenelle tahansa meistä vanhemmista – kuka tahansa voi tarvita tukea.

6. MINÄPYSTYVYYSUSKOMUSTEN RAKENTUMINEN MURROSIKÄISEN NUOREN VANHEMMALLA

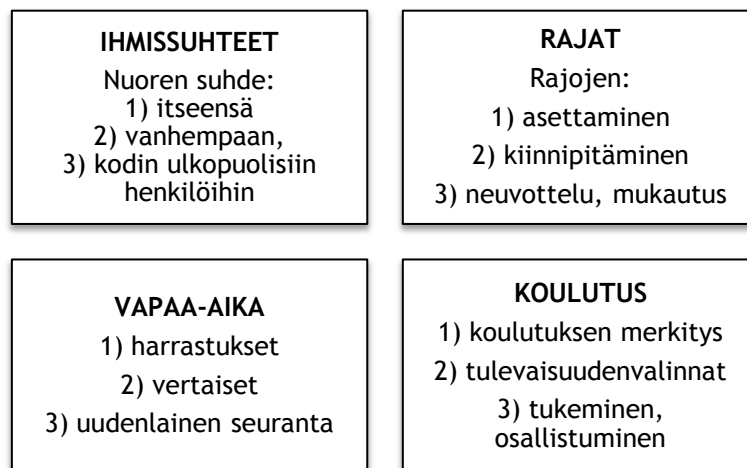
Banduran (2006) mukaan minäpystyvyysuskomuksia kartoitettaessa on tärkeää selvittää ensin ne haasteet ja vaikeudet, joita henkilö kohtaa kiinnostuksen kohteena olevalla alueella. Niiden pohjalta mahdollistuu alueen minäpystyvyysuskomusten tarkastelu. Nostan kappaleessa 6.1. esiin vanhemmuuden haasteita, jotka muodostuvat haastattelujen perusteella merkityksellisiksi arjessa.

Minäpystyvyysuskomusten on osoitettu toimivan sekä ennustavina, määrittävinä, välittävinä että vuorovaikutuksellisinä tekijöinä (Jones & Prinz 2005, 342). Tästä syystä koin tärkeäksi analysoida aineiston pohjalta myös niitä yleisiä vanhemmuuteen vaikuttavia tekijöitä, jotka ovat yhteydessä minäpystyvyysuskomuksiin, joko niitä tukien tai

heikentäen. Kappaleessa 6.2. pohdin Belskyn (1984) mallin pohjalta, mitkä vanhemmuuden toteutumista määrittävät tekijät näyttävät vaikuttavan vanhempien minäpystyvyyssuostomusten rakentumiseen haastattelemillani vanhemmilla.

6.1. Vanhemmuuden haasteet lapsen murrosiässä

Pyysin vanhempia kuvaamaan haastattelussa millaisia haasteita he kokevat arjessaan murrosikäisen vanhempana ja onko vanhemmuus muuttunut vaikeammaksi lapsen tultua murrosikään. Koetut, merkitykselliseksi hahmottuvat vanhemmuuden haasteet, joiden varassa vanhempi arvioi kyvykkyytään, on koottu alla olevaan kuvioon 3. Olen luokitellut nämä vanhemmuuden tehtäväalueet, joilla haasteita koetaan, neljän eri teeman alle: *ihmissuhteet*, *rajat*, *vapaa-aika* ja *koulutus*.

Kuvio 3: Vanhemmuuden merkitykselliset tehtäväalueet

Shumow ja Lomax (2002) käyttivät vanhemmuuden minäpystyvyyssuostomuksia mitatessaan merkityksellisinä tehtäväalueina koulunkäyntiin sekä vertaissuhteisiin liittyvää kontrollia ja seuranta. Nämä tehtäväalueet ovat lähellä omassa

tutkimuksessani esiin nousseita *vapaa-ajan* ja *koulutuksen* alueita. Ihmissuhteiden tehtäväalue on lähimpänä Junntilan ym. (2007) käyttämän minäpystyvyyssmittarin hoivaavuuden aluetta, kun taas rajojen tehtäväalue vastaa parhaiten heidän käyttämäänsä kurinpidon tehtäväaluetta.

Nämä neljä vanhemmuuden haasteiden aluetta avaavat tärkeää näkökulmaa siihen, mitä haastatteleman vanhemmat pitävät merkityksellisinä tehtävinä murrosikäisen nuoren vanhemmalla. Aineiston perusteella vanhemmat peilaavat vanhemmuuttaan ja onnistumisiaan sen kautta, miten kokevat suorituksensa näillä neljällä tehtäväalueella. Näillä tehtäväalueilla on siis selkeä yhteys vanhemmuuden minäpystyvyyssuskomusten rakentumiseen.

6.1.1. Nuoren ihmissuhteiden tukeminen

Murrosiän myötä nuoren tunnetilat vaihtelevat nopeastikin ja nuoruus aiheuttaa haasteita myös sosiaalisten muutosten sekä itsensä uudelleen määrittelyn myötä (Aalberg & Siimes 2007; Sinkkonen 2012; Steinbergin & Silk 2002). Nämä kehitykselliset muutokset selittävät varmasti osaltaan sitä, miksi nuoren ihmissuhteisiin vaikuttaminen ja nuoren tunne-elämän kehityksen tukeminen muodostuvat aineistoni perusteella keskeisiksi tekijöiksi vanhemmuudessa. Aineistossa nousee esiin vanhemman haasteellinen tehtävä edistää nuoren kasvua ja kehitystä tukemalla nuoren suhdetta: 1) itseensä, 2) vanhempaan sekä 3) muihin ihmisiin.

Vanhemmat nostavat nuoren tunne-elämän osalta tärkeäksi nuoren identiteetin, itseluottamuksen sekä yleisen henkisen hyvinvoinnin tukemisen – viittaankin nuoren suhteella itseensä juuri tällaisiin tekijöihin. Vanhempi 3 kertoo, että suurinta huolta tytön murrosiän aikana hänelle aiheutti se, kuinka reagoida kun näkee, että nuorella on paha olla.

”Et kyl mä huomasin et tytöl on niinkun vaikeeta itsensä kanssa. Ei hän mitään ryypänny tai rällästännyt tai, ja aina noudatti kotiintuloaikoja ja tieks tällä taval, sil taval helppo. Mut tiäksä kun se paistaa siitä läpi et sil on niinku vaikeeta itsensä kanssa. Enkä mä osaa auttaa. Et siin en osannu kyl sit. Ja sitä itseluottamust niinko kasvattaa.” – vanhempi 3

Myös vanhempi 6 kertoo pohtivansa, kuinka vahvistaa nuoren itseluottamusta. Hän pelkää, että heikko itseluottamus voi ajaa nuoren vaikeuksiin. Moni vanhemmista kuvaa, että nuori ei välttämättä puhu paljon tunteistaan, ja tästä syystä myös nuoren tukeminen voidaan kokea haastavaksi. Vanhempi 8 kuvaa olevansa huolissaan poikiensa voimakkaasta identiteetin hausta ja siitä, mitä he käyvät murrosiässä läpi.

”Et kun lapsi ei niinkun kauheesti puhu et miten sen mielenkäänteist voi niinku tietää. Et pojatkin hirveen vähän puhuu mitään, et välil sit tietty tulee sellasia et ne alkaa kertoa jostain mut tota, et miten voi tietää et on kaikki hyvin. - - - Et onks ne ihan tasapainos ittensä kanssa niin se varmaan on se suurin.” – vanhempi 8

Nuoren tunne-elämän tukeminen ja nuoren tunteiden vastaanottaminen vaativat kykyä ymmärtää nuorta. Tässä nousee olennaiseksi nuori-vanhempisuhde ja siinä koettu luottamus, avoimuus sekä vastavuoroinen ymmärrys. Vanhemman on aineiston perusteella vaikeampaa ylläpitää myönteistä suhdetta nuoreen, mikäli hän kokee, ettei ymmärrä nuorta lainkaan. Tämä tulee erityisen hyvin esiin vanhempi 1:n kohdalla. Hän kertoo kokevansa arjessa usein ahdistuneisuutta ja kuvaa myös kyvykkyyttään ymmärtää nuorta heikoksi. Tämä on linjassa Gondolin ja Silverbergin (1997) tutkimuksen havaintojen kanssa – heidän mukaansa vanhemman minäpystyvyys toimii välittävänä tekijänä äidin ahdistuneisuuden ja nuoren tunteiden vastaanottavuuden välillä.

”Et mä yritän ymmärtää ja mä en ymmärrä toista yhtään miks se käyttäytyy niin. Et ku mä en niinku tavota siitä yhtä piestä osaakaan. No koko ajan kato et pää sauhuaa ihan totaalisesti ja sit toinen on vaan et en mä tiedä.” – vanhempi 1

Vanhemmat kokevat tärkeäksi, että nuori kertoo asioistaan ja avautuu vanhemmalle; tämä on linjassa myös aikaisemman tutkimuksen kanssa (Bogenschneider ym. 1997). Vanhempi 6 kuvaa, että tyttären kertoessa asioistaan oma-aloitteisesti se ”tuntuu kivalta ja mä sit yritän et mä en ottais kauheesti kantaa siihen”. Vanhemmat haluavatkin toimia niin, että nuori uskaltaa ja tahtoo kertoa heille asioistaan. Nuori-vanhempisuhteeseen liittyy läheisesti myös vanhemman nuorta kohtaan tuntema luottamus, joka joutuu erityiselle koetukselle murrosiän aikaan. Vanhempi-nuorisuhteen luottamuksellisuuden ja avoimuuden on todettu olevan merkityksellinen tekijä sekä vanhemman että nuoren hyvinvoinnin kannalta (Kerr ym. 1999; Kerr ym. 2010; Shumow & Lomax 2002; Steinberg & Silk 2002; Stattin & Kerr 2000.) Vanhempi 8 kuvaa, kuinka vaikeaa luottaminen välillä on:

”No kyl se tavallaan, joo kyl se sillain on niinku haastavaa. Ja jotenkin semmonen niinku, vaik luottaa, haluaa luottaa ja luottaakin ni silti semmonen epäily. Ja mä, mua jotenkin harmittaa kun se epäily liittyy edelleen niinku siihen vanhemmuuteen et mä ajattelen et epäileeks sitä niinku liikaa koko ajan. - - - Niin mä ajattelen et mitä se tekee kun äiti koko ajan epäilee. Et voisko jo luottaa.” – vanhempi 8

Vanhemmuuden minäpystyvyysuskomusten näkökulmasta merkitykselliseksi näyttää nousevan kuinka vanhempi tulkitsee välinsä nuoreen. Vaikka välit koetaan ajoittain jännitteiseksi, ei tämä näytä yksinään vaikuttavan vanhemman tunteeseen kyvykkyydestään, jos vanhempi uskoo, että kyse on kehitysvaiheeseen kuuluvasta irtiotosta. Jos vanhempi näkee ristiriidat henkilökohtaisena loukkauksena ja nuoren tahallisena hankaluutena, se näyttäisi vaikuttavan myös koettuun kyvykkyyteen vanhemmuudessa. Tulkitsen tämän liittyvän osaltaan siihen, että kun vanhemmalla on riittävästi tietoa nuoruudesta kehitysvaiheena, hänen on myös helpompaa hahmottaa, miksi nuori käyttäytyy tietyllä tavalla (vrt. Coleman & Karraker 1998; Sinkkonen 2012). Toisaalta kyse voi olla

myös siitä, että vanhemman, jolla on heikko vanhemmuuden minäpystyvyys, on vaikeampaa sopeutua muutoksiin nuoren käytöksessä ja hän kokee myös herkemmin nuoren irtioton osoituksena omasta kyvyttömyydestään.

”No nyt ehkä enemmän se et pitää niinku, sillain niinku ymmärtää et toisen on käytävä tietyt asiat niinku vaan läpi, eikä voi ottaa henkilökohtaisesti jos se nyt yhtäkkiä saakin jonkun, suuttuu. Ja niin, ei se oo mitenkään henkilökohtast et niit tulee ja menee. Et se tarvii vaan niinku ajatella et tää on vaan nyt hetkellist. Niinku et se vaan kuuluu siihen prosessiin.” – vanhempi 7

Osa vanhemmista kuvaa, että nuoren tunteiden ailahtelut ja voimakas itsensä ja oman paikkansa hakeminen näkyvät myös kodin ulkopuolisissa suhteissa. Vanhempi 8 kertoo, kuinka hän on järkyttynyt saadessaan palautetta lapsensa käytöksestä muita ihmisiä kohtaan kodin ulkopuolelta.

”Se oli jotenkin ihan käsittämätöntä. Et sit aatteli vaan et mikä se mun lapsi niinku oikeesti on. Mä olin aina luullu et se tulee kaikkien kans toimeen hyvin. Sit tuli kuitenkin semmosii viestei koulusta et on ollu niinku haukkumas jotain ja kiusaamas jotain. Ihan ihmeellistä niinku, ihan hirveit sanoi päästelly suustaan koulussa. Ni mä ajattelin et mun lapsi.” – haastattelu 8

Vanhemmat kokevat vastuukseen huolehtia, että nuori käyttäytyy myönteisesti sosiaalisissa suhteissa kodin ulkopuolella ja kykenee hillitsemään tunteitaan. Tätä tehtävää kuvataan haastavaksi, sillä vanhemmilla ei ole enää samanlaista suoraa kontrollia lapseensa kuin aikaisemmin.

”No kun täs on niinkun semmonen, se on haastavaa kun mä en oo hänen kanssa 24/7. - - - Et hän oppis sen, et hän tunnistais itsessään niitä et kohta räjähtää, niin miten sitten niinku hillitä siinä. - - - Et sit vaan mua harmittaa se et mä en pysty, oo osannu viel niinku hänel opastaa sitä että mitä sitten tehdä kun rupee tunteet nouseen.” – haastattelu 7

Osalla vanhemmista juuri ihmissuhteiden tehtäväalueeseen liittyvät haasteet ovat olleet syynä hakeutua Murkkufoorumiin. Vanhemmat kuvaavat myös lähteneensä etsimään tietoa nuoruudesta kehitysvaiheena, ymmärtääkseen paremmin sitä, mitä nuori käy läpi ja voidakseen paremmin tukea hänen

kehitystään ja kasvuaan. Tunne kyvyttömyydestä saavuttaa tunneyhteyttä näyttäisi aineiston perusteella olevan yhteydessä myös koettuun tyytyväisyyteen vanhemmuudessa, jonka taas on todettu olevan yhteydessä vanhemmuuden minäpystyvyyssuskomuksiin (Coleman & Karraker 1998; Jones & Prinz 2005).

6.1.2. Vanhemman rooli rajojen asettajana

Colemanin (1997) mukaan haasteet vanhemman roolin määrittelyssä ovat erityisen näkyviä juuri murrosikäisen nuoren vanhemmalla. Tämä nousee esiin myös omassa aineistossani. Vanhemmille luo haasteita määrittää, millaista käytöstä nuorelta voi edellyttää ja mitä ei tule hyväksyä. Vanhemmat eivät halua olla liian tiukkoja, mutta eivät myöskään liian lepsuja. Nuoren suuntautuessa yhä enemmän kavერიpiiriinsä (Aalberg & Siimes 2007; Steinberg & Silk 2002) vanhemman voi olla vaikeampaa luottaa itseensä ja ratkaisuihinsa nuoren saadessa yhä enemmän palautetta kavereidensa puolelta, myös perheen sääntöihin liittyen.

”Voi olla et vähän on ollu niinku vaikeempi, koska sit ajattelee et onks liian lepsu vai onks täs nyt liian ankara kun ei kavereittenkaan vanhemmat tällain ja tällain.” – vanhempi 8

”Niin et jos mä nyt ihan tiukasti sanon kuuletsä sä lopetat nyt kymmenen aikaan niin sen arvaa et ne kaverit ei oikeen niinku tykkää siitä ja se tuntuu hänest keljult. Mut jos olis kaikil samat säännöt ni sit se olis ihan eri juttu.” – vanhempi 2

Aineistossa on nähtävissä kasvatuksen ammatillistuminen ja vanhempien tietoisuus kasvatusvastuustaan – halutaan määrittää oikeanlaiset rajat ja olla oikealla tavalla vastuullisia (vrt. Alasuutari 2003; Korhonen 2008). Joskus vanhemman on vaikeaa hahmottaa, millainen on vastuullinen, mutta kuitenkin omatoimisuuteen ja itsenäistymiseen kannustava vanhempi.

Tämä ilmenee vanhempien huolena siitä, tekevätkö he varmasti ”*kaiken oikein*” kuten vanhempi 7 asian ilmaisee.

Oma rooli rajojen asettajana ja niistä kiinnipitäjänä nähdään tärkeänä ja omaa onnistumista hahmotetaan sen kautta, kuinka nuori käyttäytyy. Tämä on linjassa Banduran (1997, 191) sekä Colemanin ja Karrakerin (1998, 68) havaintojen kanssa siitä, että vanhemmuus on keskeinen yhteiskunnallinen ulottuvuus ja siksi omasta kyvykkyydentunteesta vanhempana tulee helposti tiivis osa yksilön itseään koskevia käsityksiä.

”Et semmost ei saa niinko, et mä en kerta kaikkiaan hyväksy sitä et te lähdette tost ovest ulos ja te käyttädytte jossain tol taval. Et jos mä sais sen kuulla niinko et et ku mä oon teidät kasvattanu ni mä koen et mä oon epäonnistunu sit siis jotenkin sillon.” – vanhempi 1

Rajojen asettamisen lisäksi myös sääntöjen mukauttaminen ja päätösvalan asteittainen luovuttaminen nuorelle nähdään haastavina. Tässä kohtaa muodostuu aineiston perusteella merkittäväksi, millä tavalla sääntöjen asteittainen löystyttäminen ja ehdottomien sääntöjen erottaminen nuoren omaan harkintaan kuuluvista asioista tapahtuu. Mikäli tämä tapahtuu yhteisten neuvottelujen ja vanhemman harkinnan pohjalta, on tilanne erilainen, kuin jos vanhempi kokee ajautuneensa tilanteeseen ilman, että hänellä on vaihtoehtoja. Toisaalta kyse voi olla myös siitä, että kun vanhemmalla on heikompi vanhemmuuden minäpystyvyys, hänen on vaikeampaa mukauttaa kasvatuksellisia strategioitaan (vrt. Bandura 1997). Vanhempi 1 kuvaa, kuinka hän kokee kontrollintunteensa heikentyneen yleisesti joutuessaan joustamaan säännöissä.

”Kylhän sitä on joutunu sit niistä luopumaankin et ku sä oot tajunnu et ne mistä nyt ei oo kenellekään niinko haittaa eikä hengenvaaraa eikä. - - - Koska toisaalta mä vähän niinku koen et se on förbi jo et mä en niinku pysty vaikuttamaan siihen. Et mä pystyn sit vaan, yritän, tai en tiä pystynkö mihinkään, mut yritän vaikuttaa niin paljon edes tämmösiin just tärkeimpiin asioihin mitä, mihin elämäs tarttis niinko.” – vanhempi 1

Sääntöjen ja rajojen perustelemisen ja niistä neuvottelun kohdalla erityisen raskaaksi ja kuormittavaksi nousee tilanteiden toistuvuus ja jatkuvuus. Vanhempi 1 kuvaa ahdistustaan tähän liittyen käyttämällä haastattelussa toistuvasti toteamuksia, kuten *”nyt viikonloppuna taas, just tän teinitytön takia”*, *”systemaattisesti saattaa viikkokausii”* tai *”eihän se välttämättä koskaan lopu tän tyypin kohdalla”*. Myös vanhempi 6 kuvaa joutuvansa neuvottelemaan samoista asioista *”varmaan 18 kertaa saman päivän aikana.”*

Kuten aikaisemmassakin tutkimuksessa (Steinberg & Silk 2002, 106), myös oman aineistoni pohjalta nousee esiin, että neuvotteluissa ja konflikteissa on usein kyse mittakaavaltaan arkisista asioista, joihin vanhemmalla ja nuorella on erilainen näkökulma. Aineiston pohjalta on havaittavissa, että vanhempi saattaa kokea jatkuvan kinastelun ja nuoren koetun tottelemattomuuden merkinä epäonnistumisestaan ja siitä, että nuori hylkää hänen arvonsa (vrt. Arnett 1999, 320; Steinberg 2001, 5–6).

Rajojen alueella vanhemmuuden minäpystyvyyssuomukset näyttävät olevan pääasiassa jatkumoa aikaisemmista kokemuksista, aina pikkulapsiajoista lähtien. Vanhempi 7 pohtii, että rajat on ollut tärkeää asettaa jo aikaisemmin, koska nyt murrosiässä niitä koitellaan vielä aivan eri tavalla. Vanhempi 4 kuvaa, että rajojen ja sääntöjen asettaminen *”on oikeastaan mahdotonta nyt, että nyt sen tekee sitten joku muu”*. Vanhempi 4 kertoo kokeneensa kyvyttömyyttä rajojen asettajana lapsensa jokaisessa kehitysvaiheessa.

Rajoihin ja sääntöihin liittyvät haasteet nousevat todennäköisesti merkityksellisiksi murrosiässä myös siksi, että ne nousevat helposti näkyväksi ongelmaksi, jota ei voi sivuuttaa arjessa. Myös ulkopuolisilta tulee enenevässä määrin palautetta nuoreen liittyen. Nuoren kapinointi sääntöjä ja rajoituksia

vastaan haastaa vanhemman kontrollin tunteen suoraan. Rajojen ja sääntöjen alueella koettuihin haasteisiin liittyen vanhemmat kaipaavat peilaamismahdollisuutta muiden perheiden tilanteeseen sekä vahvistusta sille, että heidän asettamansa rajat ovat oikeanlaiset ja sopivat.

6.1.3. Nuoren vapaa-ajan uudenlainen seuranta

Pelko oman vaikutusvallan ja kontrollin menettämisestä nuoreen liittyvissä asioissa liittyy aineiston perusteella vahvasti nuoren valvomattoman vapaa-ajan lisääntymiseen. Vanhemmalle asettuu haaste löytää uudenlainen tapa olla perillä lapsensa tekemisistä ja menemisistä (vrt. Steinberg & Silk 2002). Vanhemmat tuovat esiin, että heillä on vastuu nuoren vapaa-ajanvieron turvallisuudesta ja siitä, että nuori saa myönteisiä kokemuksia ja vastaavasti välttyy negatiivisilta vaikutuksilta. Tässä kohtaa harrastukset ja vertaisten vaikutus nousevat aineistossa merkityksellisiksi tekijöiksi.

Nuoren aktiivinen harrastustoiminta tukee aineiston perusteella vanhemman luottamusta siihen, että asiat sujuvat hyvin. Aktiivisen harrastamisen nähdään tuovan rakennetta ja säännöllisyyttä nuoren elämään ja toisaalta pitävän tämän niin kiireisenä, että monilta ongelmilta vältytään. Nuoren osallistuessa harrastustoimintaan vanhemman on myös helpompaa olla perillä siitä, kenen kanssa nuori viettää aikaa ja missä. Tämä vaikuttaa myös vahvistavan vanhemman tunnetta kyvykkyydestään, tai ainakin vähentävän huomattavasti koettua huolta ja ahdistusta nuoren kehitykseen ja kasvuun liittyen.

”No hän harrastaa urheilua, et sikäli ei voi kauheesti. Nyt hän on aika semmonen ainakin puheissaan et, no hän just urheilee, ni et hän niinku järkevänä siitä, järkeväl linjal akoholinkäytön ja tämmösen suhteen.” – vanhempi 6

”Koska kun hän on urheillu ja sit ne treenit ja pelit ni on ollu monta kertaa viikossa, ni eihän hän enää vapaa-ajalla niinku jaksanu lähtee

mihinkään. Et sit sä oot ollu mielellään niinku kotona. Et tietysti sitten, sitten sä oot ite ollu siellä kuskina ja mukana mutta sitten mä oon aatellu että ihan mielelläni mä tän teen sitten.” – vanhempi 5

Vanhempi 2 on yrittänyt hakea urheiluharrastuksesta ratkaisua nuoren vapaa-ajantoiminnan yksipuolisuuteen ja liialliseen tietokoneella pelaamiseen, mutta nuori ei ole hänen harmikseen innostunut asiasta. Hän on huolissaan siitä, että ”*onks noi nyt riittävän ikäsi, ettei niihin niinku tää sotahomma jotenkin väärin sisäisty jonnekin.*”, viitaten pojan pelaamiin sotapeleihin.

Vanhemmat haluavat muutenkin torjua negatiivisia vaikutteita nuorensa elämässä ja olla tietoisia siitä, kenen kanssa nuori liikkuu. Vanhempi 6 kuvaa, että vanhemmuus on haastavampaa kuin aikaisemmin, sillä lapsiperheen elämä oli vielä ”*kuitenkin enemmän kontrollis*”. Hän kertookin olevansa epävarma siitä, kuinka hyvin hänen pitäisi olla tietoinen nuoren menemisistä ja tekemisistä. Myös vanhempi 8 pohtii samantyyllisiä asioita.

”Niin niin ja sit et onks se nyt, et onks mun nyt sit vaan pakko hyväksyy niinku, niinku tämmöset menemiset. Et hän menee ja on itsenäinen ja, niin, kolmetoistavuotias. - - - Et mikä on oikein. Niinku niin.” – vanhempi 6

”Mut et, toi on kans jännä ikä toi murrosikä kun kaveripiirit niinkun laajenee ja laajenee ja yhtäkkiä on niinku ihan eri porukan kans jossain. Et aina olis kiva tietää vähän et minkä tyyppist porukkaa. - - - Ja sit mä oonkin sanonu, et kyl mä vähän oon ihmetelly et kuin sä yhtäkkiä oot tämmösten ja tämmösten kanssa.” – vanhempi 8

Murrosiän myötä tapahtuva kavereiden merkityksen kasvu ja maailman avautuminen nuorelle asettavatkin vanhemmat uudenlaisten haasteiden eteen. Vanhemmasta voi helposti tuntua, että hän on menettämässä kontrollin nuorensa. (Coleman 1997; Steinberg & Silk 2002.) Lisäksi vanhemmilla liittyy nuoren valvomattomaan aikaan erilaisia pelkoja ja huolia. Pelot ovat aineiston perusteella erityisen voimakkaita niillä

vanhemmilla, joilla on heikko kyvykkyudentunne vanhemmuudestaan.

”Mut et nyt tietysti kun ne on niinku laajempii jo omis toimissaan ja ovat jo niinku aikuisen voimissa ja tällai ja itsellisii muutenkin, ni sit just ku se avartuu se alue enemmän ja sit kun sitä toivotetaan joka puolel sitä, näitä vaaroja ja uhkia, niin ni sit lähinnä just se et kuin paljon sitä voi niinkun, miten se nuori osaa siinä sit temmeltää. Ja kuin paljon siihen sit vanhempi, vanhempana täytyy tietää ja, ja tarvii tietää niinku näistä asioista.” – vanhempi 6

”Et kyllä murrosiässä ni sit toi kaikki murheet niinkun kasvaa. Ja sit ku tää nyky-yhteiskunta on viel semmost et - - - mä olen hänel monta kertaa sanonu et äidin suurin huoli on se et sä kasvat aikuiseks. Et sä selviit hengis täst elämäst. Ettei sulle tapahdu niinku mitään. Et ku mä en voi yhtään tietää.” –vanhempi 4

”Niin kun kyllä aattelee et on ensimmäistä kertaa murrosikäsen vanhempi niin ni on siin vähän silleen hämillään. Et kun ne on tosi helppoi sit loppujen lopuks ne leikki-ikäset lapset kun ne on siinä. Mut sit kun ne on jossain tuol maailmal ja aina miettii, et mitä niinkun.” – vanhempi 8

Epävarmuus oikeanlaisesta tasapainosta nuoren vapaa-ajantoiminnan valvonnan ja nuoren oman vapauden ja itsenäistymisen välillä on vaikeaa määrittää (Arnett 1999, 322). Vanhemmat kertovatkin, että tämä haastaa vanhemmuutta ja aiheuttaa epävarmuutta ja huolia. Vanhemmat kaipaavat peilauspintaa siihen, kuinka muilla toimitaan ja myös vahvistusta asiantuntijalta siihen, kuinka hyvin vanhemman tulisi olla perillä nuoren vapaa-aikaan liittyen.

6.1.4. Kuinka saada nuori ymmärtämään koulutuksen merkitys?

Colemanin (1997, 46) mukaan lapsen lähestyvä murrosikä voi aiheuttaa vanhemmissa ahdistusta ja huolta jo ennakkoon, vanhemman ymmärtäessä että lapsi lähenee ikää, jossa on tehtävä useita merkittäviä, elämän kulkuun vaikuttavia ratkaisuja. Haastattelemanani vanhemmat kokevat vaikeaksi, että

valinnat ja ratkaisevan tärkeitä koulutukselliset hetket ajoittuvat juuri aikaan, jolloin nuoren tunteet ailahtelevat ja nuori kapinoi myös vanhempansa ja tämän arvoja vastaan - mukaan lukien asennoituminen koulutukseen.

”Mä mietin et yks syy mennä Murkkufoorumiin oli ainakin et mun vanhin poika, joka aina on ollu hyvä koulussa niin hän niinku pisti ihan läskiks sen koulunkäynnin. Ni se oli mun mielest semmonen et mä mietin et jatkuuks se vaan. Ja mä tiedän et hän osaa. Et miten sit siihen niinku, et saaks sen vaan antaa olla tommonen.” – vanhempi 8

Koulunkäynnin voidaan nähdä olevan merkittävä osa-alue lapsen tulevaisuutta ajatellen, sillä vaikutukset ulottuvat aina aikuisikään ja ammatilliseen sijoittumiseen saakka. Koulussa menestyminen on näkyvä ja selkeästi havaittava tekijä, jonka varassa vanhemmat näyttävät rakentavan myös käsitystä itsestään vanhempana ja arvioivan ”onnistumisiaan” tai ”epäonnistumisiaan”.

Vanhemmat kokevat vaikeaksi rajata missä määrin heidän tulisi puuttua nuoren koulunkäyntiin. Tilanne, jossa vanhempi kokee nuorella olevan edellytykset parempaan, koetaan haastavaksi. Vanhemmat epäröivät, tulisiko heidän puuttua asioihin, jos kaikki sujuu kuitenkin suhteellisen hyvin. Vanhempi 8 kertoo, että ei voi olla nuoremmalle pojalleen vihainen siitä, ettei juuri näe tämän tekevän läksyjään tai lukevan kokeisiin, kun koulu kuitenkin sujuu suhteellisen hyvin. Myös vanhempi 2 pohtii samantyyllisiä asioita:

”Ja tota, en mä oikeen voi hänt siit moittii ku ne tulokset on kuitenkin ihan kohtuullisen hyvii. Mut kyl mä oon hänel niinku koittanu järkee puhuu et, et ku sä oot älykäs poika ja sun on helppo oppii ni sä voisit helposti ku sä tekisit edes puol tuntii illas töitä ni sä saisit viel parempii numeroita. Mut hänel ei oo niinku semmost kunnianhimoo ja kiinnostust saada parempii.” – vanhempi 2

Vanhempien näkökulma on vahvasti siinä, että he haluavat nuoren saavan jatkossa hyvän jatko-opiskelupaikan ja sijoittuvan mielekkääseen työhön. Nuorelle halutaankin nostaa esiin koulutuksen merkityksellisyyttä ja saada tämä

ymmärtämään, että hänen valintansa tässä vaiheessa ovat ratkaisevia.

”Mut sit ku mul kans oli se et mä pidin niin tärkeenä sitä kouluu et pääsee jonnekin jatko-opiskelemaan ja ko se on kuitenkin sen kaiken perusta.” – vanhempi 3

Tehtävä koulutuksen merkityksen välittäjänä ei ole vanhemmille helppo ja erityisesti vanhempi 4 ja vanhempi 3 kuvaavat voimakasta avuttomuutta ja neuvottomuutta siinä, kuinka saada nuori ymmärtämään koulun merkitys. He kokevat myös, että heillä ei ole enää mahdollisuuksia itse vaikuttaa asiaan.

”Mut nyt eletään yhdeksännel luokal syksyy aika loppupuolella ja arvosanat on niin heikot et ei niil kauheen, pääse varmaan mihinkään. - - - Mä sanon kaikille, et jonkun pitäis tulla ja nostaa se tyttö kuvainnollisesti seinälle, jonkun pitäis tulla ja nostaa se tyttö ja pitää sitä siel niin kauan et se ymmärtäis niinku et mikä on niinku elämän tarkoitus ja mikä on tämän syksyn tarkoitus. Ja mihin hänen pitäis keskittyä.” – vanhempi 4

”Et viimisin oli nyt yläasteel ysiluokal kun opettaja soittaa et mun pitäis tulla kouluun kun työllä menee niin huonosti koulu. Mä sanosin et minä en tule. Jos minä tulen kouluun ni se ei muuta yhtään sen koulun tota, noin niin menestystä. Maalaisjärjelläkin jo. Et en tule. Tehkää jotain. Et mä oon vaatinu täs jo monta vuotta niitä oppimisvaikeustestei. Ja mä sanoin et mä en kouluun tuu, tehkää ne testit.” –vanhempi 3

Vanhemman voi olla helpompaa tuntea itsensä kyvykkääksi, kun hän saa nuoren koulumenestyksen kautta onnistumisen kokemuksia. Vastaavasti nuoren kielteinen suhtautuminen kouluun näyttää aiheuttavan huolta ja riittämättömyyden tunnetta vanhempana. Tulkitsen tämän vastaavan Jonesin ja Prinzin (2005) tulkintaa siitä, että lapsen myönteinen kehitys ja kasvu vahvistavat koettua vanhemmuuden minäpystyvyyttä, kun taas lapsen vastustus ja kielteisyys aiheuttavat turhautumista. Kielteinen asenne koulua kohtaan voidaan tulkita myös eräänlaisena sopeutumattomuutena, kun otetaan huomioon koulutuksen merkityksellisyys ja arvostus yhteiskunnassamme – tällöin havainnot ovat linjassa myös

Ardeltin ja Ecclesin (2001, 945) tutkimustulosten kanssa siitä, että huonosti sopeutuvien nuorten vanhempien voi olla vaikeampaa säilyttää kyvykkyydentunnetta vanhemmuudessaan, kun he joutuvat kohtaamaan epäonnistumisen kokemuksia.

6.2. Minäpystyvyyssuskomusten näkökulmasta merkitykselliset tekijät arjessa murrosikäisen nuoren vanhemmalla

Belskyn (1984) mukaan vanhemmuuden toteutumista määrittävät vanhemman psykologinen hyvinvointi, lapsen ominaisuudet sekä vanhemman sosiaalisiin verkostoihin liittyvät tekijät. Bogenschneider ym. (1997) ovat tarkastelleet vanhemmuuden minäpystyvyyssuskomusten rakentumista murrosikäisten nuorten vanhemmilla näiden vanhemmuutta määrittävien tekijöiden pohjalta ja teen itse tässä kappaleessa samoin.

Edellisessä kappaleessa nostin esiin murrosikäisen nuoren vanhemmalle asettuvia haasteita. Tässä kappaleessa tuon esiin, millaisia voimavaroja ja edellytyksiä, sekä toisaalta stressitekijöitä ja uhkia, vanhemmalle asettuu hänen kohdatessaan haasteita. Vanhemman psykologinen hyvinvointi ja ominaisuudet, sosiaaliset verkostot sekä nuoren ominaisuudet voivat joko tukea tai uhata koettua kyvykkyyttä vanhemmuudessa.

Vanhemman psykologinen hyvinvointi

Vanhemman psykologisen hyvinvoinnin on todettu olevan yhteydessä vanhemmuuden minäpystyvyyssuskomuksiin (Jones & Prinz 2005). Myös omassa tutkimuksessani vanhemman

hyvinvointi nousee merkittäväksi tekijäksi. Gondolin ja Silverbergin (1997) mukaan äideillä, jotka kokevat ahdistusta on heikompi minäpystyvyys. Heidän mukaansa koettu stressi ja ahdistus voivat vaikuttaa siten, että henkilö alkaa pitää itseään kyvyttömänä usealla elämänalueella, vanhemmuus mukaan lukien.

Tulkintani ovat linjassa Gondolin ja Silverbergin (1997) tulosten kanssa. Vanhempi 1 kuvaa, että hänellä on voimakasta stressiä vaikeaan elämäntilanteeseen liittyen. Tämä näyttää heijastuvan suoraan myös hänen vanhemmuuden minäpystyvyysuskomuksiinsa. Hänellä ahdistukseen liittyy erilaisia uhkakuvia ja pelkoja tulevaisuutta koskien. Hän kuvaa murrosikää kuormittavana ajanjaksona ja kertoo kokevansa, että jää yksin vastuun kanssa. Hänen kohdallaan on kyse myös elämäntilanteesta koetusta kiireestä. Haastavaa on hänen mukaansa ”niinku se rajaaminen just, se et sä, tuntuu vaan et ei kerta kaikkiaan riitä joka paikkaan”. Tasapainoilu työn, vapaa-ajanvieton ja perheenjäsenten eri tarpeiden välillä onkin uuvuttavaa ja omat tarpeet jäävät helposti sivuun (vrt. Cacciatore 2005, 29; Rönkä & Sallinen 2008, 64).

”Ja sen jotenki et kyl sitä välil on niin loppu ettei, et ihan jo pelkkä arjen pyörittäminen ja sit saatikka sit just nää kaikki tähän et niinko vaik se voi olla kuin pieni asia, mut jos - - - se on jatkunu jo viikkoja. -- - Et sit niinku, et tavallaan et ku siin arjes on niin paljon tarpeeks muutenkin ni mä en jaksas niinku enää tommost yhtään. Et se niinku semmonen, venyminen siin kohtaa ni se tuntuu niinku...” – vanhempi 1

Vanhempi 6:n kohdalla riittämättömyyden tunteet ulottuvat usealle osa-alueelle. Colemanin ja Karrakerin (1998; 70, 78) mukaan heikko minäpystyvyys johtaa helposti kokonaisvaltaiseen hyödyttömyyden ja riittämättömyyden tunteeseen. Vanhempi 6 kertoo, että hänen käsityksensä itsestään äitinä on hyvin kielteinen ja että hän ei ole koskaan pitänyt itseään riittävän hyvänä äitinä lapsilleen tai kyvykkäänä

suoriutumaan heidän kasvatuksestaan. Tämä tunne on entisestään korostunut lasten tullessa murrosikään.

”Niin mut kyl mä varmaan tietyst oon sillain, et oon ollu tyytymätön itteeni. Et kun huusholli on niinkun perseest revitty ja näin siis näin, niin mul on koko ajan semmonen tyytymätön, se mul on ollu, semmonen tyytymättömyyden tunne itteeni. Tai riittämättömyyden tunne tai joku tämmönen.--- Et sen takia mä tohonkin Murkkufoorumiin hakeuduin, niinku yks syy oli se et kun must on tuntunu et mä en oo koskaan osannu niitä niinku oikeesti hoitaa. Tai niinku sillain kasvattaa tai, tai kokonaisena olla sillain äiti. Et just et ku mul menee se pinna ja ja tota, miten sen nyt sanois. Ehkä niinku liian, menee niinku liian niihin niitten asioihin.” – vanhempi 6

Colemanin ja Karrakerin (1998) mukaan myös vanhemman masennus vaikuttaa vanhemmuuden minäpystyvyyteen negatiivisesti. Vanhempi 4 kertoo, että hänellä on ollut masennusta ja hän kuvaa pitävänsä itseään riittämättömänä vanhempana – aivan erilaisena, kuin haluaisi olla. Hän kertoo, että on päätenyt olemaan enemmän ystävänä nuorelleen, sillä hän ei pysty asettamaan sääntöjä tai pitämään niistä kiinni. Heikko minäpystyvyys vanhemmuudessa on nähtävissä hänen kohdallaan kaikilla neljällä määrittelemälläni vanhemmuuden haasteiden alueella.

”Ni tää oli varmaan kans sit sitä kun mä oon aina ollu sitä mieltä et tota, mä en oo riittävän hyvä äiti. Et tota mä en oo niin hyvä äiti kun mun pitäis olla. Eli joku muu on parempi.” –vanhempi 4

Yleisesti ottaen aineistoni tukee oletusta siitä, että murrosikä on osalle vanhemmista erityisen stressaavaa ja kuormittavaa aikaa, vaikka mitään suurempia kriisejä ei ilmenisikään (vrt. Grotevant 1998; Steinberg 2001). Vanhemman hyvinvointia horjuttavat murrosikään liitetyt huolet ja murheet sekä kontrollin menettämisen pelko. Murrosikään liitetyt pelot ja huolet aiheuttavat vanhemmissa epävarmuutta – osalla vanhemmista myös ahdistusta, joka suuntaa ennakoimaan epäonnistumisia ja vaikeuksia.

”Ja sit ko tietää et kuin pienest se voi eläms oikeesti olla kiinni se ku se voi olla hiuskarvan varas se ku sä teet sen väärän valinnan. Vaiks se aluks voi olla kuin naurettava se valinta, et just se et jos sitä

ihminen huomaa, ku mä ainakin ajattelen niin et mul on lähel ihan semmosii tapauksii.” – vanhempi 1

”Mä murehdin sit koko maailmaa siinä samalla. - - - Ja sit just toisaalt aina hyvä niinku silläkin perusteella kun kaikennäköst on sattunu. Et se ois niin hirveetä jos ei olis ollu niinku semmonen vastuullinen ja sit sattuis jotain semmost et lapset olis jossain mist mä en tietäis.” – vanhempi 8

Vanhempien huoli ei välttämättä helpota, vaikka oman nuoren suhteen ei ilmenisikään varsinaisia kriisitilanteita – pelot ja kauhukuvat elävät silti sitkeinä. Toisaalta ne vanhemmat, joiden elämässä ei tule haastattelussa esiin muita psykologista hyvinvointia kuormittavia tekijöitä, näyttävät pääsevän melko hyvin yli ennakkoon kokemistaan peloista ja huolista. He kykenevät näkemään murrosiän kehitysvaiheena, joka asettaa omanlaisiaan haasteita, mutta joka on myös ohimenevä vaihe ja jatkumoa suhteelle lapseen sekä aiempiin kasvatuksellisiin ratkaisuihin.

”Siis kauhulla ajattelin, ihan kauhulla ajattelin. Ja ennen niinku sit, ennen ku poika oli yläasteella ni mähän ajattelin et nehän on ihan kauheita yläasteen pojat, että kuka niitten kaa pärjää. - - - Joo, mut kyllä sit, joka päivä sä huomasit että, sit että eihän ne mee ne niitten omien kauhukuvien mukaan. - - - Niinku jotenkinhan mä luulin et sustahan yhtäkkiä tulee joku syrjäytyny tai renttu tai joku näin, mutta eihän se niin menny sitten.” –vanhempi 5

”Ee, oli siis, pahintahan mä pelkäsin. Kaikki teiniraskaudet ja siis kui paljon tuolta vatsahuuhtelusta haetaan ja. Siis kyl oikeesti oli kaikki mieles. Huumeita mä pelkäsin kaikkein eniten mut sit sekin meni ohi jossain vaiheessa. - - - Sit vaan ku täs huomas et ihan kivastihan täs menee ni sit ei tarvinnu enää pelätä niit asioit.” – vanhempi 3

Myös vanhempien oma kehityksellinen historia ja kokemukset vanhemmuuden kohteena olemisesta nousevat aineistossa esiin. Nuoren ymmärtäminen koetaan haastavaksi, kun oma murrosikä näyttäytyy ainakin jälkikäteen kovin erilaisena. Muutoksia nähdään tapahtuneen sekä suhteessa auktoriteetteihin että myös nuorten kasvuympäristössä. Useampi vanhempi kertookin, että on hakenut Murkkuforumista ”päivittämistä” sen suhteen, millainen on se maailma, jossa nuoret nykypäivänä elävät.

”Et ku itte ei oo koskaan ollu sellainen. - - - Ja sit ku itel ei oo ollu elämäs ikinä semmost vaihtoheutoo et en mä olis niinko totellu aikuist. Et on se kuka tahansa aikuinen ni jos se sanoo mulle jotakin ni...” – vanhempi 1

”Et sit taas mä en osaa verrata sitä mitä mä tein teininä tai murrosikäsenä sit taas et mitä mun poika tekee. Kun mulla ei ollu semmosta kunnon murrosikää.” – vanhempi 7

”Niin kato et sit ku sil oli sitä, poikakaverit ja kaikki jo seittämännel luokäl. Ja mä olin ihan niinku kysymysmerkkinä, kun mä olen ollu ite semmonen myöhäisherännäinen. - - - Et just vaik puhutaan et murrosikä, mut on se nyt taas vähän erilaista kun silloin ku mä olin murrosiässä.” – vanhempi 6

Vanhemman oma hyvinvointi tukee haastattelujen perusteella vanhemman kyvykkyydentunnetta vanhemmuudessa ja mahdollistaa myös tyytyväisyyttä vanhemman roolissa sekä lisää onnistumisen kokemuksia arjessa kasvattajana. Vastaavasti heikko kyvykkyydentunne näyttää olevan yhteydessä vanhemman kokemaan ahdistukseen, stressiin, vaikeaan elämäntilanteeseen sekä masennukseen. Heikko kyvykkyydentunne johtaa aineiston perusteella myös erilaisiin kauhukuviin ja negatiivisten seuraamusten ennakointiin.

Vanhemmat kaipaavat mahdollisuutta peilata vanhemmuuttaan ja kokemustaan nuorestaan – peilaaminen muiden kokemuksiin ja tilanteeseen nousee erityisen merkittäväksi, kun omista nuoruudenkokemuksista ei saada tukea. Myös Murkkufoorumiin hakeutuminen palvelee osaltaan tällaista tarkoituspää. Lisäksi kaivataan vahvistusta omalle riittävyydelle ja tukea omaan jaksamiseen kiireisen arjen ja huolien keskellä.

Sosiaaliset verkostot

Belskyn (1984) mukaan vanhemmuuden toteutumista määrittävät sosiaalisten verkostojen osalta erityisesti parisuhde sekä sosiaalisten verkostojen koettu vastaavuus omiin tarpeisiin (*goodness-of-fit*, French, Rodgers & Cobb 1974). Oman aineistoni perusteella vanhemmuuden

minäpystyvyyssuskomusten rakentumisen kannalta merkityksellisiksi nousevat sekä parisuhteen tuki että myös yleinen usko ja luottamus siihen, että apua on saatavilla.

Nämä havainnot ovat linjassa aikaisemman vanhemmuuden minäpystyvyyttä koskevan tutkimuksen kanssa, sillä vahvaan vanhemmuuden minäpystyvyyteen on yhdistetty sosiaalisen tuen riittävyys (Bandura 1997; Cutrona & Troutman 1986; Gross ym. 1995; Jones & Prinz 2005; Juntila ym. 2007; Lutz & Hock 2002). Aineiston perusteella korostuu Frenchin, Rodgersin ja Cobbin (1974) näkökulma sosiaalisen tuen oikeamittaisuudesta sekä vanhemman subjektiivinen kokemus tuen riittävydestä.

Parisuhteessa elävien kohdalla puolison erilaiset asenteet ja näkemykset eivät aineiston perusteella heijastu suoraan vanhemmuuden minäpystyvyyssuskomuksiin. Vasta mikäli eroavista mielipiteistä ei kyetä keskustelemaan, tai jos vanhempi kokee, ettei hänen näkemyksensä ole yhtä arvokas kuin puolison, tilanne heijastuu helposti stressinä ja ahdistuksena ja on yhteydessä myös koettuun kyvykkyydentunteeseen vanhemmuudessa.

"No mä en niinku siihen sit, mä yleensä sit vähän annan periks. - - - Mut et se et ei me kyl oikein pystytä sillain keskustelemaan, oikein neuvottelemaan valmiiks. Se menee sit äkkii sit semmoseks vähän syyttelyks, niinku lasten isän kans sit. Et meil ei oo semmosii selkeit pelisääntöi, et se vähän niinku must tuntuu et toinen vedättää sit vähän." – vanhempi 6

"Mut mä aina ajattelen, niinku mä aina ajattelen, et onneks on niinku kaks vanhempaa, koska meil on niinku eri mielipiteet asioista niin sitten se lapsihan saa sitten äidin mielipiteen ja isän mielipiteen." – vanhempi 5

Vanhempi 5 kuvaa yllä olevassa sitaatissa, että vaikka he eivät aina ole asioista samaa mieltä, on se hänen mielestään rikkaus. Hän myös korostaa, että lapsi saa *molempien* mielipiteen. Vanhemman 6 kohdalla taas on kyse siitä, että kasvatustilanteet ajautuvat helposti eräänlaiseksi kilpailuksi siitä, kumman

näkemyksen mukaan mennään, eikä molemminpuolista kunnioitusta näkemyksille löydy. Tällöin vanhempaa stressaa nuoren käytöksen ja kapinoinnin lisäksi se, että säännöistä joutuu taistelemaan puolison kanssa – sen sijaan, että toiselta saisi vahvistusta ja tukea.

Korhosen (2008) ja Colemanin (1997) mukaan muutokset perherakenteissa ovat osaltaan lisänneet neuvotteluja siitä, kuka lasta kasvattaa ja mikä on kenenkin rooli, eikä nuori välttämättä automaattisesti suostu äiti- tai isäpuolen kasvatettavaksi. Aineistossani nousee esiin tällaisia uusperheille erityisiä haasteita kahden vanhemman osalta. Vanhempi 3 kokee, että hänen pitää olla tasapainottelijana puolisonsa ja lastensa välillä ja perheen sisäistä rooleista käydään neuvotteluja. Hän ei kuitenkaan tuo esiin, että tämä aiheuttaisi hänessä voimakasta stressiä, vaan hän on pystynyt mukautumaan tilanteen vaatimuksiin. Vanhemman 1 kohdalla vanhemmuuden minäpystyvyyden kokemuksesta uhkaa erityisesti se, että hän kokee nuoren kapinoinnin haluttomuutena hyväksyä häntä kasvattajakseen. Hän kokee myös, että nuoren biologinen vanhempi asettuu nuoren puolelle tai jättäytyy kokonaan tilanteiden ulkopuolelle.

”Niin mut sit siin kävi niin taas lopulta, et työstä tuli se uhri ja minä olin se kaiken pahan alku ja juuri. Ja sit hänen isänsä suuttu mulle ja tää sama kuvio. Niin ja mä keskustelen hänen isänsä kans ja hän sanoo et mä en puutu tähän ollenkaan, et tää ei kosketa hänt millään lail. Ja mä sanon et kyl se nyt vaan koskettaa.” – vanhempi 1

Vanhemmuuden minäpystyvyyssuskomusten ja vanhemman oman henkisen hyvinvoinnin kannalta on tärkeää, että apua saa, kun sitä hakee. Vanhempi 1 kuvaa, kuinka hän on kokenut tulleensa ohitetuksi ja torjutuksi huoliensa suhteen, kun hän on yrittänyt hakea apua.

”Ja sit ko tavallaan niinku kyl me myöskin sitäkin ollaan niinku tota, mä ainakin oon kokenu et sit ku sä oot yrittänyt hakee sitä apuu niin ni, no onk hänel kavereit, on. No käyk hän kouluu, joo. No eihän täs

oo sit mitään ongelmaa. Ni mä sit ihan et no nekö ne mittarit on, et aha. Et kai mä voin silti olla huolissani tietyn tyyppisest käyttäytymisest.” – vanhempi 1

Jo tieto siitä, että tukea on tarvittaessa saatavilla, vaikka sitä ei konkreettisesti arjessa hyödyntäisikään, tuntuu vähentävän vanhemmuudessa koettua stressiä ja huolta merkittävästi. Tämä käy hyvin ilmi alla olevassa vanhempi 2:n sitaatissa. Luottamus siitä, että apua on mahdollista saada, lisää vanhemman tunnetta kyvykkyydestään suoriutua vanhemmuuteen liittyvistä tehtävistä ja lisää tätä kautta luottamusta kohdata haastavia tilanteita.

”Sitten mul on ollu niinku semmonen tuki et mä oon tuol kasvatusneuvolas käynny pari kertaa vuodes ja mul on niinku mahdollisuus mennä jos jotain erityist tulee niin sinne juttelemaan. Et se on niinku semmonen turva täs ollu, et sielt saa apua et jos jotain menee pieleen.” – vanhempi 2

Sosiaalisten verkostojen merkitys nousee esiin aineistossani myös siten, että Murkkufoorumi-vertaisryhmään on hakeuduttu, jotta saataisiin mahdollisuus peilata omia kokemuksia muiden vastaaviin. Murkkufoorumi-vertaisryhmään hakeutumisen motiivina ei kuitenkaan, yhtä poikkeusta lukuun ottamatta, ole ollut hankkia tuttavaija tai ystäviä ryhmän ulkopuoliseen yhteydenpitoon. Ryhmän kontaktit ja tuttavuudet halutaan pitää ryhmän sisällä, koska oma tuttavapiiri on jo niin laaja.

”No en mä sitä, en niinku lähteny semmosta, mut kyl sit niinkun loppujen lopuks kun rupes sitä miettiin niin on se aina kiva kuulla et sä et oo yksin niitten ongelmien kans. Et muil on samal taval niit ongelmia. - - - Et, mut en mä niinkun lähteny mitään tukiverkostoo niinku luomaan.” – vanhempi 7

”Joo, ku sekin on sit taas et, et jokaisel asial ja paikas on kuitenkin se oma niinko juttus mun mielest. Ja se on ihan hyvä et se pysyy sit joo semmoses, ettei sit tuu semmost niinku jokapäiväst.” – vanhempi 1

Poikkeuksen muodostaa vanhempi 6, joka kertoo haluavansa tavata vanhempia myös ryhmän ulkopuolella, ja hän on vaihtanut jo yhteystietoja tätä ajatellen. Muilla haastattelemillani vanhemmilli Murkkufoorumi tarjoutuu

ratkaisuksi paikata omia sosiaalisia verkostoja siltä osin, että saa paikan, jossa voi peilata kokemuksia murrosikäisen nuoren vanhempana olemisesta ja puhua avoimesti nuoreen liittyvistä asioista.

Erityisen tärkeää sosiaalisten verkostojen osalta näyttää olevan, sosiaalisten verkostojen koon sijaan, että vanhempi tietää, että hänellä on joku taho, jonka puoleen kääntyä, kun hän haluaa puhua asioista nuoreensa liittyen tai kohtaa vaikeuksia. Tärkeintä on, että vanhempi ei koe jäävänsä tunteidensa, huoliensa ja kokemustensa kanssa yksin, vaan että häntä kuullaan ja ymmärretään. Parisuhteen osalta merkittäväksi muodostuvat kasvatustuella jakaminen yhdessä sekä puolison tuki kasvatustuella. Toistuvat konfliktit puolison kanssa kuormittavat.

Nuoren ominaisuudet ja luonteenpiirteet

Bogenschneiderin ym. (1997) mukaan vanhemmuuden minäpystyvyyteen vaikuttaa Belskyn (1984) vanhemmuutta määrittävistä tekijöistä voimakkaimmin nuoren luonteenpiirteet ja ominaisuudet. Heidän mukaansa erityisesti nuoren avoimuus ja vastaanottavaisuus nousevat merkityksellisiksi tekijöiksi vanhemmuuden minäpystyvyyden näkökulmasta. Myös oman tutkimukseni pohjalta näyttää siltä, että nuori on aktiivisena vaikuttajana ja nuoreen liittyvät tekijät muodostuvat merkityksellisiksi vanhemmuuden minäpystyvyyden kannalta.

Myös muissa vanhemmuuden minäpystyvyyttä koskevissa tutkimuksissa lapsen temperamentin ja ominaisuuksien on todettu olevan yhteydessä minäpystyvyyssuhteen kanssa (Cutrona & Troutman 1986; Jones & Prinz 2005; Schoenrock ym. 1999). Oman aineistoni perusteella nuoren sosiaalisuus ja hyväkäytöksisyys näyttävät tukevan vanhemman

kyvykkyydentunnetta vanhemmuudessaan ja vanhemmat tuovat esiin myös ulkopuolisilta saamaansa palautetta.

”Sit mun mielestä hän on silleen fiksu että kyllä hän niinku osaa käyttäytyä vaikka kotona ei aina siltä tunnu. Mut naapurinrouvat aina sanoo, että kiva kun teidän poika tervehtii. Niinku mä oon sanonu et täytyy tervehtiä ja avata ovi. Niinku mun mielestä hänellä on hyvät käytöstavat. Koulu menee kivasti. No kyllä mä pitäisin häntä ihan fiksunä ja älykkäänä sitten.” – vanhempi 5

Vanhempi 5:n tapauksessa hyväkäyttöisyys on yksi tärkeimmistä asioista, joita hän kertoo haluavansa nuorelle opettaa. Tässä kohtaa on merkityksellistä, että nuori on vastaanottavainen juuri tämän, vanhemmalle tärkeän asian suhteen ja lisäksi vanhempi saa vielä entisestään vahvistusta ulkopuolisten palautteen kautta. Myös vanhempi 2 tuo esiin, kuinka tuttavat keuhvat hänen poikaansa fiksuksi, hyvätapaiseksi ja kohteliaaksi ja kuvaa, että tällainen ulkopuolinen palaute saa ajattelemaan, että kaikki on varmasti mennyt hyvin ja näkemään myös oman vanhemmuuden myönteisemmin.

Luonnollisesti myös nuoren itsensä vanhemmalle antama ”palaute” kasvatustilanteissa on merkittävää, ulkopuolisen palautteen lisäksi. Vanhemman, jonka nuori vastaa keskusteluyrityksiin myönteisesti ja joka puhuu asioistaan mielellään, on helpompaa kokea olonsa kyvykkääksi vanhempana. Jos taas nuori reagoi vanhempaansa kielteisesti, sulkeutuu omiin oloihinsa eikä juuri puhu, on vanhemman minäpystyvyys lujemmilla. Tämä on linjassa Bogenschneiderin ym. (1997) tulosten kanssa siitä, että juuri nuoren avoimuus ja vastaanottavaisuus ovat avainasemassa vanhemmuuden minäpystyvyysuskomusten näkökulmasta.

”Ja tässä on just se ku tyttö on kauheen sit semmonen, niinku pojat on ihan eri tyylisiä, et tyttö on just se enempi niinku vetäytyy itseensä jo niinku luonteenpiirteiltäänkin.” – vanhempi 1

”No ne on niin erilaisii ne lapset sit taas. Et sit tää mun toinen poika, se on semmonen paljon rauhallisempi ja kaikkien kaveri, en mä usko et hänen kans...” – vanhempi 7

”Mut et poika on enemmän semmonen et ei niinku, hän on paljon luotettavampi.” – vanhempi 6

Vanhemmuuden minäpystyvyydessä on aineiston perusteella selkeitä eroja perheen lasten välillä. Nuoren haastavaksi koettu temperamentti ja sulkeutuneisuus koettelevat vanhempaa, kun taas helpoksi koettu luonne ja avoimuus tukevat ja vahvistavat vanhemmuuden minäpystyvyyssuskomuksia. Vanhempi 1 kuvaa, että hän ei usko, että voi enää juurikaan vaikuttaa asioihin tytön kohdalla. Sen sijaan hän osoittaa suurempaa luottamusta itseensä vanhempana, kun kyse on hänen pojastaan. Tällaisia eroja nousee esiin eri mittakaavassa suurimmalla osalla vanhemmista, joilla on useampia lapsia. Tämä on linjassa Sinkkosen (2002a, 292) huomion kanssa siitä, että vanhemmuus toteutuu samankin perheen vanhempien ja lasten välillä hyvin eri tavoin.

Aineistossa nousee esiin myös vanhemman ja nuoren välinen ”yhteensopivuus”. Jos nuoren luonteen ja ominaisuuksien koetaan olevan kovin paljon ristiriidassa omien vastaavien kanssa, on häntä ehkä vaikeampaa ymmärtää. Tätä kautta erityisesti ihmissuhteiden alueella koetuissa haasteissa nousee esiin heikkoa pystyvyydentunnetta nuoren tunteiden vastaanottamisessa, ymmärtämisessä ja läheisen suhteen ylläpitämisessä.

”Niin, niist luonteenpiirteist et sit viel ku nekin pitäis toisaalta osata ottaa huomioon. Ja niinku arvostaa ja kunnioittaa sitä ihmisenä, semmosena ku on eikä niinku, et kyl siin kaikennäköist opetteluu on ollu. - - - En mä oo siis yhtään materialistinen enkä, ja hän on ihan toista äärilaitaa. Aivan, se on ehkä meillä ollu just se ongelma ku meil ei oo mitään yhteistä.” – vanhempi 1

Vanhempi 1:n kohdalla nousee esiin myös se, kuinka hän tulkitsee nuoren käytöstä ja luonnetta ikään kuin sisäsyntyisesti poikkeavaksi, eikä koe voivansa vaikuttaa asiaan. Tulkitsen

vanhemman kertomaa hänen ahdistuksestaan ja heikosta kyvykkyydentunteestaan nousevaksi. Näyttää siltä, että pitkään jatkunut stressi ja heikko vanhemmuuden minäpystyvyys luovat osaltaan toivottomampaa ja negatiivisempaa kuvaa, kuin mitä tilanne mahdollisesti objektiivisesti ajateltuna on. Tämä tulkinta on linjassa Donovanin ym. (1990) sekä Colemanin ja Karrakerin (1998) kanssa siitä, että mikäli vanhemmalla on heikko minäpystyvyys, hän tulkitsee todennäköisemmin lapsen ongelmallista käytöstä merkinä asioista, jotka ovat sisäsyntyisiä ja muuttumattomia, ja joihin hänellä ei ole kontrollia.

”Et jos toiseen on vaan sisäsyntyisesti kasvanu semmost. Et ei, ei ku mun kaali ei ymmärrä, etteikö kaikil ois sitä automaattisesti et tulee paha olo ja syyllisyyden tunne ja niinku, että semmost täytyis kasvattaa. Ni miten mä voin semmost opettaa kenellekään ku mun mielest se on niinko automaatio et sä synnyt semmosena.” – vanhempi 1

Myös lapsen terveydelliset ongelmat on yhdistetty vanhemmuuden heikompaan minäpystyvyyteen (Jones & Prinz 2005). Oman aineistoni perusteella nuoren terveydelliset ongelmat asettavat omanlaisiaan haasteita vanhemman näkökulmasta. Näyttää kuitenkin siltä, että terveysongelmat eivät yksinään vaikuta vanhemmuuden minäpystyvyysuskomuksiin. Terveydellisiin ongelmiin liittyvän stressin ja huolien kautta on kuitenkin mahdollista, että myös niillä on merkitystä kyvykkyydentunteelle vanhemmuudessa.

”Tietysti on ne niinku terveysongelmat. Niin se oli kauheeta, niinku välillä tuntu itsestäkin että se niinku vanhempiin purkautuu se niinkun, kaikki se kiukku, tai se minkä sä olisit muuten luonnollisesti purkanu siinä harrastuksessa.” – vanhempi 5

”Se voi liittyä siihenkin kun hänellä puhkes sairaus täs viime kesänä niin mä luulen et hänel tuli siitäkin kauhee semmonen viha, et hän tajuu et hänel on tämmönen poikkeus olemassa aina.” – vanhempi 8

7. MURKKUFOORUMI-VERTAISRYHMÄSTÄ SAATU TUKEA VANHEMMUDELLE

Tässä kappaleessa avaan Murkkufoorumi-vertaisryhmän kautta saatua tukea vanhemmuudelle, erityisesti vanhemmuuden minäpystyvyyssuskomusten näkökulmasta. Kappaleessa 7.1. kartoitan, millaisten minäpystyvyysteorian mukaisten tiedonlähteiden kautta Murkkufoorumi-vertaisryhmästä on saatu tukea omalle vanhemmuudelle.

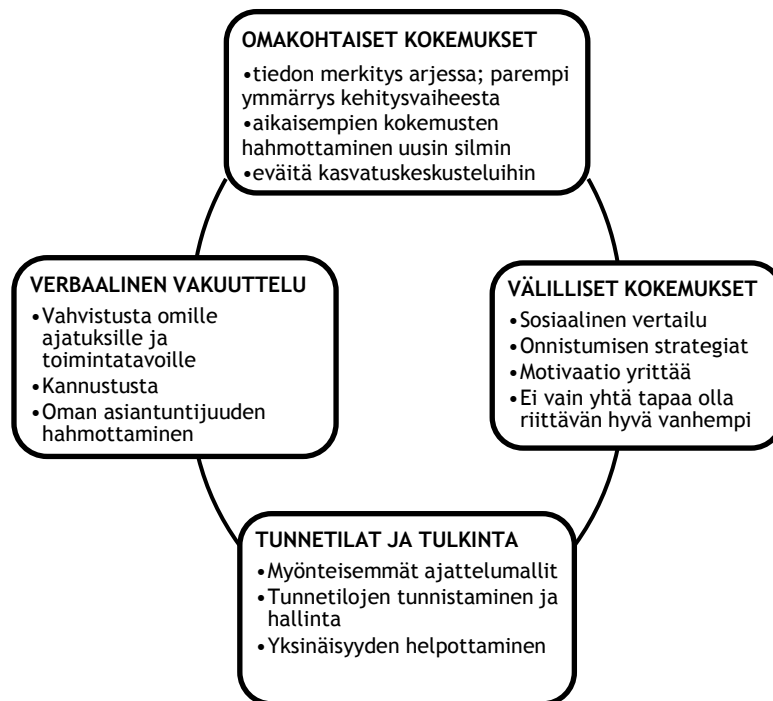
Koska tiedonlähteiden kautta välittyvä tieto ei suoraan muokkaa vanhemmuuden minäpystyvyyssuskomuksia, on tarpeen huomioida myös niiden henkilökohtaisten, sosiaalisten ja tilannekohtaisten tekijöiden merkitys, jotka vaikuttavat tiedon integroitumiseen osaksi vanhemmuuden minäpystyvyyssuskomuksia (Bandura 1997, 79). Tähän pyrin luvussa 7.2. erittelemällä tekijöitä, jotka ovat vaikuttaneet siihen, millainen merkitys ja arvo tiedolle on annettu ja kuinka saavutettu tieto on vaikuttanut vanhemmuuden minäpystyvyyteen.

Alakappaleessa 7.3. esittelen aineiston perusteella hahmottuneet vanhempien ryhmät – vanhemmat, joilla minäpystyvyys on heikko ja ne, joilla minäpystyvyys on vakiintumaton. Erittelen Murkkufoorumissa koettua tukea ja sen merkitystä minäpystyvyyssuskomusten näkökulmasta näiden ryhmien välillä.

7.1. Murkkufoorumi-vertaisryhmän tuki vanhemmuudelle minäpystyvyysteorian tiedonlähteiden kautta hahmotettuna

Banduran (1997, 88) mukaan tiedonlähteet toimivat harvoin itsenäisesti kyvykkyydentunteen kannalta merkityksellisinä.

Myös Murkkufoorumi-vertaisryhmän kohdalla vanhemmat käyttävät useita eri tiedonlähteitä punnitessaan saamaansa tietoa ja sisäistäessään tätä tietoa koskemaan omaa kyvykkyydentunnettaan vanhemmuudessa. Näin ollen jaottelu tiedonlähteisiin ei ole poissulkevaa ja tarkkarajaista. Kuviossa 4 on esitetty tiivistetysti Murkkufoorumi-vertaisryhmän kautta saavutettu tieto ja tuki Banduran (1977) minäpystyvyysteorian tiedonlähteiden mukaisesti. Avaan seuraavissa alakappaleissa kutakin tiedonlähdetä ja sen sisältöä tarkemmin.

Kuvio 4: Murkkufoorumin tuki Banduran (1977) minäpystyvyysteorian tiedonlähteiden kautta hahmotettuna

7.1.1. Omakohtaiset kokemukset

Tässä alakappaleessa pohdin onko kotona, perheen arjessa, saavutettu Colemanin ja Karrakerin (1998, 74) esiintuomia lisääntyneitä onnistumisen kokemuksia, Murkkufoorumissa omaksuttujen uusien tietojen ja taitojen myötä. Shumown ja Lomaxin (2002, 148) mukaan tällaisten onnistumiskokemusten tarjoaminen voi olla haastavaa, kun kyseessä ovat murrosikäisten nuorten vanhemmat, joilla on taustallaan vuosien historia ja kokemuksest vuorovaikutuksesta sekä kasvatustilanteista lapsensa kanssa. Heidän mukaansa tuki olisikin hyvä ajoittaa jo esimurrosikään, jotta myönteisiä kokemuksia pystyttäisiin varmistamaan.

Oman aineistoni perusteella on vaikeaa vetää selkeitä johtopäätöksiä siitä, mitkä tekijät ovat ryhmään osallistumisen myötä muuttuneet arjessa. Vanhemmat tarkastelevat ja pohtivat asioita haastattelussa retrospektiivisesti, eikä vanhemman välttämättä muutenkaan ole helppoa hahmottaa, mikä on Murkkufoorumin myötä tapahtunutta muutosta, ja mikä taas jostakin muusta johtuvaa. Haastatteluissa nousee kuitenkin esiin viitteitä siitä, miten Murkkufoorumissa kuultua ja omaksuttua tietoa on otettu käyttöön kotiympäristössä, ja kuinka vanhempi itse on kokenut hyötyneensä tästä. Selkeitä vaikutusyhteyksiä esimerkiksi nuoren käyttöön liittyen ei sen sijaan nouse esiin.

Colemanin ja Karrakerin (1998, 50) mukaan vanhemmalla tulee olla tietoa sopivista kasvatuksellisista menetelmistä tunteakseen itsensä kyvykkääksi vanhemmuudessaan. Aineistossa nousee esiin, että vanhemmat kokevat saaneensa Murkkufoorumi-vertaisryhmän kautta tietoa nuoren kehitykseen liittyen. Tieto on koettu hyödylliseksi sitä kautta, että nuoren käytös on alkanut näyttäytyä normaalimpana, eikä käytös tällöin aiheuta vanhemmassa enää samanlaista huolta tai ahdistusta. Osa

vanhemmista kuvaa myös, että he ovat alkaneet hahmottaa nuorensa sellaisia myönteisiä piirteitä, joita eivät ole aikaisemmin huomanneet. Tällä taas on vaikutusta siihen, kuinka vanhempi reagoi nuoreen ja kohtaa tämän vuorovaikutuksessa.

Tärkeäksi on koettu myös ajantasainen tieto nykypäivän ilmiöistä ja siitä maailmasta, jossa nuoret elävät, eli ”päivittäminen”, kuten vanhempi 4 asian ilmaisee. Vanhemmat kuvaavat, että Murkkufoorumin kautta saadun tiedon ansiosta he eivät ole enää vain oman nuorensa jakaman tiedon varassa. Vaikka Murkkufoorumi ei muutakaan sitä tosiasiaa, että nuori todennäköisesti tietää uusista ajankohtaisista ilmiöistä vanhempansa enemmän (vrt. Korhonen 2008; Steinberg & Silk 2002), saa vanhempi kuitenkin vahvistusta itselleen ja hänellä mahdollistuu oman, nuoren kertomasta irrallisen, mielipiteen ja käsityksen luominen. Vanhemman voi myös olla helpompaa ymmärtää nuortaan ja tämän käytöstä, kun hän saa ymmärrystä siitä, millaisessa maailmassa nykykuoret elävät.

”Kun ei oo itse niin trendikäs et tietää. Semmost niinku, ikään kuin kouluttautumista siihen et mimmoses maailmas noi nuoret nyt elää, muutkin ku oma nuori. Ja mikä on niinku ihan normaali käytöstä. - - Et jos en mäkään keskustelis Murkkufoorumissa muiden kans, ni mehän erkaannuttais vielä enemmän mun tytön kaa. Ja sit kaikki tieto olis vaan sen varassa mitä hän mulle kertoo. Et eks sä nyt vittu tajuu et kaikki muutkin tekee sitä ja saa sitä et oleks vähän daiju. Ni sithän se olis kaikki sen varassa, jos en mä kävis missään” – vanhempi 4

”Niin ja pääsee jotenkin lähemmäs lapsii niinku siinäkin et tietää vähän heidän maailmaa, muualtakin kun heidän kautta tietenkin kuulee.” – vanhempi 8

Coleman ja Karraker (1998, 50) määrittävät kyvykkyydentunteen kannalta tärkeäksi sen, että vanhempi uskoo lapsen vastaavan kasvatusyrityksiin ja läheisten tukevan häntä kasvatuksellisissa valinnoissa. Myös tämä näkökulma nousee haastatteluissa esiin. Vanhempi 6 kuvaa, kuinka hän on käyttänyt Murkkufoorumissa jaettua tietoa hyväksi

kasvatuskeskusteluissa lastensa kanssa. Hänen puheessaan tulee hyvin esiin, että konkreettista vaikutusta nuoreen on vaikeaa havaita, mutta vanhempi itse kokee saaneensa vahvistusta. Myös vanhempi 8 kertoo käyttäneensä Murkkufoorumin kautta saamaansa tietoa keskustellessaan nuortensa kanssa.

”Ja sama lapsil, et oon sit puhunu nyt kun oli just toi, tosta alkoholinkäytöstä, ni mä suodattamal oon niinku puhunu vähän ja sillain niinku vähän itteeni, omia vahvistamaan. Mut et kuitenkin. Ja kyl mä oon käyttäny sitä. En mä tiedä onks sil vaikutusta mut on se sit ainakin mua vahvistanut.” – vanhempi 6

”Niin ni sit äiti tuo vähän faktaa pöytään. En tiä meneeks se perille mut ainakin et tää on tosi vakava juttu, mä koitan aina kertoa.” – vanhempi 8

Tietoa on käytetty hyväksi myös kasvatuskeskusteluissa puolison kanssa. Vanhempi 6 kuvaa kuinka hän on saanut Murkkufoorumin kautta rohkeutta nostaa puolisolleen esiin tärkeänä pitämiään asioita, vaikka hän kuvaakin haastattelussa, että he eivät juuri saa keskusteltua kasvatusasioista. Tulkitsen yritykset vanhemman omana vahvistumisena ja myönteisenä sysäyksenä kohti asioista puhumista yhdessä puolison kanssa.

”Kyl mä miehelle jotain esimerkkejä sieltä kerron. Ja sit mist on niinku keskusteltu. Mut hänel on kyl niinku aika vahvat mielipiteet. Et, mut kyl hän ihmeesti sit kuuntelee. Et sit mä voin niinku tuoda jossain sit tän, vetää sit vähän semmosta vahvistusta jossain tilanteissa.” – haastattelu 6

Vanhemmat kertovat myös yksilöityjä Murkkufoorumissa kuultuja ratkaisuehdotuksia, joita he ovat arjessaan käyttäneet. Tältä osin jää avoimeksi, kuinka nämä kokeilut ovat käytännössä toimineet. Vanhemmat kuvaavat niitä myönteiseen sävyyn ja ne ovat jääneet mieleen, joten tulkitsen niiden olleen vanhemmille arjessa hyödyllisiä. Vanhempi 4 kertoo kokeilleensa joitakin toisten vanhempien antamia vinkkejä ja kokeneensa ne hyödyllisiksi. Vanhempi 8 taas kertoo ohjaajan antaneen hyödyllisiä ehdotuksia toimintamalleista.

”Et mimmost keppii ja mimmost porkkanaa kukakin on saanu toimimaan vähän niinku. Niin et mikä tehoaa. Ja miten, miten sen

lapsi tottelee ja miks toi mun lapsi ei tottele. Ja mitä keinoi se on käyttäny siihen.” – vanhempi 4

”Ja mun mielest sekin oli hyvä juttu joskus kun ohjaaja sanoi et voi joskus kun on ihan rauhallista ni nuoren kans jutella tämmösiä, mäkin oon joskus kokeillu, et minkälainen rangaistus olis sun mielest hyvä jos tapahtuis tämmöst ja sit se nuori voi ite niinku sanoo et mikä ois hyvä rangaistus. Sit jos tuliskin semmonen tilanne ni sit se ois niinku jo sovittu tavallaan.” – vanhempi 8

Colemanin ja Karrakerin (1998, 50) mukaan vahvan vanhemmuuden kyvykkyydentunteen saavuttamiseksi tarvitaan myös luottamusta kykyyn käyttää uusia tietoja ja taitoja. Vanhemmat kertovat saaneensa Murkkufoorumin kautta uskallusta yrittää ja kannustusta kokeilla erilaisia asioita arjessa. Erityisen tärkeänä tämän uskalluksen ja luottamuksen muodostumisen kannalta näen sen, että moni vanhemmista on alkanut Murkkufoorumin myötä hahmottaa omia vahvuuksiaan paremmin ja alkanut nähdä myös aikaisemmat kokemuksensa eri valossa.

Uuden omaksutun tiedon myötä aikaisemmat epäonnistumiset ovatkin saattaneet alkaa näyttäytyä normaalina arkena. Tätä kautta vanhemmat ovat saaneet uudenlaista luottamusta kohdata arjen haasteita ja voineet pyrkiä irti myös syyllisyyden tunteistaan. Se, millä tavalla nuori näihin uudensuhteisiin kasvatusyrityksiin vastaa ja kuinka sinnikkäästi vanhempi jaksaa arjessa yrittää myös kohdatessaan vastoinkäymisiä, ei käy aineistosta esiin.

Aineiston perusteella omakohtaisia onnistumisia, jotka ovat Murkkufoorumi-ryhmän ansiota, on ainakin ihmissuhteiden, rajojen sekä vapaa-ajanvieton tehtäväalueilla. Sen sijaan koulutuksen tehtäväalueella vanhemmat eivät tuo esiin ratkaisuehdotuksia tai oman kyvykkyydentunteen kasvua, jotka olisivat heijastuneet omakohtaisten kokemusten kautta.

7.1.2. Välilliset kokemukset

Välilliset kokemukset muodostavat Banduran (1997, 86–87) mukaan erityisen merkityksellisen tiedonlähteen sellaisilla osalualueilla, joilla kyvykkyyden ja taitojen absoluuttinen mittaaminen ei ole mahdollista. Oma tutkimukseni on linjassa tämän kanssa ja välilliset kokemukset muodostavatkin merkittävimmän pohjan Murkkufoorumi-ryhmään osallistuneiden vanhempien kyvykkyydentunteiden vahvistumiselle. Sekä omakohtaiset kokemukset että tunnetilojen tulkinnan muutokset toimivat aineistoni perusteella usein välillisten kokemusten pohjalta.

Välillisten kokemusten kautta vanhemmat kertovat saaneensa Murkkufoorumissa: 1) mahdollisuuden sosiaaliseen vertailuun ja oman kyvykkyyden arviointiin, 2) motivaatiota yrittää muiden onnistumisten innostamana, 3) mallinnusta tehokkaista ja hyväksi havaituista kasvatuksellisista käytännöistä sekä 4) näkemystä siitä, että ei ole vain yhtä oikeaa tapaa toimia riittävän hyvänä vanhempana.

Sosiaalisessa vertailussa omaa tilannetta ja vanhemmuutta peilataan toisten kokemuksiin ja omaa kyvykkyyttä arvioidaan tätä kautta. Yksinkertaistettuna sosiaalisen arvioinnin vaikutukset minäpystyvyyssuskomuksiin toimivat Banduran (1997, 87) mukaan niin, että oman suoriutumisen hahmottaminen keskitasoa paremmaksi vahvistaa minäpystyvyyssuskomuksia ja vastaavasti oman kyvykkyyden suhteuttaminen muita alemmalle tasolle heikentää vanhemmuuden minäpystyvyyttä. Murkkufoorumi-vertaisryhmässä tapahtuneen sosiaalisen vertailun myötä vanhemmat kuvaavat havainneensa omia vahvuuksiaan paremmin ja oma vanhemmuus on alkanut hahmottua uudenlaisesta, myönteisemmästä näkökulmasta.

”Mut et tota, kyl mä sit oon ajatellutkin, et kyl meidän lapset on kyl kivoja kans. Ja sit et ku on, et ku meil on tää keskusteluyhteys koko ajan semmosta avointa.” – vanhempi 6

”Niin ja se on ollu mulle niinku tosi hyvä, koska mähän niinku aattelin et tää on aivan kauheeta ja hirveetä. Mut todella niinku mulle, tää on ollu niin hyvä tää Murkkufoorumi just siinä että ei ne nyt niin isoja ollukaan ne ongelmat sitten. Et helpottanut sitä omaa stressiä siitä sitten. Ja alkanut sitä omaa lastakin enemmän arvostamaan vielä.” – vanhempi 5

”Niin, ne rupes tuntumaan pienilt. No on se tavallaan positiivist sillain et ajattelee, et no juu ei täs mitään hätää. Varmaan tää pelaaminenkin tästä saadaan hoidettuu sit. Mut se anti on kyl ollu lähinnä se, et tota, et mä oon ollu tyytyväinen et meidän ongelmat on ollu kovin pienii tähän menness.” – vanhempi 2

Murkkufoorumi-vertaisryhmässä on aineiston perusteella onnistuttu hyödyntämään nimenomaan sosiaalisen vertailun positiivista, neuvoa-antavaa ja peilaavaa funktiota. Sen sijaan ne negatiiviset vaikutukset, joita sosiaalisella vertailulla voi olla, on onnistuttu ryhmässä välttämään – tai ainakaan tällaisia ei kukaan vanhemmista nosta esiin. Vanhempi 1 ja vanhempi 4 eivät tuo esiin, että olisivat hahmottaneet ryhmässä vahvuuksiaan vanhempana. Toisten onnistumisten kuuleminen ei ole kuitenkaan saanut heitä tuntemaan itseään epäonnistuneemmaksi – päinvastoin se on motivoinut ja kannustanut yrittämään myös itse, ja luonut uskoa siihen, että monenlaisista tilanteista voi selvitä. Vanhempi 4 kertoo saaneensa Murkkufoorumin kautta omaa äärimmäistä huonommuuden tunnettaan äitinä lievennettyä.

”No se on kato just se niinku se ku alus oli juttuu, siit tuli niinku, mieliala koheni. Eli semmonen niinku helpotus et ehkä mä en oo kuitenkaan kaikist paskin ja huonoin ja surkein. Niinku tavallaan semmonen helpotus sielt tuli.” – vanhempi 4

Banduran (1997, 90–91) mukaan on tärkeää, että kun yksilö kokee oman suoriutumisensa muita heikommaksi, hän kykenee näkemään omat mahdollisuutensa parantaa tilannettaan. Tällöin onnistumisen seuraaminen voi toimia motivaation lähteenä sen sijaan, että se masentaisi entisestään ja herättäisi huonommuuden tunteita.

”Et tuli niinku semmonen innostus et kyl määkin osaan ja kyl määkin pystyn. Ja kyl määkin edes yritän. Et joo. Nimenomaan semmonen sielt tuli, et innostus. Autto. Ja just se kun toisetkin on onnistunu, niin määkin voin koittaa ja miks en määkin onnistuis ja, tuli semmonen.”
–vanhempi 4

”Joo, se on sit et oleks mää vaan tällanen vai. Et senhän takii just ne ryhmät on ollut tosi hyvii ja sen takii mä oon ainaki tykänny et niist on ollu hyötöy et sä oot nähny et kylhän muutkin ihmiset miettii kaikennäkösiä asioita. Ehkä vähän eri juttui, riippuen mitä se sit kenenki lapsel on.” – vanhempi 1

Haastatteluun osallistuneet vanhemmat kertovat arvostaneensa ryhmän kautta saatua kokemuksellista tietoa. Kuten vanhempi 2 asian ilmaisee, *”tieto niist muitten kokemuksist on hirveän arvokasta”*. Vertaisryhmän kautta saatu kokemuksellinen tieto näyttää aineiston perusteella paikkaavan niitä yhteisöllisyyden puutteita, joita nyky-yhteiskunnassa helposti koetaan.

”En mä tiedä, mut et mun mielestä just se kun kuulee toisten, niin, ja sit ku saa avoimesti jutella. - - - Et mä oon aatellu sitä et jos ois niinku lähipiiris, esimerkiks mun sisaruksil olis samanikäisiä lapsia, voitais, näkis sitä ja näkis niinku enemmän ni se varmaan sit ois niinku enemmän sit semmosta normaalimpaa. Mut ei oo ollu, ni se on, sit se on ollu hyvä et on ollut tämmönen paikka.” – vanhempi 6

”On aina niitä tuttavaperheitä kenel ei oo sit yhtään niinku semmosii ongelmii, ni sit ei tuu kyl todellakaan niinku niistä puhuttuu. Et puhuu sit muita heidän kans. Mut sit kun tietää jonkun toisen kel on niin kyl niit sit jakaa.” – vanhempi 8

Kokemuksellisen tiedon kautta saadaan konkreettisia neuvoja ja ratkaisumalleja haastaviksi koettuihin tilanteisiin, ja ennen kaikkea vanhemmille tarjoutuu mahdollisuus hahmottaa *”semmosta linjaa miten muut ajattelee”*, kuten vanhempi 8 asian ilmaisee. Toisten kokemuksista poimitaan mielellään toimivaksi havaittuja kasvatuksellisia periaatteita ja myös konkreettisia vinkkejä arkeen. Banduran (1982, 126–127; 1997) mukaan yksilöt voivatkin omaksua tehokkaita, minäpystyvyyssuskomuksia tukevia strategioita muita havainnoimalla.

”Ja olihan niit sit muitakin sellasii just niinku miten joku on selviytyny esimerkiks niinku jostain kiperästä tilanteest tai ikäväst tilanteest tai miten siihen on niinku suhtautunu. Tai miten sen nuoren

kans on sit päättyny. Ja tota noin niin, sit just sielt saatto tulla vinkkei. - - - Ja kyl mä aina koin et se oli niinku hyvä, niinku tavallaan se rikastutti mun elämää käydä niissä.” – vanhempi 4

”Et kyl se on varmaan, et semmoset arjen käytänteet mitä on kuullu muilta on jääny niinku positiivisena mieleen. - - - Et ihan perheet ja vanhemmat on ite niitä asiantuntijoita.” – vanhempi 8

Kokemuksellisen tiedon jakamisen kannalta on olennaista, että ryhmään osallistujia yhdistää tarpeeksi vahvasti samankaltainen tilanne. Suurin osa vanhemmista on sitä mieltä, että riittää, että *”kaikilla oli yhdistävänä se lapsen hankala ikä”*, vanhemman 8 sanoin.

Havainnoimalla muita vanhemmat hahmottavat paremmin, ettei ole yhtä ainoaa tapaa olla riittävän hyvä vanhempi. Tätä tukee vanhempien kokemus siitä, että ryhmässä jokaisen tunnetila ja kokemus ovat yhtä arvokkaita ja oikeita. Toisaalta kun hahmotetaan, että yhtä ainoaa oikeaa tapaa ei ole, saadaan myös varmuutta siitä, että on itse vanhempana oman nuorensa asiantuntija, ja kyvykäs soveltamaan tietoja ja taitoja oman perheen arkeen sopiviksi.

”Et ei oo varmaan yhtä oikeaa niinku ratkasuakaan kaikkiin asioihin, et kyl sitä sit aina tarttee soveltaa.” – vanhempi 8

Sinclairin ja Naudin (2005) mukaan juuri tällainen useiden näkökulmien esiin nostaminen, eikä niinkään valmiiden, ”oikeiden”, ratkaisujen tarjoaminen on vertaisryhmien etu, ja mahdollistaa vanhempien kokemuksen itsestään asiantuntijana lapsensa kehitykseen liittyen ja tukee täten paremmin myös minäpystyvyyden vahvistumista.

7.1.3. Verbaalinen vakuuttelu

Colemanin ja Karrakerin (1998, 50) mukaan vanhemmuuden minäpystyvyyden vahvistumisen kannalta on tärkeää, että vanhempi uskoo omiin kykyihinsä ottaa käyttöön sopivia kasvatuksellisia menetelmiä ja pitää niistä kiinni. Heidän

mukaansa tukimuodon toimivuuden kannalta on olennaista, että vanhemmat saavat tiedon lisäksi rohkaisua ja tukea kyvykkyydentunteelle omasta vanhemmuudesta (emt., 79). Aineiston perusteella kaikki vanhemmat, lukuun ottamatta vanhempi 3:a, saivat ainakin jonkun asteista vahvistusta ja varmistusta omalle vanhemmuudelleen Murkkufoorumi-vertaisryhmään osallistumisen myötä.

Tukea saatiin sekä omiin toimintatapoihin ja kasvatuksellisiin ratkaisuihin liittyen, vanhempien hakiessa vahvistusta sille, että *”oonhan tehnyt kaiken oikein”*, vanhempi 7:n sanoin. Vanhemmat, joilla ei ollut voimakkaan negatiivista kokemusta kyvykkyydestään, mutta jotka kokivat hämmennystä omasta roolistaan ja valinnoistaan lapsen murrosiän myötä, kaipasivat vahvistusta sille, että he kulkevat oikeaan suuntaan ja tekevät oikeita asioita.

”Ei konkreettisia vinkkejä varmaan, et enemmän vaan sitä et joo oon mä tehny oikein. Ja voi olla et enemmän hakikin vaan semmosta varmistusta.” –vanhempi 7

”Mä luulen että varmasti on ollukin sitä että on ollu, on saanu vahvistusta niinku omalle itelleen. Että no hyvä kun on toimittu näin.” – vanhempi 5

Vahvistusta omalle vanhemmuudelle ja toimintatavoille haettiin ja saatiin sekä ohjaajalta että vertaisilta. Vanhempi 5 kuvaa, että ammattilaisen jakaman tiedon kautta hänen omat näkemyksensä saivat vahvistusta. Hän kokee, että hän tarvitsi nimenomaan ammattilaisen näkemyksen saadakseen varmistusta ja vahvistusta, koska hän on, omien sanojensa mukaan, hyvin *”auktoriiteettiuskovainen”*. Vahvistus omien käytäntöjen toimivuudesta saattoi kuitenkin tulla yhtä lailla vertaisilta, kuten vanhempi 8 kuvaa:

”Sit on ollu ihan samantyyppisiä niinku toimintamalleja, niin semmoset muistaa jotenkin et niilläkin tehdään näin. - - - Joo sillain et on ihan oikeanlainen vanhempi kuitenkin. Et voi luottaa itseän. Semmost itseluottamust. - - - Joo kyl tuli semmosta vahvistusta tuli niinku moneenkin asiaan.” – vanhempi 8

Vanhemman voi olla helpompaa uskoa omaan kykyynsä toimia vanhempana, kun merkittävät toiset ilmaisevat uskonsa hänen mahdollisuuksiinsa ja pärjäämiseensä (Bandura 1997, 101). Vanhempi 4 kertookin, että on saanut ryhmässä nimenomaan kannustusta ja tsemppausta toisten vanhempien taholta. Vahvistuksen kohdalla merkittäväksi nousee myös Murkkufoorumi-vertaisryhmässä koettu huolten ja pelkojen helpottaminen. Vanhemmilla on monenlaisia kauhukuvia ja pelkoja siitä, mitä tulevaisuus voi tuoda tullessaan. Saadessaan toisilta sanallista vahvistusta siitä, että kaikki voi mennä hyvin ja että heillä on tarvittava ja vaadittava kyky toimia riittävän hyvänä vanhempana myös nämä pelot näyttäytyvät eri tavoin:

”Mut et, et ei se sit sillain, ei tartte, tai ei sais niin kauheen varpaillaan olla koko aika jotenkin.” –vanhempi 6

”Et ei tarvii olla huolissaan kaikesta jos kuitenkin niinkun. Niinku semmosta varmuutta siihen.” – vanhempi 8

Lukisin vahvistukseksi ja varmistukseksi myös vertaisryhmän vuorovaikutteisuuden – vanhemmilla on mahdollisuus saada kokemus omasta asiantuntijuudestaan ja merkityksestään, kun he eivät ole ainoastaan avun kohteina, vaan myös itse merkityksellisinä tuen ja neuvojen tarjoajina (vrt. Laimio & Karnell 2010; Weiss 1973). Verbaalisen vakuuttelun rooli näkyy aineistossa myös niin päin, että vanhemmat 4 ja 8 kertovat itse antaneensa tällaista tukea toisille vanhemmille.

”No varmaan semmost, kyl mä ajattelin et ainakin mä oon varmaan voinu antaa just tukea. Et tota, luota vaan itsees tai jotenkin sillain. Et samanlaisii rajoi määkin oon laittanu. Tai niinku semmost tukee varmaan just, semmoseen tavalliseen.” – vanhempi 8

”Mut kyl se on niinkun, siel käyminen on semmosta niinkun, siel antaa ja siel saa. Se on vuorovaikutteista.” – vanhempi 4

Juuri tämä vertaistoimintaan liittyvä vastavuoroisuus näyttäytyy aineiston pohjalta hyödyllisenä myös kyvykkyudentunteen kehittymisen kannalta, sillä se vahvistaa kokemusta omasta asiantuntijuudesta ja omasta merkityksestä.

7.1.4. Tunnetilat ja niiden tulkinta

Banduran (1997) mukaan myönteisemmän tunnetilan ja ajattelutavan luominen ovat tärkeitä tekijöitä minäpystyvyyden vahvistamisen kannalta, sillä ihmiset peilaavat kyvykkyyttään kokemiensa tunnetilojen ja erityisesti niistä tehtyjen tulkintojen kautta. Murkkufoorumin kautta vanhemmat ovat saaneet tukea tunnetilojen tiedonlähteen kautta siten, että: 1) kokemus yksin jäämisestä vaikeiden tunteiden kanssa on helpottanut, 2) omien tunteiden tulkintaan on saatu tukea, 3) omia tunteita on voitu alkaa käsitellä paremmin ja 4) huolet ja uhkakuvat ovat helpottaneet myönteisemmän ajattelutavan myötä.

Aineiston perusteella Murkkufoorumin merkitys tunnetilojen näkökulmasta on erityisen suuri yksinäisyyden tunteen lievittämisessä. Yksinäisyydellä en viittaa tässä kohtaa siihen, että ryhmään osallistujilla ei olisi ennestään sosiaalisia verkostoja. Päinvastoin useimmat kertovat, että heillä on laaja tuttavapiiri. Merkityksellistä on, että suurimmalla osalla sosiaaliset verkostot eivät vastaa siihen tuen tarpeeseen, jota vanhempi kokee murrosikäisen lapsen vanhempana toimiessaan – yksinäisyys, jota koetaan kasvattajana saattaa olla hyvinkin voimakasta, ja vanhemman voi olla vaikea ymmärtää tunnettaan, kun hän ei kuitenkaan ole ”konkreettisesti” yksin.

Ryhmän kautta saadaan vahvistusta sille, ettei ole ainoa, jolla on vastaavia tunnetiloja ja ajatuksia – myös muut murrosikäisten vanhemmat kokevat samankaltaisia tunteita, vaikka niitä ei yleisesti työpaikoilla tai muissa yhteyksissä tuodakaan esiin, ja vaikka muut vaikuttavaisivatkin hyvin pärjääviltä. Yksin pärjääminen ja omista asioista, erityisesti haastavaksi koetuista, vaikeneminen ovat tuttuja myös aineiston

vanhemmille yleisessä kanssakäymisessä muiden ihmisten kanssa. Murkkufoorumi koetaan paikkana, jossa voi avautua omista kokemuksista rehellisesti ja jossa kuulee myös muiden vastaavia kokemuksia. Tällöin syntyy vuorovaikutuksellista ja tunnetasolla ymmärtävää kohtaamista (vrt. Nylund 1999; Viljamaa 2003; 25, 47).

”Kyllä se helpottaa se puhuminen siinä kuitenkin. Semmonen, että kyl se tästä. - - No ehkä se tietysti nyt omal tavallaan mielialaankin sillain, et sä sait niinku et ok onhan sitä muillakin murheita. Ettei vaan niinku et miks mä ja miks me, niinku et on sitä muillakin.” – vanhempi 5

Vanhempi 1:n kohdalla ymmärrystä ja tukea on tullut myös Murkkufoorumi-ryhmän ammattilaisten taholta, ei ainoastaan vertaisten. Hänelle kokemus siitä, että häntä kuunnellaan, ja hänen kertomallaan on merkitystä, on erityisen tärkeää. Hän on aikaisemmin apua hakiessaan törmännyt siihen, että joku muu on määritellyt kriteerit tuen tarpeelle, eivätkä hänen kokemuksensa ole tullut kuulluksi ja ymmärretyksi. Hän kuvaa, kuinka on kokenut asian Murkkufoorumissa:

”Et mä muistan saaneeni silloin tota, Murkkufoorumissa niin et kannattaa luottaa vaan siihen mitä ite ajattelee ja mikä on se intuitio ikään kuin ja mennä sit vaan sen mukaan. Et ei oo mitään semmost et täytyy tapahtuu tätä ja tätä. Et siihen niinku voi hakee apuu. Tai mikä se semmonen kynnyks on, ettei semmost olekaan olemassa. Et siel riittää et sul itel on joku huoli, ni se riittää.- - Et tääl ei kukaan niinko arvostellu, siel Murkkufoorumis, sitä tai kyseenalaistanu niinku mitään. Tai tullu sanomaan et ei se nyt mikään ongelma oo tai.” – vanhempi 1

Tunnetasolla kohtaaminen ja ymmärrys mahdollistavat myös yhteyden toisiin vanhempiin. Yhteiset tunteet ja kokemus niiden jakamisesta voimaannuttavat osallistujia.

”Mieliala tietenkin ku on niinku masentunu ni mielialalallakin on tosi iso vaikutus siihen niinku et, et miten ite voi ja miten jaksaa. Et joo, se Murkkufoorumi vaikutti mielialaan. Se on ollu hyvä, aina oli kiva kun niinku kuuli, ensiksikin tavallaan se, niinku murheen jakaminen on helpompi kantaa ikään kuin.” – vanhempi 4

”Kylhän se kun jotain asiaa saa sanottua niin. Ja kyl sil siin yksin, siin on muutkin kertonu ihan semmosii tilanteita mitä on tapahtunu

niin, ni kyllähän se semmonen niinku, totta kai se vaikuttaa sit siihen et kotiin tulee niinku virkistyneenä. - - - Saa jaettua, semmonen et menee niinku, lokahtaa paikalleen paremmin. Järjesty niinku päässä ne asiat.” – vanhempi 6

Murkkufoorumin kautta saadaan myös tukea omien tunteiden tulkintaan ja käsittelyyn. Murrosikä nostaa näkyvänä kehitysvaiheena vanhemmilla pintaan uudenlaisia tunteita, joiden käsittely ei ole aina helppoa. Niiden jakaminen ja ääneen sanominen tuntuvat jo sinällään helpottavan vanhempaa. Lisäksi, kun muut osoittavat ymmärrystä näitä tunteita kohtaan, vanhempi kokee olevansa oikeutettu näihin tunteisiin ja ymmärtää, etteivät ne vie hänen kyvykkyyttään vanhempana, vaan kuuluvat normaaliin elämään vanhempana.

”Ja tavallaan niinku sitä sellasta vertaistukee sille, et kuulemaan et joku muukin äiti saattaa huutaa tai pinna palaa. Et niinku, en mä tarkoita et on kiva mennä kuulemaan et joku muukin äiti kiroilee, mut se että se on ihan normaali ja se on ihan luonnollista et joskus niinku palaa käämit. Ettei aina tarvii olla se sellanen niinku mä haluaisin olla semmonen pullalta tuoksuva pehmonen keinussa istuva nuttura pääs villasukkii kutova äiti. Mimmosena mä sit itteni näänkin. Et se ei välttämättä tarvii olla sitä.” – vanhempi 4

Myös äärimmilleen viedyt huolet ja ahdistus siitä, jos kaikki ei sujukaan, kuten on vanhempana toivonut, luovat paineita osalle vanhemmista. Murkkufoorumin kautta vanhempi 6 kertoo huoliensa tietyllä tavalla helpottaneen, ja hän on pystynyt paremmin käsittelemään tunnetiloja, joita pelot ja huoli hänessä aiheuttavat.

”No just se et on niinku kuullu näitä toisii tapauksii ja tietää ehkä vähän mitä on edes. Ja se elämä jatkuu silti vaik joku töppäiskin, lapsista, niinku. Et se on et, jollei sit pystytä sit tänään puhumaan ni sit voidaan ja ois ehkä hyvä puhua siit huomenna tai ylihuomenna siit asiasta, jos jotain tapahtuu. Ja sit et se, et se kuuluu niinkun, tää on sitä, kuuluu elämään tää murrosikä. Et sillain mä nyt ajattelen, et kun itteeni, et sillain vaan kun ois, antais sen sit viedä vaan. Et sillain vaan kun ois ne selkeet pelisäännöt. Et sama lapsi se sit on edelleenkin. - - - Kyl se on ollu yks siihen niinku selkiyttäjänä, siihen riittämättömyyden tunteeseen. Siihen et just et jotenkin on se murrosikäkin sit vaan yks elämän osa. - - - Et nyt se niinku osittain on sitäkin et tajuaa et okei tää on osittain tällasta mitä kuuluukin olla ja et nyt voi olla ihan rauhassa.”- vanhempi 6

”Ja tavallaan ehkä semmosii niinku itekki, ku ainahan sitä ittees tietenkkin syyllistää kaikest mahdollisest ja mahdottomast ni semmosii niinku ehkä just ajatuksen juoksuun liittyviä rippeitä tai jotakin ideoit siitä tai.” – vanhempi 1

Vanhempi 1 kertoo saaneensa ryhmän avulla eväitä siihen, kuinka käsitellä omaa väsymystään ja kuinka se vaikuttaa myös vuorovaikutukseen nuoren kanssa. Hän kertoo, että hän on hahmottanut paremmin, että hänen tulee huolehtia omasta jaksamisestaan ja ottaa omat tunnetilansa vakavasti – myös itsestään on pidettävä huolta.

”Ja sit tietty ku sä saat siihen aikaa ja etäisyyttä siihen itte niinko ensin siihen turhautumiseen ja vihaan ja siihen et ei perkele, miten tää voi olla taas sama juttu. - - - Et jollei muuta ni kyl mä oon niinku kokenu et kaikist tärkeint on sitten se mitä, et jos alkaa niinku oleen ihan niinko jaksaminen tai joku niinku ääri rajoil se oleminen ni sit täytyy alkaa kääntää katsetta vaan itseensä ja alkaa pitää ittest huolta ja omast jaksamisesta. Sitä kautta sul alkaa tulla sitä jaksamista ja sit sul alkaa oleen pinnaakin ja sit sä pystyt ehkä käsitteleen jotain muutakin, koska ei siin kohtaa kun sä olet niinku, ku sul on semmonen olo et nyt sä kuristut hengiltä pelkästään siitä olemisesta.” – vanhempi 1

Tunnetasolla vanhempia näyttää helpottavan tieto siitä, että nuoruuteen kuuluu nuoren pyrkimys päästä myös itse vaikuttamaan asioihinsa ja säätelemään niitä. Vanhempi 6 kertoo kokeneensa aikaisemmin suurta ahdistusta siitä, ettei pysty pitämään kaikista säännöistä tiukasti kiinni ja nuori ”hinaa” sääntöjä pikkuhiljaa mieleisekseen.

”En mä tiedä, mut et mun mielestä just se kun kuulee toisten, niin, ja sit ku saa avoimesti jutella. Ja sielt sit joku antaa jonkun mielipiteen siitä. Ja sit se selkeyttää taas. - - - Et nyt mä pystyn ajattelemaan et se on semmosta irtiotta häneltä. - - - Ehkä semmost omaa et ei sit ehkä niin tarttiskaan mennä just niinku mä meinaan.” – vanhempi 6

”Ja tuli semmonen olo, et oles nyt ihan rauhallinen vaan.” – vanhempi 2

Muutokset vanhemman tunnetiloissa ovat myös seurausta siitä, että he ovat päässeet purkamaan huoliaan ja puhumaan muille.

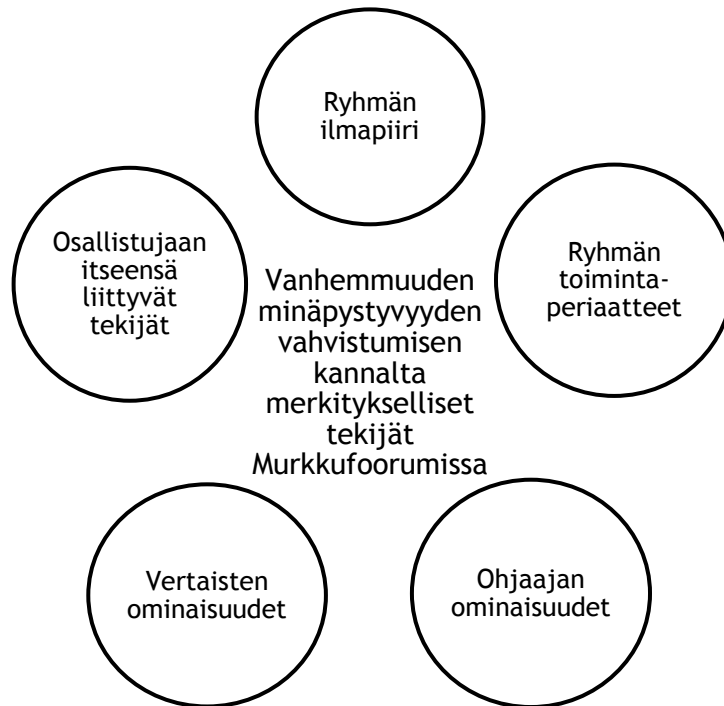
”Et kyl tota, kyl sitä aina on hyvin semmonen, tosiaan et lähti ja meni takaisin kotiin ja oli niinko semmotti jotenki niinko vapautunu olo. Et taas hetkeks ajatteli et kyl se täst sit ja tota.” – vanhempi 1

”Ei voi ajatella et jollain on viel kauheempii huolii, ei se helpota yhtään. Mut ehkä semmonen niinku et voi antaa ajan kulua, et ei se oo niinku maailmanloppu. Varmaan ei ainakaan ollu niin huolissaan sitten aina kun on päässyt keskustelemaan asioista.” – vanhempi 8

7.2. Murkkufoorumi-ryhmästä saadun tiedon integroituminen osaksi vanhemmuuden minäpystyvyysuskomuksia

Minäpystyvyysteorian tiedonlähteiden kautta välittyvä tieto ei sellaisenaan muuta vanhemman minäpystyvyysuskomuksia, vaan tieto käy läpi kognitiivisen prosessoinnin, jossa sen merkitys ja arvo punnitaan. Tähän vaikuttavat henkilökohtaiset, sosiaaliset ja tilannesidonnaiset tekijät. (Bandura 1997, 79.) Edellisessä kappaleessa erittelin, millaisten tiedonlähteiden kautta vanhemmat ovat Murkkufoorumi-vertaisryhmässä saaneet vanhemmuudelleen tukea. Tämän kappaleen tarkoituksena on pohtia, millaiset tekijät ovat olleet merkityksellisiä tiedon integroitumisessa osaksi Murkkufoorumiin osallistuneiden vanhempien minäpystyvyysuskomuksia.

Kuviossa 5 on esitetty vanhemmuuden minäpystyvyysuskomusten vahvistumisen kannalta merkityksellisiä tekijöitä Murkkufoorumi-ryhmään ja siihen osallistumiseen liittyen. Nämä tekijät ovat tutkimukseni perusteella niitä Banduran (1997, 79) tarkoittamia henkilökohtaisia, sosiaalisia ja tilannesidonnaisia tekijöitä, jotka vaikuttavat siihen kognitiiviseen prosessiin, jossa minäpystyvyysuskomuksia koskeva tieto integroituu osaksi henkilön minäpystyvyysuskomuksia.

Kuvio 5: Murkkufoorumista saadun tiedon sisäistyminen osaksi vanhemmuuden minäpystyvyyttä – merkitykselliset tekijät

Ryhmän ilmapiiri

Kuuskosken (2003) mukaan vertaisryhmän toimivuuden kannalta on merkityksellistä, että ilmapiiri on avoin ja toisia kunnioittava. Murkkufoorumi-vertaisryhmään osallistuneiden vanhempien haastattelussa nousee esiin, että hyväksi koettu ilmapiiri on edellytys sille, että omista tunteista ja kokemuksista voidaan avautua.

Haastatteluissa ryhmän ilmapiiriä kuvataan avoimeksi, lämpimäksi ja rennoksi. Vertaisryhmälle ominainen vuorovaikutuksellisuus toimii siten, että ryhmäläiset eivät koe olevansa vain avun vastaanottajina vaan myös sen antajina. Vanhemmat kokevat, että on helpompaa avautua ja kertoa kokemuksistaan, kun muutkin uskaltavat tehdä samoin.

”Niin ja sama se oli silloin kevääl ku mä olin ni siin oli yksi äiti joka kerto omast pojast tämmösiä. Ni sielt tulee, heti se ilmapiiri tulee niinku sellaseks läheiseks.” – vanhempi 6

”Se oli semmosta rentoa, mun mielest ihan hyvä et se ei ollu mikään kalvosulkeiset.” – vanhempi 7

”Mun mielestä oli sillä lailla vapautunu ilmapiiri että varmaan ainakin tuntu että kaikilla oli tilaisuus ja mahdollisuus sanoo mitä mieltä oli.” – vanhempi 5

Kertoessaan ryhmän ilmapiiristä muutama vanhempi nostaa esiin hyvin käytännöllisiä, ryhmän järjestelyihin liittyviä tekijöitä. Esimerkiksi ryhmän kahvitarjoilun todetaan olevan merkityksellinen tekijä rennon ja vapautuneen ilmapiirin luomisen kannalta.

”Ja tietenkun saa kahvikupin käteen niin se on niinku tavallaan on kotosa olo ja semmonen.” – vanhempi 4

”Sekin on ollu kiva et siel on ollu pientä tarjoilua, sekin tuo semmosta rentoutta siihen.” – vanhempi 1

Mahdollisuus ilmaista tunteitaan vapaasti on merkityksellistä. Huumori koetaan ilmapiirin vapauttajana ja myös tärkeänä tunteiden ja kokemusten käsittelyn välineenä. Huumori tuokin osaltaan ilmapiiriin myönteisyyttä ja myös uskoa tulevaan. Haastavien asioiden keskellä kaivataan tiettyä kevennystä, ettei tilanteesta tule liian raskas, ja ettei jäädä vellomaan ikävien tunteiden vangiksi.

”Ja ehkä semmoset yhteiset naurunaiheetkin näitten nuorien niinku ajattelumaailmasta, kun se on niin niinku semmosta omanlaista. Niin on yhdessäkin sitten naurettu, vaik onkin niitä huolia. Mut sit on voitu niinku nauraakin jollekin asialle. Sekin on ihan hyvä. Niin et näistä asioista niinku selvi.” – vanhempi 8

Ryhmän ilmapiirin avoimuus, luottamuksellisuus sekä kaikkien kunnioitus toimivat eräänlaisena pohjana sille, että ryhmässä kuullut ja jaetut asiat voivat integroitua osaksi minäpystyvyysuskomuksia. Banduran (1997) mukaan minäpystyvyysuskomukset vahvistuvatkin paremmin myönteisessä ilmapiirissä.

Ryhmän toimintaperiaatteet

Ryhmän toimintaperiaatteilla on vaikutusta myös edellä kuvattuun ilmapiiriin. Murkkufoorumi-ryhmän toimintaperiaatteiden kohdalla on tärkeää huomioida, että kyse on matalan kynnyksen tukimuodosta, jonne tuleminen perustuu vapaaehtoisuuteen. Ryhmälle merkityksellinen piirre on myös se, että ohjaajana toimii kasvatus-, sosiaali- tai terveysalan ammattilainen, eli ryhmä on ammatillisesti ohjattu. Lisäksi ryhmän toimintaperiaatteisiin kuuluu, että jokainen tapaamiskerta rakentuu tietyn teeman varaan.

Ryhmän koolla on haastattelujen perusteella merkitystä ensinnäkin siltä kannalta, millaiseksi ilmapiiri koetaan, ja toisaalta myös sille, kuinka paljon näkökulmia nousee esiin. Osa vanhemmista kokee hyötyvänsä isommasta ryhmästä, jossa on tarjolla enemmän näkökulmia, mutta suurin osa arvostaa pienemmän ryhmän mahdollistamaa läheisempää ja avoimempaa ilmapiiriä.

”Kun se oli niin paljon pienempi se ryhmä ni siel niinkun tavallaan oli helpompikin puhua.” – vanhempi 4

”Et tota, kyl mä mielelläni oon pienes ryhmäs, mut sit taas isos ryhmäs tulis paljon enemmän näkökantoj ja ajatuksii. - - - No sinänsä kun se on pieni ryhmä ni sä pystyt voisko sanoo paljon paremmin puhuu niist omist asioistas.” – vanhempi 7

”Et aina vaan niinko, mitä enempi on ihmisii ni niinko sitä enempi sitä tavallaan on niitä näkökulmii katsookin sitä asiaa sitten.” – vanhempi 1

Ryhmän ohjaajan roolina vanhemmat näkevät keskustelun ohjaamisen niin, että keskustelu ”palvelee tarkoitustaan” ja pysyy ratkaisukeskeisenä eikä jää pyörimään mahdollisesti koetun ahdistuksen tai ongelmien ympärille. Ryhmän ohjaaja on aineiston perusteella varmistanut myös sen, että kaikilla on mahdollisuus kertoa oma näkemyksensä ja että ilmapiiri pysyy

kaikkien mielipidettä ja näkemystä kunnioittavana. Tässä kohtaa nousee esiin ryhmän ohjaajan rooli huolehtia siitä, että sosiaalinen vertailu tukee nimenomaan kasvatuksellisia tavoitteita, eikä siirry haitallisen arvostelun tai arvioinnin muotoon.

Banduran (1997) mukaan minäpystyvyysuskomukset vahvistuvat erityisen tehokkaasti, kun sosiaalisen vertailun funktio yhdistetään kasvatuksellisiin, kehitystä tukeviin toimiin. Murkkufoorumi-vertaisryhmän kohdalla tällaisia kasvatuksellisia näkökulmia ovat asiantuntijatiedon jakaminen nuoruuteen liittyen sekä se, että tapaamiskerrat rakentuvat teemojen varaan. Vanhemmat kokevat mielekkääksi, että tapaamisissa on tietty teema. Vanhempi 4 mainitsee, että ilman teemoja keskustelu saattaisi kulkea missä vain, eikä välttämättä palvelisi ketään. Teemojen merkitys on erityisen suuri, jos ne vastaavat niihin haasteisiin, jotka vanhemmalla ovat päällimmäisenä huolena.

”No kyl must just sit nää tämmöset vapaa-ajan tota, käytöt tai siis ne aikahommat ja sit et just niinkun miten voi, mitä uskaltaa niinku sanoo, etteikö oo sit liian ankara tai niin.” – vanhempi 6

Aineistossa nousee esiin, että Murkkufoorumi-ryhmän teemat on koettu erityisen hyödyllisiksi juuri vapaa-ajan, ihmissuhteiden sekä rajojen haasteiden kohdalla. Sen sijaan nuoren koulutuksen tukemisen haasteiden kohdalla tietoa, vinkkejä ja tukea olisi kaivattu enemmän.

Neuvoa-antavuutta ja ratkaisukeskeisyyttä tukee Murkkufoorumissa myös se, että ryhmän alussa ohjaaja johdattaa teemaan ja herättää näin siihen liittyvää keskustelua. Tämän jälkeen vanhemmilla on mahdollisuus keskustella asiasta ja lopuksi tätä yhteistä keskustelua pyritään vielä

vetämään yhteen ja löytämään toimivia ratkaisuehdotuksia ja yhteisiä näkökulmia.

”Herättäähän se ajatuksia sit kun se aloittaa ja sit kun se kertoo niinkun vaikka faktoja tai lainsäädännöstä tai tutkimustuloksista tai kokemuksista tai mihin tietynlainen käytös on johtanut tai saattaa johtaa tai. Et sieltä tulee niinkun ne faktat jotka niinkun herättää sit niitä ajatuksia. Ja sit kun jaetaan ryhmiin niin sit niitä ruvetaan niinku, ikään kuin ruotimaan. Ja sit jonkunlainen rajaus.” – vanhempi 4

”Kyl se mun mielest oli aika tärkeä se ohjaaja. Kyl se mun mielest tarvii sen. Just se et se osaa ylläpitää sitä keskustelua ja esittää niitä kysymyksiä että se pysyy se keskustelu käynnissä. Ja et kun ihmisiä on kuitenkin niin erilaisia et kun toiset on äänessä kauheesti ja toiset taas ei, niin sit pystyy niinku sillain jakamaan niitä puheenvuoroi.” – vanhempi 7

Ryhmän toimintaperiaatteista ryhmän vastavuoroisuus nousee nähdäkseni vanhemmuuden minäpystyvyyden vahvistumisen näkökulmasta yhdeksi merkittävimmistä tekijöistä. Kun vanhempi ei ole vain avun kohteena, hän voi kokea olevansa oman nuorensa asiantuntija ja vastavuoroisesti auttajana muille vanhemmille. Tärkeää ryhmässä on, että apua ja neuvoja ei tyrkytetä, vaan vanhemmille annetaan tilaa omaksua ne neuvot ja vinkit, jotka he itse kokevat hyödyllisiksi. Valmiiden toimintaohjeiden sijaan keskitytään kokemusten jakamiseen, asiantuntijatiedon tarjoamiseen ja annetaan keskustelun kautta mahdollisuus sisäistää näitä asioita paremmin ja tuoda niitä lähemmäs omaa arkea ja omaa elämää.

”Niin että mä nyt neuvon että tee nyt näin. Mun mielest siel ei ollu niinku sellasta. Mä en ainakaan kokenu. Et sit kun kaikki ku kerto niinku omastaan ni sithän sä sait ottaa sieltä sitä vinkkiä aina sitä mukaa sitten.” – vanhempi 5

”Semmonen just et annettiin toisten puhuu rauhas ja sit jos ihan selvästi tuli joku semmonen et joo on tosi tuttu juttu et mä muistan et meil oli tollanen, me tehtiin silloin näin et, et en tiä onks siit mittiä apuu tai onks te kokeillu mut meil ainaki semmonen esimerkiks autto tai ihan mitä tahansa niin. Sillai sit ehkä semmosii vinkkei tai jotaki, puolin ja toisin tuli itekin annettuu ja sanottuu ja myöskin varmaan saatu.” – vanhempi 1

”Niin koska siis eri lapsiin toimii eri asiat. Et meil kokeillaan näin ja tehään näin ja. Mut et sitä niinku, kuitenkin sit niinku, päämäärä voi olla se sama, mut eri taval vaan mennään sinne.” – vanhempi 7

Sinclairin ja Naudin (2005, 196) mukaan erityisesti vanhempien laajemmalla yhteisöllä voidaan nähdä olevan merkittävää asiantuntijuutta lastensa kehitykseen liittyen. Vertaisryhmän kautta, kokemuksellista tietoa jakamalla, vanhemmilla on mahdollisuus vaihtaa kokemuksiaan ja tällöin mahdollistuu Sinclairin ja Naudin mukaan tehokkaimmin myös vanhemman kyvykkyydentunteen kasvu. Valmiina annetut ohjenuorat ja hyvän vanhemmuuden mallit eivät anna asioiden reflektoinnin ja yhdessä pohdiskelun tavoin tilaa ja mahdollisuuksia tiedon ja kyvykkyydentunteen sisäistymiselle osaksi vanhemmuuden minäpystyvyysuskomuksia.

Ohjaajan ominaisuudet

Minäpystyvyysuskomusten vahvistumisen näkökulmasta merkitykselliseksi näyttää aineiston perusteella muodostuvan myös se, millaiseksi ohjaaja ja hänen asiantuntemuksensa koetaan. Banduran (1997, 105) mukaan minäpystyvyyskäsitteiden vahvistumiseen vaikuttaa se, kuinka paljon tiedon ja vakuuttelun tarjoajalla uskotaan olevan kokemusta alueelta ja kuinka asiantuntevana häntä pidetään.

”Ja mun mielest on hyvä niinkun, täytyy sanoo et tää ohjaaja joka on ollu nuorten kans paljon tekemisissä niin hän osaa hyvin niinku johtaa keskustelua ja herättää niinku kysymyksiä. Kyl siin varmaan on merkitystä kuka siel on vetäjänä.” – vanhempi 8

”No mä kyllä, ku mä oon tämmönen auktoriteettiuskovainen, ni musta on ollu hyvä että se on se asiantuntija. Koska niinku sitä vertaistukeahan mä saan niinku ihan muuallakin sitten. Niin tota, musta on ihana kuulla sitten asiantuntijan näkemys siihen asiaan. - - - mä niinku luotan kun se asiantuntija puhuu jostain asiasta sitten, niin et se on ainakin varmaa tietoa.” – vanhempi 5

Myös ohjaajan henkilökohtaisilla ominaisuuksilla ja tavalla tuoda itseään ja tietoa esiin on merkitystä siinä, kuinka vanhemmat kokevat hyötyneensä ryhmästä. Vanhempi 6 tuo esiin, että hänelle on ollut tärkeää, että ohjaajat ovat tuntuneet tarpeeksi helposti lähestyttäviltä ja heidän esittämänsä tieto on ollut konkreettista ja helposti siirrettävissä koskemaan myös omaa elämää. Ohjaajan lähestyttävyys ja selkokielisyys sekä konkreettisuus koettiin tärkeäksi, sen lisäksi, että ohjaaja koettiin uskottavaksi ja hänen kertomansa tieto vakuutti vanhempia.

”Mun mielest siin on ainakin tosi hyvät ollu ne vetäjät, jotka on ollu. Ja on ollu paikallisii, sillain ollu aika tavalliset ne ihmiset ja sillain, et se ei oo ollu mitään tuolta sfääreistä. Niin et se on ollu semmosta, et on voinu hyvin ajatella omallekin kohdalle.” – vanhempi 6

Vertaisten ominaisuudet

Vertaisten osalta merkittäväksi nousee, että vanhemmat kykenevät samaistumaan heidän tilanteeseensa. Käytännössä tämä tarkoittaa mahdollisimman suurta koettua samankaltaisuutta. Erityisesti lasten ikä ja sukupuoli näyttävät toimivan tärkeinä tekijöinä pohdittaessa, ovatko omat kokemukset ja näkemykset suhteutettavissa ja verrattavissa toisten vastaaviin. Tämä on linjassa aiemman tutkimuksen kanssa, sillä Banduran (1997, 87) mukaan välillisten kokemusten lähteellä on merkitystä siten, että mitä suurempi samankaltaisuus henkilöiden välillä on, sitä suurempi on myös seurattavan henkilön onnistumisten vaikutus seuraajan minäpystyvyyteen.

”Mun mielest mä sain siit keväisestä ehkä enemmän irti. Ehkä siin oli sillon sit semmosii enemmän vähän samanikästen vanhempii. Mut ei se huono nytkään oo, ei missään nimessä ei.” – vanhempi 6

”Mut sen mä muistan et siel on aika paljon keskusteltu kun useimmil on tyttö. Ni näist tyttöjen jutuist on tullu niinku vähän enempi.” – vanhempi 2

Vanhempi 2:n kohdalla muiden osallistujien lapsen sukupuolen lisäksi vaikutti se, että ryhmässä ei ollut osallistujia, joilla olisi vastaava perhetilanne kuin hänellä. Hän kertoo kuitenkin, että vaikka täysin vastaavaa tilannetta ei muilla ollut, hän sai ryhmästä paljon irti erityisesti sitä kautta, että hänen oma tilanteensa alkoi näyttäytyä myönteisempänä ja tätä kautta hänen uskonsa itseensä vanhempana kasvoi. Jo pelkästään lapsen murrosiän koetaan yhdistävän tiettyyn pisteeseen saakka, ja se luo kokemusta vertaisuudesta, vaikka perhetilanteet olisivatkin muutoin erilaiset. Viljamaan (2003; 25, 47) mukaan sosiaalinen tuki onkin tehokkainta kun henkilöt ovat samankaltaisissa elämäntilanteissa, jolloin toisen ymmärtäminen tunnetasolla on helpompaa

Osallistujaan itseensä liittyvät tekijät

Vanhemman odotuksilla ryhmää kohtaan näyttää olevan merkitystä siinä, kuinka ryhmästä on saatu tukea ja kuinka sen on koettu vahvistavan omaa vanhemmuutta. Erityisesti jos odotukset ryhmää kohtaan ovat olleet epärealistiset sen suhteen, millä tavoin ryhmä toimii, kuten vanhemman 3 tapauksessa, jää hyötykin saavuttamatta. Hän kertoo hakeneensa konkreettisia työkaluja ja yksilöllistä tukea siihen, että saisi lapsensa suhtautumaan kouluun sopivalla vakavuudella, eikä ollut sinällään kiinnostunut kuulemaan muiden kokemuksia, tai kokenut hyötyvänsä siitä, että asioita ”*haudotaan*” muiden vanhempien kanssa. Vertaisryhmä toimintamuotona ei vastannut vanhemman toiveita, vaan hän haki nimenomaan yksilöllisempää tukea, yksittäiseen asiaan.

”Et olis kaivannu jotain apuu. Niin siis niinku lähinnä et miten sä saat nuoren motivoituu et kannattaa niinku se päästötodistus hankkii. Ku mä en jaksanu enää paukuttaa päätä ja tapella sen asian kanssa. Et mä ajattelin et sielt Murkkufoorumist olis saanu, mä en tienny sitä toimintaa sit niin paljon. Et mä ajattelin et jos siel ois saanu semmost apuu et tyttö olis siel käyny esimerkiks keskustelemas jonkun kans, tieksä et se on joku ulkopuolinen ketä preppaa, potkii. Et tämmöst mä lähdin hakemaan sieltä. Koska mä en enää pystyny, ei mul ollu keinoi enää. - - - Et tämmöst lähti niinku hakemaan sieltä. Ja sen takii mä en varmaan saanutkaan sieltä mitään irti.” – vanhempi 3

Vanhempi 3 pohtii, että hän ei yleensäkkään ole elämässään kokenut tarvetta puhua kasvatukseen liittyvistä asioista, ja mikäli hänellä tällainen tarve olisi, hänellä löytyy kertomansa mukaan tuttavია, joiden puoleen kääntyä.

”Varmaan sit jotain ohjeistusta tai jotain, et se et varmasti joku saa siit ryhmästä irti et pääsee vaan niinku purkamaan itteään. Ni sillä tavalla siitä irti. Ja näkee et muillakin on samanlaisten asioiden kanssa sitä kamppailua. Mut tota, mut. Et varmasti jollekin. Mut et se ei ollu mulle.” – vanhempi 3

Vanhempi 3:n haastattelu tuo esiin, että vertaisryhmä tutkimuotona ei sovellu kaikkien vanhempien tarpeisiin – osa kaipaa yksilöllisempää tukea ja hyötyy todennäköisemmin kahdenkeskisistä vuorovaikutustilanteista ammattilaisen kanssa. Aineistoni perusteella muut vanhemmat kokivat hyötynensä ryhmästä ja ryhmällä oli myös selkeä yhteys vanhemmuuden minäpystyvyyteen.

Kaikki Murkkufoorumi-vertaisryhmään hakeutuneet vanhemmat ovat sosiaalisesti suhteellisen rohkeita. Apua uskalletaan hakea, vaikka se ei välttämättä olekaan aina helppoa. Vanhempi 4 tosin kertoo, että masennuksen voimistuttua hänellä ei ole enää samaan tapaan voimia lähteä ryhmään. Aineisto on linjassa Banduran (1997) havaintojen kanssa siitä, että vahva sosiaalinen kyvykkyudentunne ja uskallus hakeutua sosiaalsiin tilanteisiin edistävät sosiaalisten verkostojen kasvua ja niistä hyötymistä. Näin minäpystyvyyssuskomukset ja sosiaalisten verkostojen tarjoama hyöty ovat vuorovaikutuksessa, tukien toinen toistaan.

Vanhempien ryhmästä saama tuki erosi myös sen mukaan, millainen vanhemmuuden minäpystyvyyden taso vanhemmalla oli ryhmään hakeutuessaan. Tutkimuksessa hahmottui kaksi vanhempien ryhmää - vanhemmat, joiden minäpystyvyys oli heikko sekä vanhemmat, joiden minäpystyvyys oli vakiintumaton. Avaan Murkkuforumissa saadun tuen merkitystä sekä vaikuttavuutta näiden ryhmien välillä seuraavassa kappaleessa.

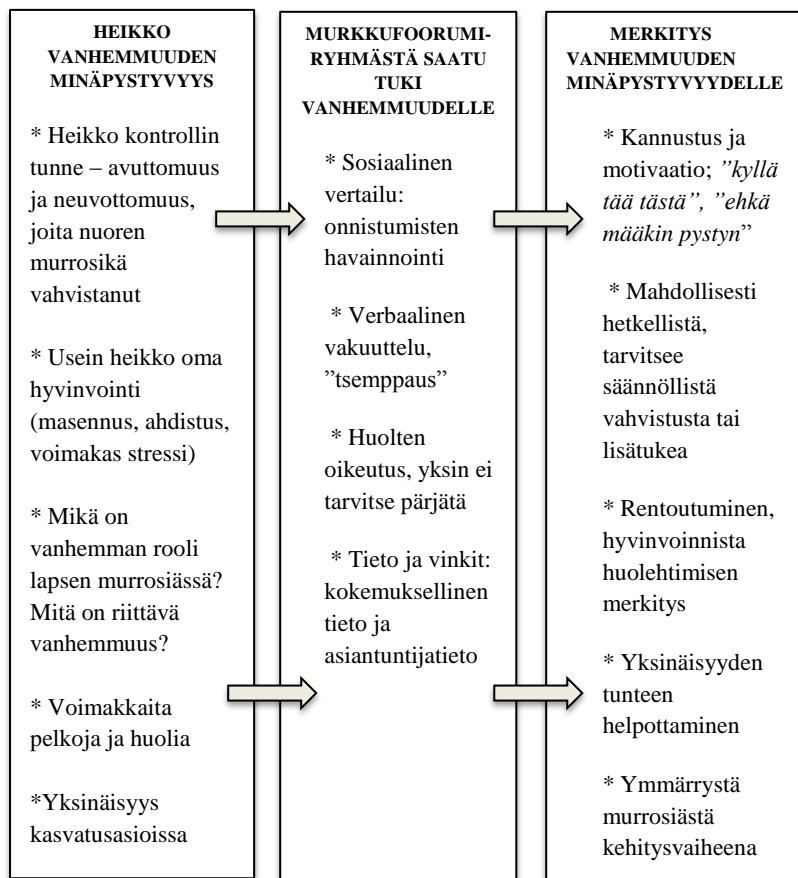
7.3. Heikko ja vakiintumaton vanhemmuuden minäpystyvyys – ryhmän kautta saatu tuki ja vahvistus

Aineistosta erottui kaksi vanhempien ryhmää – vanhemmat, joilla vanhemmuuden minäpystyvyys oli heikko ja vanhemmat, joilla minäpystyvyys oli vakiintumaton. Kuvaan tässä kappaleessa näiden ryhmien eroja Murkkuforumissa saadun tuen suhteen sekä pohdin koetun tuen merkityksellisyyttä minäpystyvyysuskomusten näkökulmasta käsin.

Kuviossa 6 on esitetty toinen vanhempien ryhmä – vanhemmat, joilla on heikko vanhemmuuden minäpystyvyys. Nämä vanhemmat, joihin haastattelun pohjalta lukeutuvat vanhemmat 1, 4, 6 ja 8 ovat hakeutuneet ryhmään, koska ovat tunteneet avuttomuuden, neuvottomuuden ja riittämättömyyden tunteita. Heistä kaikilla on suhteellisen voimakkaita pelkoja ja huolia nuorensa liittyen. Vanhempi 8 kuuluu tähän ryhmään tietyn varauksin ja hänen kohdallaan parisuhteesta saatu tuki näyttää toimivan eräänlaisena suojaavana tekijänä. Hänen kuvaamiensa, läpi haastattelun esiin nousevien, voimakkaiden pelkojen ja huolien vuoksi, jotka tuntuvat pitkälti määrittävän hänen

kokemustaan lasten murrosiästä, olen laskenut hänet tähän ryhmään.

Vanhempi 3 asettuisi koulutuksen tehtäväalueen osalta vanhemmuuden minäpystyvyydeltään tähän ryhmään, mutta koska hän ei osallistunut Murkkufoorumiin kuin kerran, eikä myöskään kokenut saaneensa ryhmästä tukea, alla olevan kuvion tulkinnat eivät ole häneen sovellettavissa. Lisäksi vanhempi 3:n puheessa oli havaittavissa vahvaa luottamusta omaan vanhemmuuteen esimerkiksi rajojen ja vapaa-ajan tehtäväalueilla. Hänellä pystyvyydentunne näytti siis vaihtelevan tehtäväkohtaisesti.

Kuvio 6: Murkkufoorumista saatu tuki ja sen merkitys kun vanhemmuuden minäpystyvyys heikko

Kuvion 6 tarkoituksena on luoda yhtenäisempää kuvaa siitä, millaiset ominaisuudet ovat aineiston pohjalta tyypillisiä

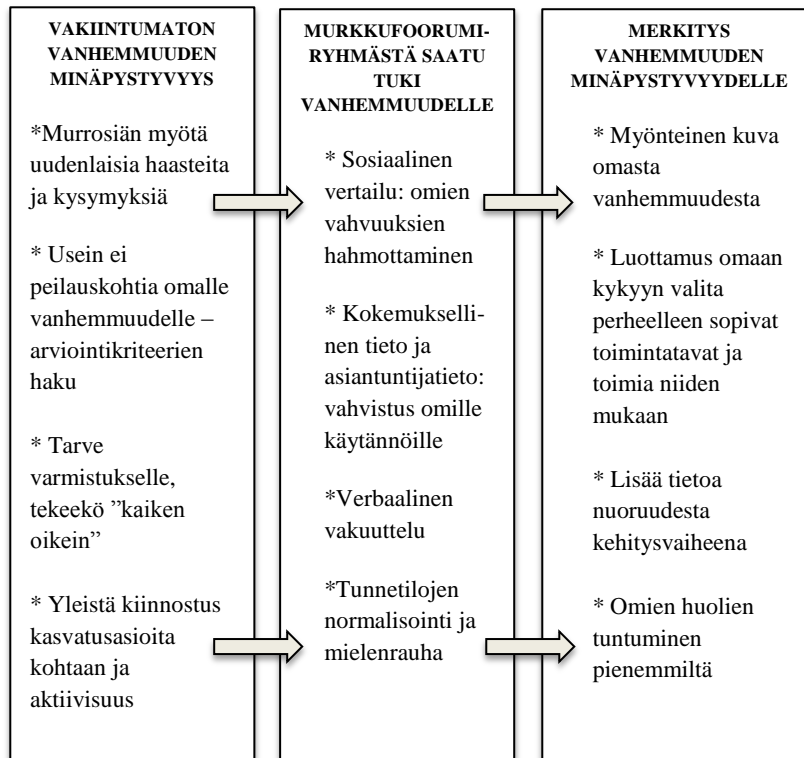
vanhemmalle, jolla on heikko vanhemmuuden minäpystyvyys, millä tavalla hän on saanut Murkkufoorumi-ryhmästä tukea ja minkälaista merkitystä tällä koetulla tuella on ollut vanhemmuuden minäpystyvyysuskomusten näkökulmasta. Näin on mahdollista hahmottaa paremmin sitä, millä tavalla osallistujan omat ominaisuudet ja elämäntilanne sekä kokemukset vaikuttavat hänen Murkkufoorumista saamaansa tukeen ja vahvistukseen.

Kun vanhemmalla on ryhmään tullessaan heikko vanhemmuuden minäpystyvyys, on pysyvän vahvistuksen mahdollistaminen huomattavasti haastavampaa. Myös ne vanhemmat, joilla kyvykkyydentunne vanhemmuudesta oli alun perin hyvin heikko kertovat kuitenkin hyötyneensä ryhmästä suuresti ja saaneensa kannustusta. Minäpystyvyys on heillä kuitenkin edelleen hyvin haavoittuvainen.

”No mun kaltasel ihmisel ni, ni tota noin niin se, ikään kuin muistutus pitäis olla jokapäiväistä.” – vanhempi 4

Vaikeimmissa tapauksissa intensiivisempi tuki onkin tarpeen ja Murkkufoorumi-vertaisryhmän kaltainen tukimuoto toimii tällöin lisätukena, muiden tukimuotojen ohella. Vanhemmille, joilla on heikko vanhemmuuden minäpystyvyys, ennakoiminen ja valmistautuminen erilaisiin haasteisiin voi olla erityisen merkityksellistä, sillä Banduran (1997) mukaan henkilö, jolla on heikko tunne henkilökohtaisesta kyvykkyydestään, kokee todennäköisesti suurempia vaikeuksia myös strategioidensa mukauttamisessa. Murrosikä aiheuttaa kehitysvaiheena uudenlaisia roolivaatimuksia ja vanhemmuuden tehtäviin liittyviä haasteita ja pakottaa muovaamaan kasvatuksellisia periaatteita. Tästä syystä näkisin, että tuki vanhemmuudelle murrosiän aikoihin on merkityksellistä ja tärkeää – myös niiden vanhempien kohdalla, joilla ei ole nuoreen liittyen varsinaisia suurempia huolenaiheita.

Toisen aineistossa erottuvan vanhempien ryhmän muodostavat ne vanhemmat, joilla käsitys omasta vanhemmuuden minäpystyvyydestä on vielä vakiintumaton – vanhemmat 2, 5 ja 7. He ovat kokeneet muutoksia vanhemmuudessaan lapsen murrosiän myötä ja punnitsevat ja arvioivat uudelleen omaa vanhemmuuttaan sekä hakevat peilaamiskohtaa näille pohdinnoilleen. Kuviossa 7 on koottu tekijöitä, jotka ovat aineiston pohjalta tyypillisiä vanhemmille, joilla on vakiintumaton käsitys minäpystyvyydestään sekä heidän kokeemansa tukea Murkkufoorumi-vertaisryhmässä ja sen merkitystä vanhemmuuden minäpystyvyyssuskomuksille.

Kuvio 7: Murkkufoorumista saatu tuki ja sen merkitys kun vanhemmuuden minäpystyvyys vakiintumaton

Banduran (1997) mukaan välillisten kokemusten merkitys minäpystyvyyssuskomusten vahvistamisessa on erityisen suuri, kun havainnoijan käsitys kyvykkyydestään on vielä epävakaa ja

vakiintumaton. Tämä näkyy haastatteluissa siten, että ne vanhemmat, jotka kertovat lähteneensä ryhmään hakemaan vahvistusta omille ajatuksilleen ja varmistamaan, ovatko tehneet kaiken oikein, ovat saaneet ryhmän kautta selkeää vahvistusta omalle kyvykkyydentunteelleen.

”Nimenomaan tukenu omia näkemyksiä, mistä ollut epävarma. - - - oli nyt hyvä saada just se vahvistus, ja selkee vahvistus. - - - Ja se oli mulle niinku tarpeen.” – vanhempi 5

Haastateltavista ei hahmottunut vanhempia, joilla olisi vahva vanhemmuuden minäpystyvyys. Tämä voi johtua useasta eri tekijästä. Itse tulkitseen asian niin, että vanhemmilla, jotka ovat hakeutuneet Murkkufoorumiin, on usein kokemus siitä, että he tarvitsevat vahvistusta vanhemmuudelleen ja kaipaavat lisää tietoa, varmuutta tai mahdollisuutta hahmottaa ja peilata omaa vanhemmuuttaan. Vanhemmat, joilla on hyvin vahva vanhemmuuden minäpystyvyys, eivät välttämättä samaan tapaan hakeudu Murkkufoorumin kaltaiseen vertaisryhmään. On kuitenkin korostettava, että monella niistä vanhemmista, jotka asettuvat aineiston perusteella vanhemmuuden minäpystyvyydeltään vakiintumattomien ryhmään on haastattelun perusteella ollut lapsen aikaisemmissa kehitysvaiheissa varmuutta vanhemmuudestaan, ja epävarmuus sekä kontrollin tunteen menettämisen pelko voivat hyvin olla ohimeneviä tuntemuksia.

Yhteistä molemmille vanhempien ryhmille on, että he näkevät Murkkufoorumi-ryhmällä tärkeän ennaltaehkäisevän vaikutuksen. Halutaan varautua, valmistautua ja ennakoita. Mahdollisuus tähän tuntuu tarjoavan tukea myös vanhemman kyvykkyydentunteelle vanhemmuudessaan, koska se antaa valmiuksia sopeutua erilaisiin haasteisiin. Banduran (1997, 2) mukaan ihmisellä onkin tarve pohtia jo ennakkoon haasteita ja voimavarojaan niiden suhteen.

”Et ei tarvii olla niin et täytyy olla jo se rikosrekisteri odottamas tos noin niinku oven takan et ennen ku voi hakee apuu. Et mä ainakin haluaisin et se on niinku estettävis just sil kaikel et ei ikinä tapahdu edes mitään pahaa.” – vanhempi 1

”Kyl mun mielestä tarvitaan tietoa murrosiästä. Haluan lisää vaan koska liikaa ei voi mun mielestäni koskaan tietää asioist. Et tota, parempi niinku varautuu kaikenlaiseen, eri tilanteisiin. Et tietää miten toimia jos tulee jotakin. Ehkä se, se voi olla semmost et haluaa olla niinku varautunu ja täytyy kaikest tietää, vähän suunnitella. Mä halusin niinku valmistautua et jos tulee jotain ongelmia, niin mä ymmärtäisin paremmin. --- Mut ihan tänne Murkkufoorumiin mä tulín sitä varten et mä kuulen millast toisil on ja mitä mahdollisesti on tulossa, koska Murkkuforumis käy vähän eri ikäisten nuorten vanhempia.” – vanhempi 2

”Kun mul on niitä lapsia tulos sielt murkkuikään vielä muitakin niin tiedäks semmost ennakoimista.” – vanhempi 7

Aineistoni perusteella ei voi vetää suoraa johtopäätöstä siitä, ennakoiko valmistautuminen murrosikään tietoa hankkimalla vahvempaa minäpystyvyyttä, kuten Coleman ja Karraker (1998, 65) esittävät lastaan odottavien äitien kohdalla. Näyttäisi siltä, että tiedon hankkiminen ja mahdollisuus ennakoida luovat vanhemmille rauhallisemman olon ja luottamusta kykyynsä kohdata haasteita. Todennäköisesti myös kokemukset tulevat tällöin muodostumaan myönteisemmiksi, ja näin tukevat ennestään kyvykkyydentunnetta vanhemmuudessa.

Vanhempi 8 tuo esiin, että Murkkufoorumi on hyödyllinen vanhemmille jo aikaisessa vaiheessa, ennen kuin murrosikä välttämättä on edes pahimmillaan päällä. Hän näkeekin, että Murkkufoorumi voisi olla tärkeä ennaltaehkäisevä palvelumuoto, joka tukee vanhemmuutta valmistamalla kohtaamaan murrosiän haasteita.

”Joo olis voinu jo aikaisemminkin olla hyvä vaihe mennä. Et voi olla et sillon vasta alko sitten tää ryhmä. Niinku et mä ajattelen et mä olisin voinu kaivata tämmöstä sit jo vuotta aikasemmin. Et sillon kun mun vanhin poika oli kuudennella. Et kyllä mun mielestä kuudesluokkalaisest ylöspäin lukiolaiseen tai tämmöseen ammattikoululaiseen asti. - - - Kyl mä jotenkin niinku uskoisin, et kun tietäis mitä murrosiässä oikein niinku tapahtuu. Tietenkin fysiologisesti ja mut tällain niinku henkisestikin kun pitää irrottautua

niistä vanhemmista. Et kyl tieto olis ihan hyvä. Et se mitä tää Murkkufoorumi voi just tehdä, niin antaa sitä tietoa.” – vanhempi 8

8. JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimukseni vahvistaa käsitystä siitä, että vanhemmat kaipaavat tukea ja vahvistusta vanhemmuudelleen myös lapsen tullessa murrosikään. Vaikka vanhemmuus ja suhde nuoreen ovatkin jatkumoa aikaisemmista yhteisistä vuosista, tuo murrosikä mukanaan kehitysvaiheeseen kuuluvia haasteita, jotka heijastuvat koko perheeseen – myös vanhemman tehtäviin sekä koettuihin haasteisiin. Osa vanhemmista kokee, että tuki on jopa tarpeellisempaa nyt lapsen ollessa murrosiässä.

”Mut uskon et tää on just semmonen haastava ikä mihin ihmiset kaipaa niinkun tukea. Luulis et niin päin.” – vanhempi 8

Murrosiästä saatavissa oleva tieto on usein ristiriitaista, samoin odotukset murrosikää kohtaan (Rönkä ym. 2002, 66–67). Tämä näkyy haastattelemissani vanhemmissa epävarmuuden tunteina. Vanhemmat haluavat olla vastuullisia ja tehdä asioita ”oikein” (vrt. *kasvatuksen ammatillistuminen*, Alasuutari 2003) edistääkseen nuoren kasvua ja kehitystä. Vahvan vanhemmuuden minäpystyvyyden kannalta on tärkeää, että vanhempi saavuttaa kokemuksen siitä, että hän on myös itse asiantuntija omaan nuoreensa liittyvissä asioissa ja saa luottamusta ja vahvistusta omille toimintatavoilleen sekä uskoa kykyynsä mukautua eri tilanteiden mukanaan tuomiin vaatimuksiin.

Colemanin ja Karrakerin (1998, 50) mukaan vanhemmalla on tärkeää olla tietoa ikävaiheeseen sopivista kasvatuksellisista menetelmistä. Murkkufoorumi-vertaisryhmän kautta vanhemmat kertovat saaneensa tietoa nuoruudesta kehitysvaiheena. Vanhemmilla, joilla on heikko minäpystyvyys, saatu tieto on lisännyt ymmärrystä murrosiästä ajanjaksona ja

auttanut hahmottamaan paremmin, miksi oma nuori käyttäytyy tietyllä tavalla. Tämä on osaltaan helpottanut vanhempien kokemaa riittämättömyyden ja syyllisyyden tunnetta. Niillä vanhemmilla, joilla käsitys minäpystyvyydestä on ollut vakiintumattomampi, tieto on toiminut tukena omille kasvatuksellisille ratkaisuille ja vahvistanut myönteistä käsitystä itsestä kasvattajana.

Colemanin ja Karrakerin (1998, 79) mukaan tukimuodon kautta on tärkeää tarjota vanhemmalle tiedon lisäksi rohkaisua ja tukea kyvykkyydentunteelle vanhemmuudessaan. Vanhemmat, joilla kyvykkyydentunne vanhemmuudesta on ollut vakiintumaton, ovat saaneet ryhmän kautta mahdollisuuden hahmottaa vahvuuksiaan ja ovat alkaneet nähdä vanhemmuutensa hyvin myönteisesti. He kuvaavat haastattelussa, että ovat nyt tyytyväisiä siihen, kuinka ovat toimineet. He ovat saaneet vahvistusta ja varmistusta vanhemmuudelleen ja uskoa siihen, että heillä on kyky mukauttaa ohjeita ja tietoa omaan perheeseensä ja nuorelleen sopiviksi.

Myös vanhemmat, joilla vanhemmuuden minäpystyvyys on heikko, ovat saaneet ryhmässä kannustusta ja motivaatiota yrittää. He ovat saaneet tukea erityisesti siten, että ovat ymmärtäneet oman hyvinvointinsa merkityksen myös vanhemmuuden näkökulmasta ja oppineet tulkitsemaan paremmin nuoren itsessään herättämiä tunnetiloja ja reagoimaan niihin tarvittaessa ottamalla aikaa myös itselleen. Syyllisyyden tunteiden helpottaminen sekä se, että omat huolet on otettu tosissaan ja niitä on pidetty oikeutettuina, ovat vahvistaneet uskoa siihen, että apua on saatavilla eikä yksin tarvitse pärjätä. Myönteisempi suhtautuminen tulevaisuuteen näkyy aineistossa toivonpilkahduksina siitä, että pelot ja huolet eivät välttämättä käykään toteen ja että myös itsellä on mahdollisuudet vaikuttaa nuoren kehitykseen ja kasvuun.

Banduran (1997) mukaan henkilön, jolla on heikko minäpystyvyys, on erityisen vaikeaa muokata strategioitaan ja sopeutua muutokseen. Murrosikä asettaa tällaisia sopeutumiseen ja muutokseen liittyviä haasteita, joten minäpystyvyysuskomusten vahvistaminen murrosikäisten nuorten vanhempien kohdalla on ensiarvoisen tärkeää. Haastattelujen perusteella murrosiän kehitykselliset muutokset aiheuttavat haasteita erityisesti vanhemman luottamukselle kykyensä edistää ja tukea nuoren kasvua *ihmissuhteiden, rajojen, vapaa-ajan* sekä *koulutuksen* tehtäväalueilla. Kaikilla näistä tehtäväalueista muutoksen punaisena lankana kulkee nuoren itsenäistyminen. Itsenäistymisen sopivan tahdin ja kehitysvaiheeseen sopivien vastuun ja oikeuksien rajojen löytäminen asettavat haasteita.

Nuoren koulutukseen liittyvät tekijät näyttäytyvät aineiston perusteella merkittävänä huolenaiheina vanhemmille. Näyttää myös siltä, että koulu ei yksinään kykene vastaamaan näihin koettuihin haasteisiin ja huoliin. Osalla vanhemmista kyse on ehkä siitä, ettei opettajaa koeta tarpeelliseksi häiritä, jos koulu kuitenkin sujuu nuorella suhteellisen hyvin. Aina suhteet kouluun eivät myöskään ole sellaiset, että vanhemmat kokisivat olevansa yhteistyökumppaneita. Voisikin olla hyödyllistä tarjota vanhemmille mahdollisuus jakaa näitä nuoren koulunkäyntiin liittyviä ajatuksiaan muiden vanhempien kanssa ja saada tätä kautta vinkkejä, tukea ja vahvistusta myös tällä haasteiden alueella. Tulkiten vanhempien kerronnan perusteella, että nuoren koulutukseen liittyvät huolet korostuvat epävarmoina taloudellisina aikoina, kun halutaan varmistua siitä, että nuori saa jatko-opiskelupaikan ja sijoittuu tulevaisuudessa työmarkkinoille.

Vanhemmilla on erilaiset voimavarat ja resurssit kohdata murrosiän mukanaan tuomia vanhemmuuden haasteita.

Tutkimukseni perusteella arjessa merkityksellisiksi nousevat Belskyn (1984) luokittelemat vanhemmuutta määrittävät tekijät – vanhemman oma psykologinen hyvinvointi, sosiaaliset verkostot sekä nuoren ominaisuudet. Vanhemmuuden minäpystyvyyttä uhkaavat aineiston perusteella erityisesti vanhemman masennus, ahdistus sekä voimakas ja jatkuva stressi. Tämä on linjassa myös aikaisemman tutkimuksen kanssa (Coleman & Karraker 1998; Gondoli & Silverberg 1997). Murkkufoorumitapaamisten jälkeen vanhemmat ovat kokeneet olonsa ainakin hetkellisesti rentoutuneeksi ja vapautuneeksi ja luottaneet siihen, että kaikki järjestyy. Murkkufoorumin kaltainen vertaisryhmä voikin toimia vanhemman hyvinvoinnin tukena, mutta luonnollisesti masennuksen tai voimakkaamman ahdistuksen yhteydessä rinnalle tarvitaan myös intensiivisempää tukea ja apua.

Sosiaalisten verkostojen osalta erityisen merkityksellistä minäpystyvyyssuskomusten rakentumisen kannalta on aineistoni perusteella kasvatusvastuun jakaminen ja parisuhteessa saatu tuki sekä yleinen luottamus avun ja tuen saantiin. On tärkeää, että sosiaaliset verkostot vastaavat vanhempien tarpeisiin (*”goodness-of-fit”*, French ym. 1974). Osa vanhemmista kokee nuorensa kasvatukseen liittyen yksinäisyyttä, vaikka heillä on ihmisiä ympärillään. He kaipaavat mahdollisuutta kertoa tuntemuksistaan avoimesti ja jakaa niitä vastaavaa kokeneiden kanssa. Avautuakseen tunteistaan vanhemmat odottavat vastapuolelta riittävää samankaltaisuutta ja haluavat varmistua siitä, että vastapuolellakin on haasteita. Jos koetaan, että toisilla ei ole ongelmia, ei omiakaan haasteita haluta paljastaa. Murkkufoorumi-vertaisryhmä onnistuu haastattelujen perusteella paikkaamaan juuri tällaista koettua yksinäisyyttä ja yhteisöllisyyden puutetta.

Nuoren ominaisuuksien osalta erityisen merkityksellisiksi nousevat vanhemman tulkinta nuoren avoimuudesta, vastaanottavaisuudesta ja luotettavuudesta. Tämä on linjassa Bogenschneiderin ym. (1997) tutkimuksen tulosten kanssa. Vanhemmat tuovat itse esiin ulkopuolisilta nuoresta saamaansa palautetta ja tulkitsevat tällaisen palautteen määrittävän vanhemman kokemusta myös omasta kyvykkyydestään vanhempana. Myönteinen palaute nuoren hyvästä käytöksestä näyttää toimivan vanhemmuuden minäpystyvyyden tukena, kun taas negatiivinen palaute voi, erityisesti toistuessaan, horjuttaa vanhemman kuvaa omasta pystyvyydestään. Haastatteluissa nousee selkeästi esiin, että vanhemmat tulkitsevat omaa riittävyttään ja kyvykkyyttään nuoren käytöksen ja kehityksen pohjalta. Vanhemmuus ja siinä ”onnistuminen” määrittävätkin todennäköisesti voimakkaasti vanhemman kuvaa itsestään ja arvostaan.

Aineistossa nousee esiin vanhempien pelko huonoksi vanhemmaksi leimautumista mikäli he myöntävät olevansa epävarmoja ja kaipaavansa tukea. Individualistisessa kulttuurissa korostetaan yksilön vastuuta ja yksinpäjäämisen eetos on vahva. Murrosikäisten vanhemmille suunnattu tuki on myös uudempi asia kuin pikkulasten vanhemmille kohdistettu, ja muutamat vanhemmista pohtivat tämän vaikuttavan siihen, että vanhemmilla kestää aikansa löytää tiensä Murkkufoorumi-ryhmiin.

Vanhemmille on tärkeää havaita, että Murkkufoorumi on todella tarkoitettu kaikille vanhemmille – taustalla ei tarvitse olla valmiita ongelmia. Juuri ennalta asetettujen kriteerien puuttuminen ryhmään pääsemiseksi on nähdäkseni hyödyllistä myös minäpystyvyyden tukemisen näkökulmasta. Vanhempi voi osallistua ryhmään omien huoliensa ja kiinnostuksensa pohjalta joutumatta leimautumaan ”ongelmaiseksi” tai

riittämättömäksi vanhemmaksi. Tätä rajanvetoa korostetaan myös haastatteluissa. Esimerkiksi vanhempi 8 toteaa, että ”ajattelee, että me ollaan ihan tavallinen perhe”. Samoin vanhempi 5 linjaa, kenelle Murkkufoorumi hänen mielestään sopii.

”Mun mielestä se sopii nimenomaan niinku kaikille, että se ei rajaa millään tavalla niinkun ketään vanhempia pois. Siellä voi olla äitejä ja isejä, just se että ei tarvii, nää munkin niinkun isot ongelmat mitkä nyt ei niin kauheen isoja ollu, et vois tulla sinne. Että tää olis niinku kaikille tavallisille ihmisille.” – vanhempi5

Matalan kynnyksen tukimuotona Murkkufoorumi-vertaisryhmän toiminta-ajatukseseen liittyy myös ennaltaehkäisevyys. Vanhemmat tuovat esiin, että heillä on tahtoa ja tarvetta varautua ennalta murrosiän mukanaan tuomiin haasteisiin. He haluavat saada tietoa nuoruuden kehitykseen liittyen ja kuulla kokemuksia eri-ikäisten nuorten vanhemmilta siitä, millaista murrosikä voi olla. Murrosikään ja nuoruuteen liittyy paljon negatiivisia stereotypioita ja nämä heijastuvat myös vanhempien pelkona ja huolina. Vanhemmat kuvaavat, että ryhmään osallistumisen myötä tällaiset huolet ovat osaltaan helpottaneet ja murrosikä on kyetty näkemään yhtenä kehitysvaiheena muiden joukossa. Ennalta varautuminen ja itsensä ”valmentaminen” lisäävät myös vanhempien varmuutta ja luottamusta kykyynsä selviytyä tulevista haasteista. Vahvemmallalla itseluottamuksella ja myönteisellä asenteella varustettu vanhempi saa todennäköisemmin arjessaan enemmän onnistumisen kokemuksia.

Varautuminen ja valmentautuminen ennakoon voi myös estää tilanteiden ajautumista kriisiin tai ongelmiin, kun tukea saadaan ajoissa. Tuki vanhemmuuden minäpystyvyydelle ammatillisesti ohjatun vertaisryhmän avulla on myös taloudellisesta näkökulmasta katsottuna tehokkaampaa kuin ongelmien korjaaminen jälkikäteen. Julkisuudessa puhutaan paljon nuorten

pahoinvoinnista – nuoret tarvitsevat vahvaa ja hyvinvoivaa vanhempaa, joka luottaa itseensä ja uskaltaa olla aikuisena.

”Yleensä ihan tämmösis yksityisasiois tai tää ennaltaehkäseminen on niinkun mun mielestä yhtä tärkeä kun muis yhteiskunnallisissa asiois. Kun nykyään niin paljon joudutaan korjaamaan jälkikäteen ni olis niinku painopiste saatava siihen et ennalt koitettais ehkästä ja hoitaa asioit.” – vanhempi 2

Vanhemmat, joilla on vahvempi vanhemmuuden minäpystyvyys kertovat nuorestaan myönteisempään sävyyn ja kuvaavat myös arkeaan valoisammin. Toki kaikilla vanhemmilla on haasteensa, mutta suhtautumisessa niihin on eroa vanhempien välillä. Heikko minäpystyvyys saa vanhemman keskittymään epäonnistumisiin ja alentaa myös koettua tyytyväisyyttä vanhemmuudessa. Toisaalta vaikeat haasteet ja elämäntilanteet asettavat vanhemmuuden minäpystyvyyden kovalle, ja heikko minäpystyvyys voi olla myös seurausta tällaisista tekijöistä.

Tutkimukseni perusteella uskon, että Murkkufoorumin kaltaisella ammatillisesti ohjatulla vertaisryhmällä voidaan tukea vanhemmuuden minäpystyvyysuskomuksia ja tätä kautta edistää sekä vanhemman omaa hyvinvointia että myös tukea vanhempi-nuorisuhdetta. Ryhmän toimivuuden kannalta nousee merkitykselliseksi, että, kuten Murkkufoorumissa, jokaisen kertomaa kunnioitetaan eikä ketään arvostella tai arvioida. Jokaisella on oikeus omaan kokemukseensa, hyvä vanhempi voi olla monella tavoin ja epävarmuus tai suuttumuksen tunteet eivät tee vanhemmasta epäonnistunutta. On tärkeää, että vanhemmat eivät jää siihen uskoon, että muilla menee aina hyvin ja vain heillä on ongelmia. Omat huolet kasautuvat ja alkavat tuntua raskailta kantaa, jos niitä ei voi jakaa muiden kanssa.

Jatkossa on tärkeää kartoittaa laajemmalta joukolta murrosikäisten nuorten vanhempia heidän kokemiaan vanhemmuuden haasteita. Tätä kautta voidaan arvioida niitä tekijöitä, jotka Suomessa muodostuvat laajemman aineiston perusteella merkityksellisiksi murrosikäisten nuorten vanhemmilla kyvykkyydentunteen rakentumisessa. Minäpystyvyyssuskomusten mittaamiseksi olisi myös hyvä luoda Suomen oloihin, murrosikäisten nuorten vanhemmille, soveltuva mittari. Ennen kaikkea koen tärkeäksi, että murrosikäisten nuorten vanhempien omaa ääntä saadaan laajemmin esiin – millaista tukea he kaipaavat ja kuinka he kokevat vanhemmuutensa. On myös tärkeää kartoittaa, millaisia tukimahdollisuuksia voitaisiin tarjota niille vanhemmille, jotka eivät koe vertaisryhmätoimintaa itselleen sopivaksi. Haasteellisinta, mutta samalla myös erittäin merkityksellistä, on pohtia, kuinka tavoittaa ne vanhemmat, jotka kaipaavat tukea, mutta eivät joko uskalla hakea apua tai eivät ole saaneet tällaisista mahdollisuuksista tietoa.

Toivon, että tutkimukseni nostaa esiin tätä tärkeää ja vähän tutkittua aluetta ja myös innostaa jatkotutkimukseen aiheen parissa. Colemanin ja Karrakerin (1998, 49) mukaan vanhemmuuden minäpystyvyyssuskomuksia koskevaa tietoa ja sovelluksia hyödyntämällä voidaan saada lisää tietoa ennaltaehkäisevään työhön nuorten vanhempien parissa. Olen omassa tutkimuksessani pyrkinyt nostamaan esiin tällaisia ennaltaehkäisevän työn kannalta tärkeitä näkökulmia ja toivon, että olen kyennyt välittämään haastattelemieni vanhempien näkemyksiä siitä, millaista tukea nuorten vanhemmat itse toivovat ja mitkä asiat ovat heidän kohdallaan olleet merkityksellisiä.

Murrosikäisten nuorten vanhemmat ovat ne, joilla on enemmän vaikutusta omiin nuoriinsa kuin kenelläkään muulla aikuisella –

samalla he ovat kuitenkin myös ne, joiden voimat ja usko ovat usein kovilla (Goodnow & Collins 1990). Heille on tärkeää kokea, etteivät he ole huoliensa ja tunteidensa kanssa yksin eikä yksin tarvitse pärjätä. Tämän olisi hyvä näkyä käytännössä niin, että vanhemmat tietävät, mistä apua ja tukea on tarvittaessa saatavilla oman huolen ja tarpeiden pohjalta, ilman ulkopuolisten asettamia tiukkoja kriteerejä. Voi myös olla, että vanhemmat saavat lapsen tullessa murrosikään vain vähän myönteistä palautetta omalle vanhemmuudelleen, juuri kun kaipaisivat sitä kovasti. Kovan vastuun korostamisen sijaan on tärkeää, että vanhemmille annetaan palautetta myös heidän onnistumisistaan ja vakuutetaan heitä siitä, että heillä itsellään on kyky ja mahdollisuudet toimia parhaana mahdollisena vanhempana omalle nuorelleen.

LÄHTEET

Aalberg, V. & Siimes, M. A. 2007. Lapsesta aikuiseksi. Nuoren kypsyminen naiseksi tai mieheksi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Nemo.

Alasuutari, M. 2003. Kuka lasta kasvattaa? Vanhemmuuden ja yhteiskunnallisen kasvatuksen suhde vanhempien puheessa. Helsinki: Gaudeamus.

Ardelt, M. & Eccles, J.S. 2001. Effects of mothers' parental efficacy beliefs and promotive parenting strategies on inner-city youth. *Journal of Family Issues* 22 (8), 944–972.

Arnett, J.J. 1999. Adolescent storm and stress, reconsidered. *American Psychologist* 54 (5), 317–326.

Bandura, A. 2006. Guide for constructing self-efficacy scales. Teoksessa Urdan, T. & Pajares, F. (toim.) *Self-efficacy beliefs of adolescents*. Charlotte: Information Age Publishing, 307–337.

Bandura, A. 1997. *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: W. H. Freeman.

Bandura, A. 1982. Self-efficacy mechanism in human agency. *American Psychologist* 37 (2), 122–147.

Bandura, A. 1977. Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review* 84 (2), 191–215.

Bates, J. 1980. The concept of difficult temperament. *Merrill-Palmer Quarterly* 26 (4), 299–319.

Belsky, J. 1984. The determinants of parenting: A process model. *Child Development* 55 (1), 83–96.

Bloomfield, L. & Kendall, S. 2007. Testing a parenting programme evaluation tool as a pre- and post-course measure of parenting self-efficacy. *Journal of Advanced Nursing* 60 (5), 487–493.

Bogensneider, K. & Small, S.A. & Tsay, J.C. 1997. Child, parent and contextual influences on perceived parenting competence among parents of adolescents. *Journal of Marriage and the Family* 59 (2), 345–362.

Cacciatore, R. 2005. Aika ja jaksaminen nuorten perheissä. Teoksessa Syrjälä, J. (toim.) *Vahva vanhemmuus – Paras tuki nuoren kasvuun*. Helsinki: Väestöliitto, 29–41.

Coleman, J. C. 1997. The parenting of adolescents in Britain today. *Children & Society* 11 (1), 44–52.

Coleman, P.K. & Karraker, K.H. 2000. Parenting self-efficacy among mothers of school-age children: Conceptualization, measurement and correlates. *Family Relations* 49 (1), 13–24.

Coleman P.K. & Karraker K.H. 1998. Self-efficacy and parenting quality: Findings and future applications. *Developmental Review* 18 (1), 47–85.

Conger, R.D., Patterson, G.R., & Ge, X. 1995. It takes two to replicate: A mediational model for the impact of parents' stress on adolescent adjustment. *Child Development* 66 (1), 80–97.

Cui, M. & Donnellan M, B. 2009. Trajectories of conflict over raising adolescent children and marital satisfaction. *Journal of Marriage and Family* 71 (3), 478–494.

Cummings, E.M., Keller, P.S. & Davies, P.T. 2005. Towards a family process model of maternal and paternal depressive symptoms: exploring multiple relations with child and family

functioning. *The Journal of Child Psychology and Psychiatry* 46 (5), 479–489.

Cutrona, C.E. & Troutman, B.R. 1986. Social support, infant temperament, and parenting self-efficacy: a mediational model of postpartum depression. *Child Development* 57 (6), 1507–1518.

Dencik, L. 1989. Growing up in the post-modern age: On the child's situation in the modern family, and on the position of the family in the modern welfare state. *Acta Sociologica*. 32 (2), 155–180.

Donovan, W.L., Leavitt, L.A. & Walsh, R.O. 1990. Maternal self-efficacy: Illusory control and its effect on susceptibility to learned helplessness. *Child Development* 61 (5), 1638–1647.

Engfer, A. 1988. The interrelatedness of marriage and the mother-child relationship. Teoksessa Hinde, R. & Stevenson-Hinde, J. (toim.) *Relationships within families*. Oxford University Press, 104–118.

French, J., Rodgers, W. & Cobb, S. 1974. Adjustment as person-environment fit. Teoksessa Coelho, G., Hamburg, D. & Adams, J. (toim.) *Coping and adaptation*. New York: Basic, 316–333.

Gondoli D.M. & Silverberg S.B. 1997. Maternal emotional distress and diminished responsiveness: The mediating role of parenting efficacy and parental perspective taking. *Developmental Psychology* 1997 (33), 861–868.

Goodnow, J. & Collins, A. 1990. *Development according to parents: The nature, sources and consequences of parents' ideas*. Hove: Laurence Erlbaum.

Gross, D., Conrad, B., Fogg, L. & Toker, S. 1995. The efficacy of parent training for promoting positive parent-toddler relationships. *Research in Nursing and Health* 18 (6), 489–499.

Grotevant, H.D. 1998. Adolescent development in family contexts. Teoksessa Damon, W. & Eisenberg, N. (toim.) *Handbook of child psychology, volume 3: Social, emotional and personality development*, 5. painos. New York: Wiley, 1097–1150.

Hess, C.R., Teti, D.M. & Hussey-Gardner, B. 2004. Self-efficacy and parenting of high-risk infants: The moderating role of parent knowledge of infant development. *Journal of Applied Developmental Psychology* 25 (4), 423–437.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2010. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Janhonen, S. & Nikkonen, M. (toim.) 2003. Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteessä. Helsinki: WSOY.

Jones, T.L. & Prinz, R.J. 2005. Potential roles of parental self-efficacy in parent and child adjustment: A review. *Clinical Psychology Review* 25 (3), 341–363.

Junttila, N., Vauras, M. & Laakkonen, E. 2007. The role of parenting self-efficacy in children's social and academic behavior. *European Journal of Psychology of Education* 22 (1), 41–61.

Juvakka, E. 2005. Riittävän hyvä riittää. Teoksessa Syrjälä, J. (toim.) *Vahva vanhemmuus – Paras tuki nuoren kasvuun*. Helsinki: Väestöliitto, 21–28.

Jyrkämä, O. 2010. Vertaistukiryhmä käyntiin! Teoksessa Laatikainen, T. (toim.) Vertaistoiminta kannattaa. Helsinki: Asumispalvelusäätiö Aspa, 25–49.

Kaimola, K. 2005. Koti terveen itsetunnon harjoittelukenttänä. Teoksessa Syrjälä, J. (toim.) Vahva vanhemmuus – Paras tuki nuoren kasvuun. Helsinki: Väestöliitto, 11–19.

Kakihara, F., Tilton-Weaver, L., Kerr, M. & Stattin, H. 2010. The relationship of parental control to youth adjustment: do youths' feelings about their parents play a role? *Journal of Youth and Adolescence* 39 (12), 1442–1456.

Kerr, M., Stattin, H. & Burk, W.J. 2010. A reinterpretation of parental monitoring in longitudinal perspective. *Journal of Research of Adolescence* 20 (1), 39–64.

Kerr, M., Stattin, H. & Trost, K. 1999. To know you is to trust you: Parents' trust is rooted in child disclosure of information. *Journal of Adolescence* 22 (6), 737–752.

Korhonen, M. 2008. Kuri- ja kuuliaisuuskuultuurista keskustelu- ja neuvottelukulttuuriin. Power Point-esitys: SYVE-Seminaari 12.9.2008. Joensuu.

Korhonen, M. 1999. Isyyden muutos. Keski-ikäisten miesten lapsuuskokemukset ja oma vanhemmuus. Joensuun yliopisto.

Krishnakumar, A. & Buehler, C. 2000. Interparental conflict and parenting behaviors: A meta-analytic review. *Family Relations* 49 (1), 25–44.

Kuuskoski E. 2003. Vertaistoiminta osana ihmisyyttä. Teoksessa Niemelä J. & Dufva, V. (toim.) Hyvinvoinnin arjen asiantuntijat. Sosiaali- ja terveysjärjestöt uudella vuosituohannella. Jyväskylä: PS-kustannus, 30–39.

Laimio, A. & Karnell, S. 2010. Vertaistoiminta – Kokemuksellista vuorovaikutusta. Teoksessa Laatikainen, T. (toim.) Vertaistoiminta kannattaa. Helsinki: Asumispalvelusäätiö Aspa, 9–19.

Lutz, W.J. & Hock, E. 2002. Parental emotions following the birth of the first child: Gender differences in depressive symptoms. *American Journal of Orthopsychiatry* 72 (3), 415–421.

Maddux, J.E. & Gosselin, J.T. 2012. Self-Efficacy. Teoksessa Leary, M.R. & Tangney, J.P. (toim.) *Handbook of self and identity*. New York: Guilford Press, 198–224.

Nylund, M. 1999. Oma-apuryhmät välittäjinä arjessa. Teoksessa L. Hokkanen, P. Kinnunen ja M. Siisiäinen (toim.) *Haastava kolmas sektori*. Jyväskylä: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto, 98–110.

Olson, D. H., McCubbin, H., Barnes, H. L., Larsen, A., Muxen, M., & Wilson, M. 1983. *Families: What makes them work?* Beverly Hills, CA: Sage.

Ronkainen, S., Pehkonen, L., Lindblom-Ylänne, S. & Paavilainen, E. 2011. *Tutkimuksen voimasanat*. Helsinki: WSOYpro.

Rutter, M. & Smith, D.J. (toim.) 1995. *Psychosocial disorders in young people: Time trends and their causes*. Chichester: John Wiley.

Rönkä, A. & Sallinen, M. 2008. Murrosikäisen perhesuhteet: muutoksia ja jännitteitä. Teoksessa Sévon, E. & Notko, M. (toim.) *Perhesuhteet puntarissa*. Helsinki: Gaudeamus, 43 – 65.

- Rönkä A., Viheräkoski J., Litsilä, R. & Poikkeus, A-M. 2002. Nuoret ja vanhemmat perhesuhteiden muutoksessa. Teoksessa Rönkä, A. & Kinnunen, U. (toim.) Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. Jyväskylä: PS-kustannus, 51 – 70.
- Schmitt, F. 2003. Riittävän hyvä vanhemmuus. Teoksessa Sinkkonen, J. (toim.) Pesästä lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Helsinki: WSOY, 298–326.
- Schoenrock, C.J., Bell, N.J., Sun, S-W. & Avery, A.W. 1999. Family correlates of adolescent self-monitoring and social competence. *The Journal of Psychology*. 133 (4), 377–393.
- Schunk, D.H. & Pajares, F. 2009. Self-Efficacy theory. Teoksessa Wentzel, K.R. & Wigfield, A. (toim.) *Handbook of motivation at school*. New York: Routledge, 35–53.
- Shumow L. & Lomax R. 2002. Parental self-efficacy: Predictor of parenting behavior adolescent outcomes. *Parenting: Science and Practice*. 2002 (2), 127–150.
- Sinclair, F. & Naud, J. 2005. Soutien social et émergence du sentiment d'efficacité parentale: une étude pilote de la contribution du programme ÉcoFamille. *Santé mentale au Québec*. 30 (2), 193–208.
- Sinkkonen, J. 2012. Nuoruusikä. Miten lapsesta tulee nuori aikuinen? Helsinki: WSOY.
- Sinkkonen, J. 2002. Vanhemmuuden vaikea pesti. Teoksessa Sinkkonen, J. (toim.) *Pesästä lentoon*. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Helsinki: WSOY, 291–297.

Sinkkonen, J. 2002. Lapsen arvoituksen äärellä. Teoksessa Sinkkonen, J. (toim.) *Pesästä lentoon*. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Helsinki: WSOY, 7–12.

Spoth, R.L. & Conroy, S.M. 1993. Survey of prevention-relevant beliefs and efforts to enhance parenting skills among rural parents. *The Journal of Rural Health*. 9 (3), 227–239.

Stattin, H. & Kerr, M. 2000. Parental monitoring: A reinterpretation. *Child Development*. 71 (4), 1072–1085.

Steinberg, L. 2001. We know some things: Parent-adolescent relationships in retrospect and prospect. *Journal of Research on Adolescence*. 11 (1), 1–19.

Steinberg L. & Morris, A.S. 2001. Adolescent development. *Annual Review of Psychology*. 52, 83–110.

Steinberg L & Silk J.S. 2002. Parenting adolescents. Teoksessa Bornstein, M. H. (toim.) *Handbook of parenting: Volume 1: Children and parenting*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, 103–133.

Teti, D.M., & Gelfand, D.M. 1991. Behavioral competence among mothers of infants in the first year: The mediational role of maternal self-efficacy. *Child Development*. 62 (5), 918–929.

Viljamaa, M.-L. 2003. *Neuvola tänään ja huomenna. Vanhemmuuden tukeminen, perhekeskeisyys ja vertaistuki*. Jyväskylän yliopisto.

Wahlberg, K-E. 2005. Lapsi vanhemmuutta kasvattamassa. Teoksessa Syrjälä, J. (toim.) *Vahva vanhemmuus – Paras tuki nuoren kasvuun*. Helsinki: Väestöliitto, 81–87.

Weiss, R.S. 1973. Materials for a theory of social relationships. Teoksessa Bennis, W., Berlow, D., Schein, E., Steele, S.F. (toim.) Interpersonal dynamics. Illinois: Dorsey, 103–111.

Whiteman, S.D., McHale, S.M. & Crouter, A. 2007. Longitudinal changes in marital relationships: The role of offspring's pubertal development. *Journal of Marriage and Family*. 69 (4), 1005–1020.

Liite 1.

TUTKIMUSPYYNTÖ

Arvoisa vanhempi,

Olen kasvatustieteen opiskelija Turun yliopistosta. Teen pro gradu -tutkielmaa murrosikäisten lasten vanhempien kohtaamista haasteista ja Linkki-toiminnassa toteutettavista Murkkufoorumi -vertaisryhmistä. Tutkimukseni tarkoituksena on kartoittaa haasteita, joita lapsen murrosikä vanhemmuudelle asettaa sekä selvittää millaista tukea nuorten vanhemmat kaipaavat ja kuinka Murkkufoorumi-vertaisryhmät vastaavat tähän tuen tarpeeseen.

Haen nyt haastateltavia tutkimustani varten. Haastattelujen on tarkoitus ajoittua tämän vuoden marraskuulle ja joulukuulle. Haastatteluaika ja -paikka ovat sovittavissa joustavasti haastateltavan toiveiden mukaan. Haastattelu kestää noin 1 – 1,5 tuntia.

Haastattelut ovat ehdottoman luottamuksellisia. Tutkimuksessa ei käytetä haastateltavien nimiä ja tarvittaessa muita tunnistettavia tietoja nimetään toisin tai poistetaan. Haastateltavia tai heidän perhettään ei voida tunnistaa tutkimuksesta. Tutkimusaineisto on vain minun käytössäni tätä tutkimusta varten. Oheisella lomakkeella jätettyjä yhteystietoja käytän vain haastatteluajasta sopimiseen.

Osallistuminen tutkimukseen on vapaaehtoista. Voitte myös perua osallistumisen missä tahansa tutkimuksen vaiheessa.

Mikäli haluatte osallistua tutkimukseen, pyydän että jätätte yhteystietonne oheisella lomakkeella, jotta voin olla Teihin myöhemmin yhteydessä sopiakseni haastatteluai-
kaa. Voitte jättää sähköpostiosoitteenne, puhelinnumeronne tai halutessanne molemmat. Nimen kohdalle riittää hyvin pelkkä etunimi.

Haastatteluun osallistuvat saavat kiitokseksi vaivannäöstään Naantalın kylpylän lahjakortin, joka oikeuttaa 3 tunnin kylpylän allasosaston käyttöön ja vapaavalintaiseen pizzaan ravintola Tammikellarissa.

Ystävällisin terveisin,

Anne-Elina Salo

aefera@utu.fi

Olen kiinnostunut osallistumaan tutkimukseen ja minuun saa olla yhteydessä haastatteluajan sopimista varten.

Nimi: _____

Puhelinnumero: _____

Sähköpostiosoite: _____

Lapseni/lasteni ikä: _____

Olen osallistunut Murkkufoorumiin _____ kertaa.

Liite 2.

HAASTATTELURUNKO

TEEMAHAASTATTELUN RUNKO

PERHETILANNE

- Lapset
- Kasvatusvastuun jakaminen, kasvatusnäkemykset?
- Puolison tuki vanhemmuudelle?

SOSIAALINEN VERKOSTO

- Onko riittävästi ystäviä, tuttavvia?
- Onko ihmisiä, joiden puoleen kääntyä jos kaipaa tukea vanhemmuudessa/jos huolia nuoreen liittyen?
- Murkkufoorumin kautta saadut ystävät/tuttavat, onko? Pitääkö yhteyttä; miten?

MURKKUFOORUMIIN HAKEUTUMINEN

- Miten sai tietää Murkkufoorumista?
- Mitkä syyt johtivat siihen, että hakeutui ryhmään mukaan?
- Millainen ajatteli ryhmän olevan/millaista tukea ryhmältä toivoi? Onko ryhmä ollut sellainen kuin ajatteli sen olevan – jos ei niin miksi?

PERHEEN ARKI

- Arjen haasteet perheessä – kokeeko että omat resurssit riittävät kohtaamaan/jotain erityisen kuormittavaa?
- Selviytymiskeinot arjen haasteissa?

VANHEMPI-NUORISUHDE

- Vapaa kuvailu omasta nuoresta
- Suhde lapseen; kokeeko että muuttunut jollain tapaa lapsen varttuessa?
- Suurimmat huolet nuoreen liittyen? Kokeeko että on ratkaisukeinoja?

OMA VANHEMMUUS

- Millainen vanhempi kokee olevansa?
- Omasta mielestä tärkeimmät vanhemman tehtävät lapsen tullessa murrosikään; eroavatko aikaisemmasta? Onko jokin asia vanhemmuudessa tullut vaikeammaksi lapsen kasvaessa?
- Luottamus omaan vanhemmuuteen

- Murkkufoorumin vaikutus luottamukseen itseensä vanhempana
- Millä tavalla murrosikäisen vanhemmuus on muilla osallistujilla hahmottunut? Ovatko ongelmat ja haasteet samantapaisia? Onko joku asia muiden kertomassa yllättänyt?

OSALLISTUMINEN:

- Kuinka monesti, mitä teemoja käsitelty, avoin vai suljettu ryhmä?
- Ryhmän ilmapiiri?
- Ohjaajan rooli ja merkitys
- Vertaiset vs. ohjaajat – oliko jommankumman tuki tärkeämpää, jos niin miksi?
- Vaikutus siihen, miten näkee oman vanhemmuutensa?
- Vaikutukset siihen, miten näkee oman nuorensa?
- Vaikutukset omaan mielialaan?
- Vahvistusta joillekin asioille?
- Onko kokenut voivansa itse auttaa/antaa vinkkejä/tukea?
- Onko jotain, mitä en osannut kysyä, mutta haluaisi vielä tuoda esiin Murkkufoorumi-ryhmään liittyen?

Liite 3.

SISÄLLÖNANALYYSI: Vanhemmuuden tehtäväalueet

Taulukoissa on esitetty neljän vanhemmuuden tehtäväalueen muodostuminen. Kunkin taulukon kohdalla vasemmassa sarakkeessa on esimerkkisitaatit kustakin haasteesta, keskimmaisessä sarakkeessa aineiston pohjalta hahmottuneet keskeiset haasteet ja oikeassa sarakkeessa näiden haasteiden pohjalta muodostuneet alaluokat. Taulukoissa alimmaisena on näiden pohjalta muodostunut vanhemmuuden tehtäväalue.

<i>"Mut kyl hän sit saattaa mulle puhuu semmosest asiast et kivalta tuntuu, ja mä sit yritän et mä en ottais kauheesti kantaa siihen."</i>	Keskusteluyhteyden ylläpitäminen nuoren kanssa, ymmärrys nuorta kohtaan	SUHDE VANHEMPAAN
<i>"En tiedä mitä se tekee tän ikäsellemuorelle kun äiti koko ajan epäilee. Et voisko jo luottaa."</i>	Vastavuoroisen luottamuksen luominen	
<i>"Joo mut et, sit mä ajattelen et onks jotain semmosta huolta, niin sitä et onks ne ihan tasapainos ittensä kanssa niin se on varmaan se suurin."</i>	Identiteetin haun keskellä tukeminen	SUHDE ITSEENSÄ
<i>"Mut tiäksä kun se paistaa siitä läpi et sil on niinku vaikeeta itsensä kanssa. Enkä mä osaa auttaa."</i>	Nuoren tunteiden vastaanottaminen, tuki	
<i>"Paljon just siihen et mitä mä pystyn tekemään et hän niinku kasvaa ihmisenä. Apuvälineitä siihen että mitä kannattaa opastaa."</i>	Sosiaalisten taitojen opastaminen	SUHDE MUIHIN
<i>"Et hän oppis sen, et hän tunnistais itsessään niitä et kohta räjähtää, niin miten sitten niinku hillit sitä."</i>	Nuoren itsehillinnän tukeminen	
IHMISUHTEIDEN TEHTÄVÄALUE		

<i>"Hän vaan niinku pisti ranttalik - - Ei lukenu kokeisiin oli just semmonen - - Ja me yritettiin et kouluun pitää suhtautua kunnolla."</i>	Nuoren koulunkäynnin laiminlyöminen	KOULUTUKSEN MERKITYKSEN ESIINTUOMINEN
<i>"Et se ymmärtäis niinku et mikä on niinku elämän tarkoitus ja mikä on tämän syksyn tarkoitus. Ja mihin hänen pitäis keskittyä."</i>	Koulutuksen arvostuksen siirtäminen nuorelle	
<i>"Mut sit ku mul kans oli se etmä pidin niin tärkeenä sitä koulua et pääsee jatko-opiskelemaan - - - Et ei pysty jäämään niinku vierest kattomaan ettei pääse sinne minne haluaa ja ei tee niinku mitään."</i>	Tulevaisuudenvaihtojen tukeminen	TULEVAISUUDENVAIHTO
<i>"Et hän ymmärtäis sen päättötodistuksen merkityksen. Ja jollei oikein tiedä mihin haluu ni kannattais sit aika hyvin pärjää. - - Et ainakin olis sit valinnanvaraa."</i>	Nuoren kyky hahmottaa tulevaisuutta	
<i>"Ja tietysti mä nyt sitten, vaikka sillä koulu on mennyt ihan hyvin niin mä sit niinku et onks läksyt tehty ja. - - - Vähän stressaan että miten se menee sitten."</i>	Sopivat rajat kouluasioihin puuttumisessa	TUKI, OSALLISTUMINEN
<i>"Viimisin oli nyt yläasteella kun opettaja soittaa et mun pitäis tulla kouluun kun tytyllä menee niin huonosti koulu. Mä sanoin että minä en tule. Jos minä tullen kouluun niin se ei muuta yhtään sen koulun tota noin niin menestystä."</i>	Yhteydenpito kouluun, kasvatuskumppanuus opettajien kanssa	
KOULUTUKSEN TEHTÄVÄALUE		

<i>"Niin kun kyllä aattelee et on ensimmäistä kertaa murrosikäsen vanhempi niin ni on siin vähän silleen hämillään - - - Et mikä on niinku oikein."</i>	Murrosikäsen nuoren vanhemman roolin määrittäminen	RAJOJEN MÄÄRITTÄMINEN
<i>"Koska sit ajattelee et onks liian lepsu vai onks täs nyt liian ankara kun kavereittenkaan vanhemmat ei tällain ja tällain."</i>	Rajojen oikeamittaisuus	
<i>"Ni sit mä olin varmaan puoleen päivään mennen ni varmaan 18 kertaa sanonu siit."</i>	Säännöistä neuvottelun toistuvuus arjessa	RAJOISTA KIINNIPITÄMINEN
<i>"Niin nyt kun murrosikä on niin nyt se on lähestulkoon mahdotonta asettaa niitä rajoja."</i>	Nuori haastamassa rajoja	
<i>"Et kylhän sit on joutunu sit niistä luopumaankin et kun sä oot tajunnu et ne mistä nyt ei oo kenellekään niinko haittaa eikä hengenvaaraa eikä."</i>	Päätösvallasta luopuminen asteittain	RAJOJEN MUKAUTUS
<i>"Et mä en varmaan ikinä saa hänest siisteysintoilijaa - - - et en mä enää edes yritä semmost, et kunhan on ne tietyt semmoset rajat."</i>	Ehdottomien sääntöjen erottaminen nuoren omaan harkintaan kuuluvista asioista	
RAJOJEN TEHTÄVÄALUE		

<i>"No hän just urheilee ni ei hän niinku, hän on - - - järkeväl linjal alkoholinkäytön ja tämmösen suhteen."</i>	<i>Terveet elämäntavat</i>	HARRASTUKSET
<i>"Mut kyl hän sit kumminkin saa mahdollisuuksii. Et haluais, tohon mä oon niinku pettyny ettei hänel mikään urheilulaji oo kelvannu."</i>	<i>Nuoren laadukkaan vapaa-ajatoiminnan varmistaminen</i>	
<i>"Niin ja sit jotenkin ne erot korostuu tiäks ku lapset kulkee tuolla enemmän ja on erilaisii nää nuoret - - - se lapsiperheen elämä se on kuitenkin enemmän kontrollis."</i>	<i>Negatiivisten vertaisvaikutteiden torjuminen</i>	VERTAISET
<i>"Yhtäkkiä on niinku ihan eri porukan kans jossain. Et aina olis kiva tietää vähän et minkä tyyppist porukkaa."</i>	<i>Nuoren kavereiden tunteminen, kenen kanssa nuori liikkuu</i>	
<i>"Et ku ne on tosi helppoi sit loppujen lopuks ne leikki-ikäset lapset kun ne on siinä, mut sit kun ne on jossain tuol maailmal ja aina miettii et mitä niinkun."</i>	<i>Nuoren itsenäisyyden lisääntyminen, valvomattoman vapaa-ajan kasvu</i>	UUDENLAINEN VALVONTA
<i>"Ja kuin paljon siihen sit vanhempi, vanhempänä täytyy tietää ja, ja tarvii tietää niin ku näistä asioista."</i>	<i>Missä määrin vanhemman tulee olla perillä nuoren menoista</i>	
VAPAA-AJAN TEHTÄVÄALUE		